O'zingni angla!

HURRIYAT

Mustaqil gazeta

1996-yil dekabrdan chiqa boshlagan * Chorshanba kunlari chiqadi * **2008-yil 23-aprel, №18-19 (576)** * E-mail: hurriyat@mail.ru * http://**www.hurriyat.uz**

Газетамизга
2008 йил учун
обуна
давом этади.
Муштарийларимиз сафида бўлинг!
Нашр
кўрсаткичи — 233.

“Ўқишга киритиб қўяйми?”

Бугун эртанги кунини ўйлаган ёш борки, бирор бир нуфузли олий ўқув юртига кирсам, яхши мутахассис бўлсам деб орзу қилади. Ёшлар олий ўқув юртига киришга интилиш борасида якдил ва ҳамфикр экани бор гап. Лекин ўқишга кириш борасида ҳамма ҳам бирдек йўл тутади деб бўлмайди.

⇨ 6-бет

Қоятош суратлари

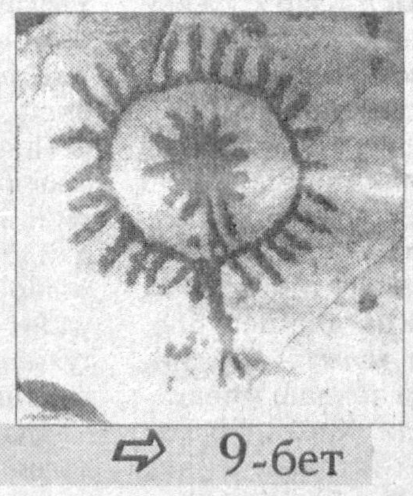

Қадимги одамлар ўз кечинмалари, ўй-мушоҳадаларию кўрган-билганларини тошларга ўйиб муҳрлар экан, асарларининг тошлардай абадий қолишини ният қилган бўлса керак. Не ажабки, тошлар ҳам мангу эмас. Вақт шамоли тоғу тошни ҳам сим-сим емириб бораверади.

⇨ 9-бет

“Мақом — барҳаёт руҳлар навоси”

Сўз — соз — овоз вобасталигида яраладиган дилнавоз асар-қўшиқ (ашула) ҳар доим харидоргир. Таассуфли жойи шундаки, унинг умри бир марталик ҳам бўлиши мумкин ёки абадиятга муҳрланиб қолиши ҳам мумкин.

⇨ 12-бет

Чоршанбадан чоршанбагача

(Ҳафтанинг энг муҳим воқеалари)

- Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг Қозоғистон Республикаси Президенти Нурсултон Назарбоевнинг таклифига биноан 2008 йил 22 апрель куни қўшни мамлакатга расмий ташрифи бошланди.

- Ўзбекистон Республикасининг “Транспорт воситалари эгаларининг фуқаролик жавобгарлигини мажбурий суғурта қилиш тўғрисида”ги Қонуни шу йил 22 апрелда матбуотда чоп этилди.

- 21 апрель куни Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Шахсий ёрдамчи, деҳқон ва фермер хўжаликларида чорва моллар кўпайтиришни рағбатлантиришни кучайтириш ҳамда чорвачилик маҳсулотлари ишлаб чиқаришни кенгайтириш борасидаги қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги Қарори эълон қилинди.

- 18 апрель куни Вазирлар Маҳкамасининг мажлиси бўлиб ўтди. Мажлисда жорий йилнинг биринчи чорагида республикани ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва 2008 йилда иқтисодий ислоҳотларнинг энг муҳим вазифалари амалга оширилишини сўзсиз таъминлаш чора-тадбирлари ҳар томонлама муҳокама қилинди.

- Мамлакатимизга ташриф буюрган Афғонистон Ислом Республикаси энергетика ва сув ресурслари вазири Муҳаммад Исмоилхон раҳбарлигидаги делегация 21 апрель куни «Ўзбекэнерго» давлат акциядорлик компанияси раиси Ботир Тешабоев билан учрашди.

  Учрашувда Ўзбекистон билан Афғонистон ўртасида энергетика соҳасидаги ҳамкорликни янада ривожлантириш масалалари муҳокама қилинди, биргаликда янги лойиҳалар ишлаб чиқиш ва амалга ошириш имкониятлари кўриб чиқилди.

- Пойтахтимизда 21 апрель куни “Uzbekistan International Travel Workshop-2008” халқаро Ўзбекистон сайёҳлик форуми бўлиб ўтди. Анжуманда мамлакатимизга келаётган сайёҳлар сонини янада ошириш борасида хорижлик мутахассислар билан фикр алмашилди, ҳамкорликда янги лойиҳаларни амалга ошириш масалалари кўриб чиқилди.

ФАХР

Миллий университет — **мўътабар маскан**

Ўзбекистон Республикаси Президентининг шу йил 9 апрелдаги “Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университетининг 90 йиллигини нишонлаш тўғрисида”ги Қарори юртимизда таълим-тарбия соҳасига, маънавиятимизга бўлган юксак эҳтиромнинг ёрқин ифодаси бўлди.

Ўқув даргоҳида юбилейни унутилмас тарзда нишонлаш, қутлуғ санага ҳозирлик кўриш борасида белгиланган тадбирлар, амалга оширилаётган ташкилий, ижодий ишлар хусусида Ўзбекистон Миллий университети ректори Ғафуржон МУҲАМЕДОВ билан суҳбатлашдик.

— Ғафуржон Исроилович, мамлакатимиз олий ўқув юртлари ўртасида салмоқли ўринга эга бўлган ЎзМУнинг 90 йиллигини нишонлаш тўғрисидаги қарорни жамоангиз профессор-ўқитувчилари ва талабалари юксак кўтаринки руҳда кутиб олганликлари сезилиб турибди. Сизни ҳам шу тарихий воқеа билан табриклаган ҳолда қалбимизда беихтиёр юбилей анжуманларига боғлиқ саволлар туғилди.

— Миннатдорман!..

— Бундан саккиз йил муқаддам Юртбошимизнинг “Тошкент давлат университетига “Ўзбекистон Миллий университети” мақоми бериш тўғрисида”ги Фармони қабул қилинган эди. Келинг, суҳбатимизни ушбу Фармон билан мазкур Қарорнинг боғлиқ жиҳатлари ҳақида бошласак...

— Давлатимиз раҳбари томонидан 2000 йил 28 январь куни қабул қилинган ана шу Фармон ўқув даргоҳимизни том маънода «Миллий университет» мақомига эга қилганлиги илмий жамоатчилигимизда чексиз фахр-ифтихор туйғусини уйғотганди. Мазкур Фармон ижросида Ватан ва миллат тараққиёти йўлида фидойилик кўрсатган зиёлиларимизнинг буюк хизматлари эътироф этилди. Шундан сўнг ёшлар қалбида истиқлол ғояларига садоқат туйғуларини тарбиялаш, умуминсоний ва миллий илм-фан қадриятларини авлодлар онгига теран сингдириш, мазкур университетнинг азалий юксак мавқеини ўз жойига қўйишга алоҳида эътибор кучайди.

Жорий йилда эса ўқув даргоҳимизнинг 90 йиллик юбилейининг тантанали нишонланиши кўплаб академиклар, шоир ва адиблар, турли соҳаларда фаоллик кўрсатишаётган фидойилар қалбини тўлқинлантириб юборди. Бу тантана «Ёшлар йили» билан уйғунлашиб, талабаларнинг қўшалоқ байрамига айланиб бораётганлигини мамнуният билан таъкидлаб ўтмоқчиман.

Ушбу анжуманни юксак даражада ўтказиш мақсадида тузилган тадбирлар режасида «Ёшлар йили» Давлат дастурида белгиланган қатор вазифалар ҳам ўз ифодасини топади. Яъни, университетимиз ва республикамиздаги бошқа олий ўқув юртларида ҳам ўтказиладиган тадбирлар дастурда белгиланган режаларга мувофиқдир. Бу қарор юртимизда таълим соҳасига, келажагимиз бўлган ёшларга ғамхўрлик ифодаси сифатида қабул қилинганлигини эътироф этиш жоиз. Шубҳасизки, унинг ижроси ҳам шунга монанд юксак даражада амалга оширилади, албатта.

— Университет тарихига оид ҳужжатларни варақлаганимизда: “Тошкент университети 1920 йилда Россиядан келган “большевой”лар вакиллари томонидан эмас, балки 1918 йилда фидойи маърифатпарвар Мунавварқори Абдурашидхонов ташаббуси билан Туркистон халқ миллий дорилфунуни сифатида фаолият бошлаган”и ҳақидаги ноёб фактларга дуч келдик. Бу ҳақиқат ўтмиш ва келажак учун нечоғли муҳим аҳамиятга эга?

— «Туркестанский курьер» газетасининг 1917 йил 232-сони иловасида бу ҳақда анча муҳим маълумотлар бор. Ўша кезда Тошкентда университет ташкил этиш масаласи бир гуруҳ илғор фикрли зиёлилар ўртасида муҳокама қилинган. Унда Мунавварқори сингари миллатпарварлар фаоллик кўрсатишган. Ўшанда университетни ташкил этиш учун махсус комиссия тузилган. Мунавварқори университет ўқув дастурини ишлаб чиқишда миллий манфаатларимиз ҳисобга олиниши, хусусан, тарих, шарқшунослик факультетлари уларга мослаштирилиши лозимлигини таъкидлайди. Бу тарихий ҳақиқат улуғ алломаларимизнинг маънавий хазинасидан баҳраманд қилса, келажак авлоднинг эса қалбида фахр-ифтихор туйғусини жўш урдиради. Бугунга қадар университетимиз тарихини ёшларга етказиш мақсадида кўплаб олимларнинг илмий тадқиқотлари, рисолалари чоп этилди. Яна бунга боғлиқ қимматли маълумотлар, муҳим ҳужжатлар таниқли тарихчи олим Сотимжон Холбоевнинг «Миллий университетимизнинг тарихий илдизлари ва ташкил топиши» деб номланган тўпламида кенг ёритилганлиги юқоридаги мавзуни яна бир бор теранлаштирмоқда.

3»

ТАНЛОВ

Эътибор ва **рағбат**

«Олтин қалам» III Миллий мукофоти учун ўтказилаётган халқаро танлов нафақат юртимиздаги ОАВ ходимларида, балки хорижий мамлакатларнинг журналистларида ҳам катта қизиқиш уйғотмоқда.

Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмаси Журналистларни қайта тайёрлаш халқаро маркази билан ҳамкорликда миллий ва халқаро журналистиканинг энг юксак ютуқларини кенг оммалаштириш, ОАВ ходимлари фуқаролик позициясини намойиш этишлари учун шароит яратиш ҳамда журналистларда танқидий фикрлашни ва ижодий фаолиятга янгича ёндашувларни шакллантириш мақсадида "Олтин қалам" халқаро танлови ўтказилаётганлиги маданий ва маънавий ҳаётимизда катта воқеадир. Танловнинг йилдан-йилга нуфузи ортиб бораётгани эътироф этилмоқда.

I Миллий мукофот учун ўтказилган танловда 136 та журналист 1669 та ижодий иши билан иштирок этган бўлса, 2007 йил II танловда 376 нафар журналист ўзларининг 5000 га яқин ижодий иши билан қатнашди. Бу йилги танловда эса юртимиздаги 550 дан зиёд ОАВ ходимлари 7 мингдан ортиқ ижод намуналари билан қатнашишмоқда.

Айни пайтда танловга тақдим этилган ижодий ишларни кўриб чиқиш жараёни бормоқда. Бу хусусида батафсилроқ маълумот олиш ниятида Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмаси раиси, «Олтин қалам» Миллий мукофоти ташкилий қўмитаси раиси Шерзод Ғуломовга мурожаат қилдик.

— Президентимиз Ислом Каримов раҳнамолигида мамлакатимизда кучли фуқаролик жамияти асосларини барпо этиш жараёнининг узвий таркибий қисми бўлган оммавий ахборот воситалари фаолиятини эркинлаштириш борасида кенг кўламли ишлар амалга оширилаётгани алоҳида эътиборга моликдир. Бугунги кунда республикамизда самарали фаолият кўрсатаётган оммавий ахборот воситалари учун мустаҳкам база яратилган. Буларнинг барчаси жамиятни демократлаштириш ва янгилаш, мамлакатни модернизация қилиш, инсон ҳуқуқлари ҳимоясини таъминлаш борасида амалга оширилаётган кенг кўламли ислоҳотлар самарасидир.

Гап бевосита журналистика соҳасидаги «Олтин қалам»га тақдим этилган ижодий ишлар хусусида борар экан, очиғи, бу йилги танловга журналистлар томонидан келган материаллар сони, савияси жиҳатдан ҳар йилгидан кўра анча баландлигини алоҳида таъкидлаб ўтмоқчиман.

4»

ДУНЁ СИЁСАТИ

Америка давлат котиби **ташвишда**

АҚШ давлат котиби Кондолиза Райс Россиянинг Грузия таркибидаги икки айирмачи ҳудуд билан алоқаларни кенгайтириш борасидаги қароридан ташвишда эканини билдирди.

Унинг сўзларига қараганда, давлат котиби айни шу масалада россиялик ҳамкасби Сергей Иванов билан телефон орқали мулоқот қилган.

Давлат департаменти матбуот котиби Шон Маккормакнинг маълум қилишича, Вашингтон Россия раҳбариятини Грузия суверенитети ва ҳудудий яхлитлиги тамойилига амал қилишга чақирган. Шу билан бирга, мулоқот чоғида Россияга жорий йил 16 апрель куни қабул қилинган қарорни бекор қилиш тавсия этилган.

Эслатиб ўтамиз, мазкур санада Россия президенти Владимир Путин Абхазия ва Жанубий Осетияда яшаётган рус аҳолиси манфаатларини ҳимоя қилиш мақсадида ҳудудлар билан алоқаларни йўлга қўйиш борасида ҳукуматга топшириқ берган эди. Ўшанда Жанубий Осетия ва Абхазия бошқарув идоралари томонидан қабул қилинган айрим ҳужжатларни тан олиш кераклиги ҳам таъкидланган. Бундан ташқари, Россия ташқи ишлар вазирлигига Краснодар ўлкаси ва Шимолий Осетияда икки тан олинмаган республикалар учун консуллик вазифасини бажариш ҳам юклатилган эди.

Москванинг мазкур қарори Вашингтон томонидан икки ҳудуднинг тан олиниши ҳамда уларга нисбатан амалда бўлган иқтисодий ва ҳарбий санкцияларнинг бекор этилиши сифатида қабул қилинди.

7»

УЙҒОҚ ҚАЛБ

Илдизи мустаҳкам дарахтлар

Бу мулоҳазалар атрофимизда рўй бераётган воқеалар, ҳаракатлар ва интилишлардан туғилган хулосалардир. Уларда моддий бойликдан ҳам устун бўлган маънавий бойлик ҳақида гап кетади. Зотан, ҳар бир жамиятнинг тақдири маънавий юксак одамларга боғлиқ.

ДАХЛДОРЛИК ҲИССИ

Ҳар бир ота-она фарзандининг келажагига, уларнинг камолотига ҳамиша дахлдордир. Мана шу дахлдорлик ҳисси унинг болаларга бераётган тарбиясида, панду насиҳатида ва шахсий ибратида намоён бўлади. Қайси ота-она фарзандининг ёмон йўлга киришини, оиласининг бузилишини ёки бирор ҳунарсиз бўлишини, топгани ўзига етмаслигини хоҳлайди? Назаримда ҳеч ким!

Дахлдорлик ҳисси ҳам болага ота-онадан ўтар экан. Демак, ота-онанинг ўз оиласидан, ўз ташвишидан бўлак шу юртга, шу элга дахлдорлик ҳисси қанчалик юқори бўлса, эл ўз сафида яна бир фидойини топади. Шунинг учун ҳам дахлдорлик ҳисси оиладан бошланса, илк тарбиясида куртак отса унинг қамрови кенгайиб бораверади.

Давраларнинг бирида қизиқ бир гапни эшитган эдим. Уни кўпни кўрган бир кекса киши айтди.

— Биз йигитлик пайтимизда маҳалламизда Дармон ака деган одам бўлиб, унинг на бир амали ёки на бир мансаби бор эди. Лекин у маҳалладаги ҳамма ишга дахлдор эди. Ўша пайтларда ҳашар жуда оммавий бўлиб, унга бош-қош бўлган Дармон ака эди. Тўй-маъракаларда, ҳар хил маросимларда ҳам у тик туриб хизмат қиларди. Ҳамма уни гапирганда "Отаси билиб исм қўйган унга, ҳаммага дармон бўлиб яшайди, бу одам", дейишарди. Йиллар ўтиб шу одам ҳам дунёдан ўтиб кетди. Буни қарангки, Дармон аканинг ўртанча ўғли отасининг ўзи бўлди. Маҳалламизда нима иш амалга оширилса, шу йигит хизматнинг бошида. Бир неча марта "Ўғлим, сизни маҳалла қўмитасига раис қилиб сайлайлик", дедим кўпчиликнинг номидан. У эса "Элга хизмат қилиш учун раис бўлишим шарт эмас", деб унамади...

Шу оддий бир мисолдан ҳам кўриниб турибдики, дахлдорлик ҳисси ҳам отадан мерос қоладиган яхши фазилатлардан бири экан.

Юртимизда бугунги кунда жуда катта ўзгаришлар, янгиликлар ва иқтисодий юксалишлар бўлаяпти. Қайси соҳада бўлмасин, меҳнатга бўлган муносабат ўзгарган.

5»

ИЖТИМОИЙ-СИЁСИЙ ҲАЁТ

ҚИСҚА САТРЛАРДА

Бугуннинг нафаси

■ Ўзбекистон Қаҳрамони, Халқ шоири Абдулла Орипов бошчилигидаги бир гуруҳ ижодкорлар Урганч шаҳрида адабиёт ихлосмандлари, воҳанинг ёш шоир ва ёзувчилари билан учрашдилар. Тадбир мушоирага айланиб кетди.

■ Навоий шаҳри «Фарҳод» маданият саройида «Сармишсойнинг табиий ва маданий меросини сақлаш ва самарали бошқаришни ўрганишнинг янгича ёндашувлари» мавзусида республика конференцияси бўлиб ўтди.

– Сармишсой очиқ музей сифатида кўплаб сайёҳларни, археолог ва тарихчиларни ўзига жалб қилишига шубҳам йўқ, – дейди ЮНЕСКО халқаро ташкилотининг Ўзбекистондаги вакили Анна Паолини.

■ Бухорода туғилиб камолга етган, баракали ижоди билан ўзбек адабиёти ривожига муносиб ҳисса қўшган Садриддин Айний таваллудига 130 йил тўлди.

Ҳар йили Садриддин Айний таваллуд топган кун Бухорода кенг нишонланади. Бу йил ҳам ана шу анъана давом этди. Бухоронинг донишманд фарзанди номидаги 15-ўрта мактабда илмий-амалий анжуман бўлиб ўтди.

■ 18 апрель куни Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида "Жамият аъзоларининг ҳуқуқий маданиятини юксалтиришда ОАВ нинг ўрни ва аҳамияти" мавзусида ўқув-семинар бўлди.

■ Зарафшон шаҳрида «Қизилқумшина» Ўзбекистон-Россия қўшма корхонаси ишга тушди. Қўшма корхонага йилига минг донадан ортиқ шина ишлаб чиқариш қувватига эга бўлган замонавий технология ўрнатилди.

■ Жиззах шаҳрида «Кооперацион биржа ва савдо» ярмаркаси бўлиб ўтди. Унда вилоятдаги 50 дан зиёд кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари ўз маҳсулотларини намойиш этди.

■ Фарғона вилояти меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш бош бошқармасидан олинган маълумотларга қараганда, жорий йилнинг ўтган уч ойи мобайнида 16 минг 847 киши иш билан таъминланган.

Марғилон шаҳрида ўтказилган меҳнат ярмаркасида элликдан ортиқ корхона, ташкилот ва муассаса 296 бўш иш ўрни билан иштирок этди. Ярмаркада 106 киши доимий иш ўрнига эга бўлди.

■ Тошкент давлат шарқшунослик институтида "Глобаллашув жараёнида иқтидорли талабалар илмий фаолиятининг ўрни" мавзусида анжуман бўлиб ўтди. Илмий-амалий анжуманда бакалавр ва магистратура йўналишида таҳсил олаётган талабалар ва тажрибали мутахассислар қатнашди.

■ Шу йилнинг 24-27 апрель кунлари Тошкентда Соғлиқни сақлаш ҳафталиги бўлиб ўтади. Кўргазма экспозицияси пойтахтимиздаги «Ўзэкспомарказ» мажмуасида жойлашади. Жаҳоннинг турли мамлакатларида фаолият олиб борувчи 150 та компания Соғлиқни сақлаш ҳафталигида иштирок этиш истагини билдирган.

Дилноза МИРЗАЁҚУБОВА тайёрлади.

МУНОСАБАТ

Раҳбар ҳузур-ҳаловатдан воз кечса

Халқ депутатлари Самарқанд вилоят Кенгашининг навбатдан ташқари сессиясидан кейинги ўйлар

Қонун ва қарорлар жамият ҳаётини тартибга солиш билан бирга мамлакат фуқаролари сиёсий онгини оширишга, савиясини кўтаришга ҳам хизмат қилади. Ҳатто қайсидир қонун ижросидаги оқсашни сезишимиз ҳам онгимиз ўсаётганлигини кўрсатувчи омил ҳисобланади.

— Одамлар Хитойдан келтирилаётган арзон, сифатсиз маҳсулотларни харид қилишдан қайтишаяпти, — дейди меҳнат фахрийси Иноят Неъматов.

— Нархи озроқ қиммат эрсада, сифатли маҳсулот олиш кераклигини тушунишаяпти. Қонунларни билганлар эса бу борада илгарилаб кетишди. Ёрлиқларни эринмай ўқиб кўраётганларни кўрсам, хурсанд бўламан. Яқинда сифатсиз маҳсулотни дўконга қайтариб элтдим. Сотувчи рад этди. Аммо истеъмолчилар ҳуқуқини ҳимоя қилиш жамияти вакили тегишли қоида асосида чиптани кўрсатди, маҳсулот сифатсиз тайёрланганини исботлади ва пулини қайтариб олиб берди. Демак, демократик жараён ривожланмоқда.

Бу ҳолатнинг демократик жараёнга нима алоқаси бор, дейишингиз мумкин. Биринчидан, бизда танлаш малакаси шаклланди. Кимгадир маиший аҳамиятгагина эга бўлиб кўринган бу хислат пировардида турмуш тарзимизнинг бир қисмига айланади. Танлаш ҳуқуқига эга эканлигимизга ишонч пайдо бўлади. Атрофдаги воқеа-ҳодисаларга ана шу нуқтаи назардан қарашни ўрганамиз.

Камина депутат сифатида Самарқанд вилоят Кенгаши ташкилий сессиясида асосий мавзу фуқароларнинг сиёсий, ҳуқуқий, иқтисодий — умуман онгининг ошиш жараёнини жадаллаштиришга қаратилганини ҳис қилдим.

Президент Ислом Каримов вилоятда ижтимоий-иқтисодий ислоҳотлар жараёни қандай бораётганлигини таҳлил қилар экан, эркинлик ва масъулият уйғунлигига алоҳида тўхталди. Хусусан катта имтиёзлар берилишига қарамасдан, саноатга янги технология ва хориж сармоясини келтириш оғир кечаётганлигини таъкидлади. Бу муаммо кенгаш ёки доимий комиссиялар йиғилишида жиддий муҳокама этилмаган.

— Халқаро амалиётда фақат қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштиришдан бойиган давлат йўқ, — деди Юртбошимиз. — Бугунги кунда одамларни иш билан таъминлашнинг реал усули қишлоққа қайта ишлаш саноати ва сервис хизматини олиб кириш.

Айрим туманларда 2-3 йил давомида бирорта ҳам корхона очилмаганлиги бу ерда нафақат ҳокимлик, балки жамоат ташкилотлари ҳам етарли ишламаганлигини кўрсатиб турибди. Очиғи, улар ижтимоий фойдали меҳнат билан шуғулланадиган фуқаро ўз меҳнатига яраша қадр топиш, ўз ҳаётини янада фаровон қилиш учун кўпроқ қайғуриш, интилиши ва шу орқали жамият ҳаётига фаол қўшилишини тўла тушуниб етмаганлар.

Бинобарин, вилоятнинг биринчи раҳбари бу борада барчага ибрат бўлиши зарур. Негаки, Шарқ менталитетига кўра, одамлар раҳбарни давлат тимсолида кўришади: унга ишонишади, уни ҳурмат қилишади.

5»

ТАҚҚОС

Икки корхонада икки хил манзара

Бухоро вилоятидаги Пешку туманида 90 мингга яқин аҳоли истиқомат қилади. "Пешку ширин нони" ва "Ширин кулча" корхоналари зиммасига аҳолининг нон ҳамда нон маҳсулотларига бўлган эҳтиёжини қондириш вазифаси юклатилган.

— Корхонамиз 1970 йилдан буён фаолият кўрсатиб келмоқда. Кунига 2000-2200 дона қолипли нон ва 300 кг. макарон маҳсулотлари ишлаб чиқараяпмиз. Кўлигул 12 нафар нонвойларимиз ишига эътироз йўқ. Биз ҳам улар меҳнатини қадрлаб, ўртача 90 минг сўмдан иш ҳақи ва вақт-вақти билан моддий ёрдам пуллари бериб келмоқдамиз... Лекин имкониятларимиз сал чегараланган, — дея ун маҳсулотларининг кам ажратилаётганлигига ишора қилди "Ширин кулча" корхонаси бош ҳисобчиси Б.Ёдгоров.

Гувоҳи бўлганимиздек, жамоа имкониятидан келиб чиққан ҳолда, бинолари нураган, технологиялари эскирган бўлса-да, ишни тўхтатмаяпти. Корхонага яқин орада хориждан замонавий — кам харажатли-ю кўп даромадли линия келтириш режалаштирилган. Ана шунда барча муаммолар барҳам топади, маҳсулот сифати янада ошиб, харидорлар сафи кенгаяди. Бироқ замонавий технологиялар билан жиҳозланган "Пешку ширин нони" корхонаси ўз фаолиятини негадир тўхтатиб қўйган. Ишлаганда ҳам узуқ-юлуқ. Бу ҳолни Пешку туман ҳокимининг иқтисодий ва ижтимоий ривожлантириш масалалари бўйича ўринбосари Ўткир Ҳамроев қуйидагича изоҳлайди:

— Корхонада ишлар тадбиркорлик асосида ташкил қилинмагани панд бераяпти. Корхона раҳбарларида бугунги кун талабларини ҳис этиш салоҳияти етишмаяпти.

— Ўтган йилнинг ноябрь ойида Бухоро вилоят давлат солиқ бошқармаси томонидан корхонада пиширилаётган буханка ноннинг оғирлиги меъёрдан кам эканлиги, тарозида харидор ҳақига хиёнат қилинаётганлиги аниқланган. Шундан сўнг корхонамиз фаолияти вақтинча тўхтатиб қўйилганди, — дейди "Пешку ширин нони" корхонаси иш юритувчиси Равшан Акрамов.

Суст корхоналар фаолияти изга тушса, янги линиялар, технологиялар жалб қилинса, туман ҳокимлиги ана шу корхоналар фаолиятига ҳозирги вақтдагидек қуруқ "томошабин" бўлиб эмас, уларни ҳар томонлама қўллаб-қувватласа, Пешкуда ҳам хуштаъм нон ва нон маҳсулотлари тайёрлаш муаммо бўлмасди.

Шавкат НОСИРОВ, "Ҳуррият" мухбири.

ЗАМОНДОШЛАРИМИЗ

Бахтини қўл билан яратур одам...

«Юртимизда ҳалол меҳнат қилган одам ҳеч қачон кам бўлмайди, ҳақиқий саодат калити ана шунда», — дейди темир йўл крани машинисти, Ўзбекистон Қаҳрамони Ҳамза МАҲКАМОВ

Хайробод темир йўл бекатининг ёнгинасида жойлашган 166-темир йўл машина бекати бошлиғи Азамат Донаевдан Ҳамза Маҳкамовнинг таътилга чиққанлигини эшитиб, очиғи, бироз ҳафсалам пир бўлди. "Ҳа энди, "Ўзбекистон Қаҳрамони" деган одам уйда ўтирармиди, таътилни олиб бирор-бир санаторий ёки дам олиш масканига кетиб қолган бўлса, керак-да", деган ўй кечди. Кўнглимдан кечган шу хавотир-ла изимга қайтмоқчи ҳам бўлдим. Бахтимга, Ҳамза аканинг уйи ўзи ишлайдиган корхонанинг шундоқ рўпарасида, девор-тўсиқнинг нариги томонида экан. Азамат ака ҳамроҳ қилган йигит билан бўлажак қаҳрамонимнинг хонадонига ўтиб, суриштирдик. Хонадон бекасининг айтишларича, саҳарлаб тракторда қишлоққа, ер ҳайдашга чиқиб кетган эканлар. Аммо қишлоқнинг қайси томонига, буни янгамизнинг ўзлари ҳам аниқ айтолмадилар.

"Ўзлари таътилда бўлсалару мириқиб дам олиш ўрнига шудгорга чиқсалар?" — хаёлимдан кечган саволни ҳамроҳимга ташладим.

— Бе, Ҳамза акани билмайсиз-да. Ҳали кўрасиз, аслида у киши меҳнат учун яралган. "МТЗ-80" русумли шахсий тракторлари бор. Ҳамқишлоқларнинг илтимосини ерда қолдирмай, ҳар доим шудгорлаш мавсумида таътилга чиқишга ҳаракат қиладилар. Қишлоқ аҳлининг туриш-турмуши ер билан-да. Ҳамза ака эса ўзлари темир йўл машинисти бўлсалар-да, аслида ернинг пири. Ҳар бир хонадонга тегишли томорқани ҳайдаб бермасинлар-чи, ҳамқишлоқларидан осонликча қутилармиканлар? Яна, Ҳамза аканинг ишларида қут-барака бўлса керак-да. Бўлмаса, бу атрофда трактори бор фақат у киши эмаслар.

Қўшни йигит қаҳрамонимизни излаб қишлоқ оралайдиган, биз икковлон ҳовли саҳнидаги сўрида бир пас кутадиган бўлдик. Орадан бир чой қайнар вақт ўтар-ўтмас уй томон бурилган трактор шовқини эшитилди. Бироздан сўнг эса уст-бошидаги гард-ғуборларни қоққанича хонадон эгаси кўринди...

Келинг, яхшиси, гапни ҳамсуҳбатимни таништиришдан бошлайин.

Ҳамза Маҳкамов — Денов туманининг Хайробод қишлоғида туғилган. Ўрта маълумотни шу қишлоқ мактабида олган. Мактабдан сўнг бир муддат турли жойларда ишчи бўлиб фаолият кўрсатади. 1982 йилга келиб эса ўша пайтлар қишлоқнинг анча-мунча ёшлари ишлашни ҳавас қилиб юришган темир йўл-машина бекатида темир йўл ётқизиш крани ҳайдовчисига ёрдамчи вазифасига ўтади. Чорак аср ўтибдики, у худди шу вазифасида узлуксиз ишлаб келмоқда.

Бир қараганда қисқа ва оддийгина автобиографик солнома. Аммо орадан ўтган йигирма беш йиллик ҳаёт йўли унга, унинг ҳамкасбларига кўп нарсаларни берди, кўп нарсаларни ўргатди, қанчадан-қанча унутилмас воқеа-ҳодисаларга рўпара қилди.

Мактабни битириб, олти йилдан сўнг темир йўл машинисти бўлиб ишга кирган бўлса-да, аслида темир йўлчи бўлиш унинг болалигидаги орзуси эди. Туғилиб ўсган ҳовлисидан унча олис бўлмаган темир йўл бекатидаги тинимсиз шовқин-сурон, тепловозларнинг ҳарсиллаб узундан-узоқ составни у ёқдан бу ёққа тортиб ўтиши, ғира-шира деразалари тун қоронғусида лип-лип ўтиб турувчи тез юрар поезд вагонлари ҳамиша уни ўзига чорлар, баъзан эса беихтиёр ўзини тепловоз машинисти ўрнида кўриб, хаёлан узоқ манзилларга саёҳат қиларди.

Айниқса, ўтган асрнинг етмишинчи йиллари охирида Хайробод бекати ёнида темир йўл-машина бекати қурилиб, ишга туширилгач, унинг кўнглидаги ниятлари янада қатъийлашди: ҳаётини темир йўл хизмати билан боғлашга қарор қилди...

9»

ҚОНУН БАРЧАГА БАРОБАР

Нафси ҳакалак отган терговчи

Суднинг темир панжараси ортида суд ҳайъатининг келишини кутаётган Улуғбек Абдушукуров ердан кўзини узмай, бошини эгганча жим ўтирарди. Шу топда унинг кўз ўнгидан гоҳи ўзи ишлаб келган туман прокуратураси, гоҳида ака-ука Ҳошимовлар, кейин эса Нодир тутқазган ўша кунги долларлар ва яна Миллий хавфсизлик хизмати ходимлари томонидан қўлга олиниши, бир неча лаҳзалик ғала-ғовурлар, қамоқхона, хотинининг ғамгин қиёфаси ва уч фарзанди ўта бошлади. Буларнинг бари суд ҳукмини кутиб турган У.Абдушукуровни қаттиқ ташвишга соларди. Негаки, содир этган жинояти учун қандай жазо тайинланишини олий маълумотли ҳуқуқшунос, Учкўприк туман прокуратурасининг собиқ терговчиси сифатида у жуда яхши биларди. Котиб суд ҳайъати кириб келаётганини эълон қилмаганида, у яна аллақанча вақт шу кўйи қимир этмай ўтирарди. Судья эса судланувчига тайинланган ҳукмни ўқий бошлади...

2006 йилнинг август ойида Учкўприк туман прокуратураси томонидан "Шавкат" масъулияти чекланган жамияти (МЧЖ) раиси Аброр Ҳошимов ва "Эверест" хусусий фирмаси раҳбари Назир Марасуловларга нисбатан жиноят иши қўзғатилади. Ташқи иқтисодий фаолият миллий банки Фарғона вилояти бўлимининг Бешариқ филиалидан олинган 60 миллион сўмлик кредит маблағлари қайтарилмай, талон-тарож қилингани жиноят иши қўзғатилишига асос бўлган эди. Жиноят ишини юритиш эса терговчи У.Абдушукуровга юклатилади. Мазкур иш бўйича тергов-суриштирув ишларини олиб борган терговчи, етарли далиллар тўплагач, гумон қилинувчилар - А.Ҳошимов ва Н.Марасуловларни эҳтиёт чораси сифатида қамоққа олиш бўйича қарор тайёрлайди. Аммо қарор чиқариладиган кун А.Ҳошимов шахсий юмушлари билан Тошкентга кетган эди. Тергов муддати якунлангани сабабли, қарорни кечиктириб бўлмасди. Бироқ, ўн икки йилдан буён прокуратура идораларида хизмат қилиб келаётган У.Абдушукуров бунинг чорасини топди. Аканинг ўрнига укани вақтинча прокуратурада ушлаб турадиган бўлди. Шундай йўл тутсам, Аброр қаерда бўлса ҳам етиб келади, дея хаёлидан ўтказди у. Терговчи 2006 йилнинг 26 сентябрь куни Н.Марасуловни ва Аброрнинг укаси Нодир Ҳошимовни туман прокуратурасига чақиртиради. "Ҳозир сизларни прокурор қабулига олиб кираман, у сени ҳам, акангни ҳам танимайди, шу сабаб сен ўзингни Аброр Ҳошимовман, 1974 йилда туғилганман деб айтасан, шундай қилсак, акангга яхши бўлади",— дея уқтиради у Н.Ҳошимовга. Нодир терговчининг сўзини икки қилмай, ҳамма айтганини қилишга рози бўлади. Прокурор гумондорлар билан суҳбатлашиб, терговчининг қамоққа олиш ҳақидаги қарорига имзо чекади. *(Мазкур жиноят иши юритилаётган вақтда қамоққа олишга рухсат бериш прокуратура ваколатида бўлиб, 2008 йилнинг 1 январидан бошлаб эса бу ваколат судларга ўтказилди – Ш.Ж).* Прокурор қабулида Н.Ҳошимов ва Н.Марасуловлар қўлига кишан солинади. Укасининг туман прокуратурасида ушлаб турилганини эшитган Аброр, терговчи ўйлаганидек, ўша куннинг ўзидаёқ етиб келади. Терговчи эса акасини қамаб, Нодирни қўйиб юборади.

— Акам ва поччам қамалиб кетмаслиги учун нима қилишим керак?, — деб сўрайди Нодир эртасига терговчи билан учрашиб. Нодирнинг икки қўлини кўксига қўйиб, қаршисида бош эгиб, нажот сўраб турганини кўрган У. Абдушукуров ҳаволаниб кетди. Ҳозир ҳар қандай шартимга рози бўлади, деб ўйлади. Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 167-моддасида етказилган моддий зарарнинг ўрни қопланган тақдирда, озодликдан маҳрум қилиш жазоси қўлланилмаслигини у жуда яхши биларди. Шу сабаб, осон битадиган бу ишдан нафси йўлида фойдаланиб қолмоқчи бўлди.

— Уч кун ичида банкдан олинган пулларни қоплаб, менга 6 минг АҚШ доллари келтириб берсанг, аканг ва поччангни қамоқдан чиқараман, — деди терговчи.

"Шавкат" МЧЖга тегишли бўлган 17 минг донадан ортиқ "Гликодин" дори воситалари Қўқон шаҳридаги "Ал-водий баҳолаш" масъулияти чекланган жамият мутахассислари томонидан 40 миллион сўмга ва Н.Ҳошимовнинг тоғаси Б.Сиддиқовга тегишли "Икарус-260" русумли автобус эса "Қўқонавтотеххизмат" ҳиссадорлик жамияти мутахассислари томонидан 20 миллион сўмга баҳоланиб, банкка топширилади. Зарарни қоплаган Нодир энди терговчи талаб қилган пулни топиш ҳаракатига тушади. Қариндошларидан қарз сўраб, 5 минг АҚШ доллари топган Нодир, 29 сентябрь кечки пайт туман прокуратурасига йўл олади. У.Абдушукуровнинг хизмат хонасида пулни тутқазади ва қолганини ҳам олиб келишга ваъда беради. Эртасига А.Ҳошимов ва Н.Марасуловлар қамоқдан чиқиб, оиласига қайтади.

Жиноят ишлари бўйича Учкўприк туман суди етказилган зарарнинг ўрни қопланганини эътиборга олиб, А.Ҳошимов ва Н.Марасуловларни ахлоқ тузатиш ишига ҳукм қилади. Аммо уларнинг қувончи узоққа бормади. ТИФ миллий банки Фарғона вилояти Бешариқ туман бўлими Учкўприк туман суди ҳукмидан норози бўлиб, жиноят ишлари бўйича вилоят судига шикоят қилитади. Унда "Шавкат" МЧЖ томонидан топширилган дори воситаларининг яроқлилик муддати ўтиб кетгани ва зарар тўлиқ қопланмагани кўрсатилган эди. Вилоят суди эса ишни қайта кўриб чиқиш учун жиноят ишлари бўйича Бувайда туман судига юборади. Бувайда туман судининг 2007 йил 16 апрелдаги ҳукмига биноан А.Ҳошимов ва Н.Марасуловлар олти йилга озодликдан маҳрум этилади. Ишнинг бундай тус олишини кутмаган Нодир нима қилишни билмай, нажот истаб яна У.Абдушукуров олдига йўл олади. Ахир у акасининг қамалиб кетмаслигига ваъда берган, бунинг эвазига пул ҳам олган эди. А.Ҳошимов ва Н.Марасуловларнинг суд залидан қамоққа олинганини эшитган терговчи, ваъда қилинган минг АҚШ долларини келтириб бермай, уни "норизо" қилишганини Нодирнинг юзига солади. Сўнгра вилоят судида танишлари борлиги, уларнинг ёрдами билан акаси ва поччасини қамоқдан чиқариши мумкинлиги ҳақида ваъда бериб, эвазига 2 минг АҚШ доллари келтириб беришни сўрайди. Терговчининг фирибгарлик йўлига ўтиб олганини, афсуски, Нодир тушунмасди. Шу лаҳзада унинг кўзига пул эмас, балки қамоқда ётган акаси ва поччаси, ҳам ўғли, ҳам куёвининг қамалиб қолганидан уззукун кўз ёш тўкаётган онаси кўринаверди. Пул-ку топилади, акаси қамоқдан чиқса бўлгани. Шундай ўйлар билан Нодир уч-тўрт кун ичида пулни топиб келишга ваъда бериб, терговчи билан совуққина хайрлашади. Аммо эртаси куни терговчи уни яна прокуратурага чақириб, 2 минг камлигини айтиб, 15 минг АҚШ доллари келтириб беришни талаб қилади. Нодир терговчининг бу талабига ҳам ҳеч қандай эътироз билдирмайди. Аксинча, терговчининг тўнини тескари кийиб олишидан чўчийди. Бунча пулни қаердан топишни билмай, эс-ҳушидан айрилган Нодирни икки кун ўтиб терговчи яна прокуратурага чақиради. Нафсига эрк берган терговчи бу сафар эса 15 минг ҳам камлигини айтиб, 20 минг доллар келтиришни, ҳеч қанча ўтмай, 25 ва ниҳоят, 28 минг АҚШ доллари келтириб бериш талабини қўяди. Йўқса, қариндошлари берилган муддатни тўла ўташларини айтиб, Нодирнинг юрагига қўрқув солади. 28 минг АҚШ долларини эшитган Нодир бехосдан инсоф қилинг терговчи, деб бақириб юборгиси келди, аммо ўзини аранг тутиб қолди. 28 минг доллар. Ахир қаердан топади бунча пулни?

Аросатда қолган Нодир қандай йўл тутишни сўраб, яқин қариндошларига маслаҳат солади. Уни тинглаб кўрган қариндошлар порахўр терговчининг жиловини тортиб қўядиганлар борлигини айтиб, унинг устидан тегишли идораларга арз қилишни маслаҳат беришади.

2007 йилнинг апрель ойида Н.Ҳошимов Миллий хавфсизлик хизмати Фарғона вилояти бошқармасига Учкўприк туман прокуратураси терговчиси У.Абдушукуров пора талаб қилаётгани тўғрисида ариза билан мурожаат этиб, унга нисбатан қонуний чора кўришни сўрайди. Тажрибали оператив ходимлар томонидан фуқаро Н.Ҳошимовнинг аризаси ўрганилиб, нафсига қул бўлган инсофсиз терговчини қўлга олиш режаси тузилади ва унга бериш учун тайёрлаб қўйилган пулларга махсус ишлов берилади. 2007 йилнинг 1 май куни вилоят прокуратураси билан олиб борилган ҳамкорликдаги тадбир тамагир терговчи У.Абдушукуровнинг порахўрлик жиноятини фош этди. У 27 минг 500 АҚШ доллари олаётган вақтда қўлига кишан солинди.

Жиноят ишлари бўйича Фарғона вилоят суди Учкўприк туман прокуратураси терговчиси У.Абдушукуровга нисбатан қўзғатилган жиноят ишини атрофлича кўриб чиқди. У Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 210 (порахўрлик), 234 (қонунга хилоф равишда ушлаб туриш ёки ҳибсга олиш), 168 (фирибгарлик) моддаларида кўрсатилган жиноятларни содир этганликда айбдор деб топилди ва суд ҳукмига кўра 11 йилга озодликдан маҳрум қилинди.

Адолат кўзи билан қараганда, ҳақ қарор топди — жиноят жазосиз қолмади. Аммо зиммасига қонун устуворлигини таъминлаш, фуқароларнинг ҳақ-ҳуқуқларини ҳимоя қилишдек ўта масъулиятли вазифалар юкланган прокуратура ходимининг тамагирлик, порахўрликни, боз устига кишилар ишончига кириб, фирибгарликни ўзига касб қилиб олиши кишини ажаблантиради. У.Абдушукуров содир этган порахўрлик, қонунга хилоф равишда ҳибсга олиш каби жиноятларни тергов қилиш, айнан прокуратура идоралари ваколатига киритилгани Ўзбекистон Республикаси жиноят-процессуал кодексида аниқ, равшан кўрсатиб ўтилган. Прокуратура идоралари томонидан ўта оғир жиноятлар, хусусан, қотиллик, жуда катта миқдорда давлат мулкини талон-тарож қилган, уюшган жиноий гуруҳлар фош этилаётганига газета, телевидение ва радио орқали гувоҳ бўлмоқдамиз. Шу сабаб, жамоатчиликнинг бу идора ходимларига нисбатан ишончи, ҳурмати юксак. Аҳоли ишончига муносиб, вазифасини виждонан, ҳалол адо этаётган, умрини шу шарафли касбга бағишлаган фидойилар орасида ўз нафсидан ўзга ташвиши бўлмаган, касбига нолойиқ кимсаларга ўрин бўлмаслигини эса ушбу мақоламиз қаҳрамони қисматида кўриб, хулоса қилиш мумкин.

Шуҳрат ЖУМАЕВ, журналист.

Миллий университет — мўътабар маскан

(Бошланиши 1-бетда.)

— Ҳақиқатдан ҳам, мамлакатимизда фаолият кўрсатаётган нуфузли олий ўқув юртлари ичида Ўзбекистон Миллий университети илм-фан ва маданиятни ривожлантириш борасида алоҳида ўрин тутади. Буни мана шу илм масканида таҳсил олиб, турли жабҳаларда фаолият кўрсатаётган давлат ва жамоат арбоблари, шоир ва адиблар, улуғ олимлар тимсолида эътироф этиш мумкин. Бугун ҳам бу даргоҳдан кўплаб етук инсонлар етишиб чиқишидан умидимиз катта. Сиз бунга нима дейсиз?

— Ўзбекистон Қаҳрамонлари, адабиётшунос олим Озод Шарафиддинов, севимли шоирларимиз Эркин Воҳидов ва Абдулла Ориповлар, дунёга довруқ солган академик Обид Содиқов сингари ўнлаб олимлар ҳам шу қутлуғ даргоҳда камол топганлар. Оққан дарё оққани мисол бу илм масканидан ҳали яна кўплаб етук олимлар, фан арбоблари, шоир ва адиблар етишиб чиқишлари табиий. Зеро, айни пайтда ҳам университетимизда 21 нафар академик, 225 та фан доктори ва профессорлар, 575 дан ортиқ фан номзоди ҳамда доцентлар, 211 та катта ўқитувчи ва ассисентлар, 156 та тадқиқотчилар фаолият кўрсатишмоқда. Улар изидан 19 та докторант, 220 та аспирантлар ва қолаверса, 11000 дан ортиқ иқтидорли талабалар дадил одимлар билан келишаётгани кўнгилда катта умид уйғотади. Бу йил иқтидорли талабаларимиздан 3 нафари Президент, 3 нафари Улуғбек ва 2 нафари Навоий номидаги стипендиялар соҳиблари бўлишгани ҳам эътирофга лойиқ. Олийгоҳимизда 36 та Зулфия номидаги давлат мукофоти соҳибалари ҳам таҳсил олмоқда. Булардан ташқари ҳаёти давомида университетимизда ёрқин из қолдирган атоқли академик олимлар – Саъди Сирожиддинов, Тошмуҳаммад Саримсоқов, Содиқ Азимов, Убай Орипов, Ҳабиб Абдуллаев, Ғулом Каримов, Иброҳим Мўминов номлари билан юритилувчи махсус стипендиялар ташкил этилганлиги талабаларни янада пухта билим олишга рағбатлантириши шубҳасиз.

– «Ёшлик» талабалар шаҳарчаси қисқа фурсат ичида янгидан чирой очганлиги бўлажак анжуманга янада файз киритса керак. Бу борада яна қандай вазифалар амалга оширилиши ҳақида ҳам сўзласангиз?

– Гувоҳи бўлганингиздек, талабалар турар жойлари ҳам ҳар томонлама замон талабларига мос, йигит-қизларимизнинг эмин-эркин яшашлари учун жуда қулай шароитларга эга бўлди. Шу билан бир қаторда бўлажак анжуманлар олдидан Президентимизнинг қарорида алоҳида кўрсатиб ўтилганидек, университетимиз мажмуасининг тегишли жойларида қурилиш, таъмирлаш, ўқув бинолари, талабалар турар жойлари ва иншоотлари ҳудудида ободонлаштириш, теварак-атрофга дарахт кўчатлари, турфа гуллар экиш ва парвариш қилиш ишлари амалга оширилмоқда. Токи, "Ёшлик" талабалар шаҳарчаси кўркига кўрк қўшиб турган дорилфунинимизнинг бугунги қиёфасига назар солган киши унинг бетакрор манзарасидан, бу ерда амалга оширилаётган улуғвор ишлардан қалби ғурурга тўлсин.

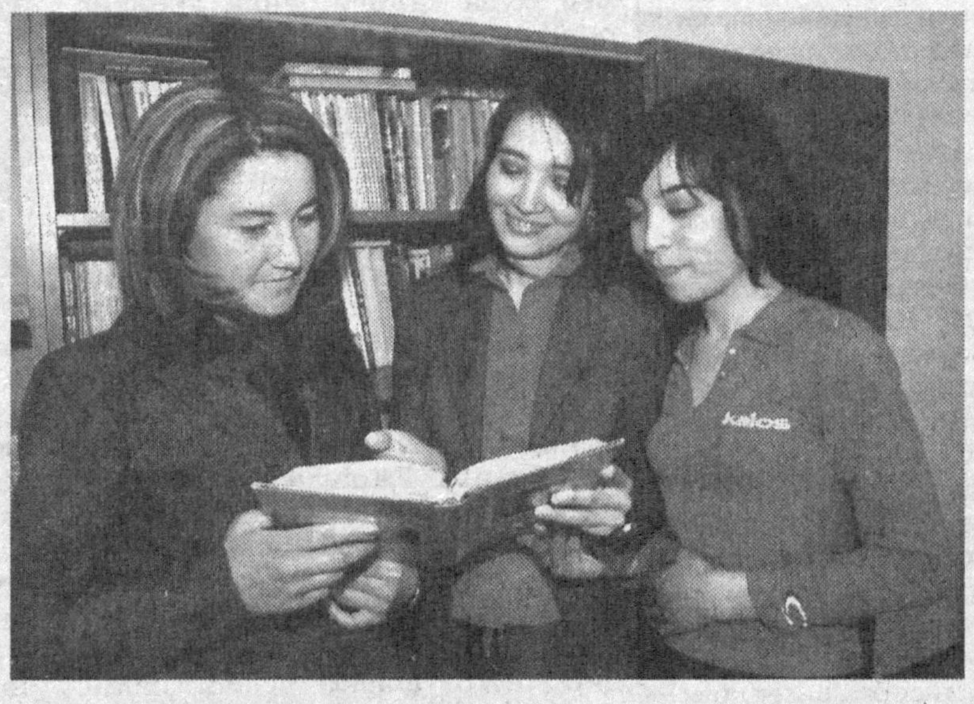

– Талабаларга яратилган бундай шарт-шароитлар, шаҳарчанинг бетакрор манзаралари билим олиш, ўқиш жараёнига ҳам ижобий таъсир этади, албатта...

– Шубҳасиз. Ҳар бир факультетда кенг ва ёруғ ўқув хоналари, компьютер технологиялари, кутубхоналар, шинам турар жойлар, спорт майдонлари, замонавий сув спорти саройи ўз ихтиёрида эканлигини дилдан ҳис этишган талабаларимиз ҳам шунга яраша баркамол авлод бўлиб камолга етмоқдалар. Ўқув хоналари билан бир қаторда мураккаб фанлар амалиётини ўргатишга хизмат қиладиган 16 та илмий лаборатория талабалар билан гавжум бўлади. Илмий изланишлар борасида ўзаро муносабатларга алоҳида эътибор қаратаётган олимларимиз Москва, Санкт-Петербург давлат университетлари, Россия давлат гидрометереология институти, Океанология институти, Омск давлат университети, Рязан шаҳридаги Ост-Лазер маркази ва бошқа нуфузли илмий муассасалар билан ҳамкорликда тадқиқотлар олиб бормоқда. Булардан ташқари, Франция, Бельгия, Чехия, Хитой, Германиянинг қатор илмий муассасалари билан ҳамкорликлар ўз самарасини кўрсатмоқда. Бундай ҳамкорликлар, албатта, талабаларимиз ўртасидаги дўстлик, биродарлик ришталарини ҳам мустаҳкамлайди.

Механика-математика факультетида грант асосида қўлга киритилган энг замонавий жиҳозлар Германиядан келтирилган бўлиб, бу ерда малакали магистрлар пухта билим эгаллашлари учун барча шароитлар муҳайё этилди. Сўнгги русумдаги компьютерлардан самарали фойдаланаётган ёш математиклар тажрибали устозлари билан бир қаторда янги лойиҳалар устида ишламоқдалар.

Электрон катологлар хонасида эса кутубхонадаги мавжуд китоблар ҳақидаги барча маълумотлар алоҳида компьютерларга батартиб жойлаштирилган бўлиб, улар зарур адабиётларни бир зумда топиш ва вақтдан унумли фойдаланиш учун жуда қулай имкониятлар яратмоқда.

Талабаларнинг маънан етук бўлиб камолга етишишларида Маънавият ва маърифат марказининг фаолияти эътиборга моликдир. Агар эътибор берган бўлсангиз, сўнгги беш йил давомида 60 га яқин дарсликлар, 350 дан ортиқ ўқув ҳамда 200 га яқин услубий қўлланмалар, кўплаб монографиялар нашр этилди. Шу билан бир қаторда "Ёш сиёсатчилар", "Ёш социологлар", "Ёш журналистлар", "Нотиқлар" клублари томонидан уюштириладиган турли учрашувлар, ижодий кечалар ва бошқа тадбирлар талабаларимиз маънавий дунёсини янада бойитишга хизмат қилаётир.

– Миллий университет жамоаси олийгоҳнинг 90 йиллиги юбилейида жамоатчилик учун қизиқарли бўлган қандай илмий-амалий дастурларни тақдим этиш арафасида турибди?

– Ўқув даргоҳимиз тарихида ёрқин саҳифа бўлиб қоладиган мазкур юбилейга ҳозирданоқ қизғин тайёргарлик бормоқда. Аввало, кенг жамоатчиликнинг, хусусан, ёшларнинг Интернет орқали университетимиз юбилейига тайёргарлик кўриш ва ўтказиш ҳақида маълумотларга эга бўлишига имконият яратиш мақсадида алоҳида веб-сайт ташкил этиш ва уни етарли даражада тарихий, илмий, маълумотлар билан бойитиб боришга киришилди.

"Ўзбекистон Миллий университети тарихи архив ҳужжатларида" деб номланган хрестоматия нашрга тайёрланмоқда. Бундан ташқари, университетимиз тарихига оид ўзбек, рус ва инглиз тилларида фотоальбом тайёрланмоқда. Тарих кўзгуси вазифасини бажарувчи университет музейини янгидан ташкил этиш, жиҳозлаш ва унинг очилиши маросимини ўтказишга ҳозирлик кўрилмоқда. Шу билан бир қаторда университет тарихига оид тематик, нодир китоблар ва қўлёзма манбалар кўргазмалари ташкил этилади.

Янги ўқув йили бошида барча факультетларимизда таълим йўналишлари бўйича "Таълим жараёнини такомиллаштиришнинг долзарб масалалари" мавзуида илмий-услубий анжуманлар ташкил этиш режалаштирилди. Университет фахрийлари ҳамда кексалик гаштини сураётган тажрибали устозлар билан талабалар ўртасида "Икки авлод учрашуви" деб номланган маърифий тадбирлар ҳам ўтказилади.

Юбилейга бағишлаб университет рамзлари билан боғлиқ эсдалик совғаларини тайёрлаш ҳамда университетимизнинг тарихий саналарига бағишланган лавҳалар, буклетлар, рисолалар тайёрланмоқда. Анжуман кунлари профессор-ўқитувчиларимиз, ҳурматли меҳмонлар ана шундай эсдалик совғалари билан ҳам тақдирланадилар.

Университетимиз юбилейи кенг миқёсда ўтказилади. Хусусан, шу йил август ойида "Мамлакатимиз олий таълим тизими ва илм-фани ривожида Ўзбекистон Миллий университетининг роли" мавзуида халқаро конференция ўтказилиши ўқув даргоҳимиз нуфузини янада оширади. Ҳозир бу анжуманга ҳам қизғин тайёргарлик кўрилаяпти.

Умид қиламизки, юбилей асносида ўтказиладиган барча халқаро анжуманлар, турли тадбирлар ёшларимиз, Миллий университетимиз ҳаётида, умуман мамлакатимиз олий таълими соҳасида ёрқин саҳифа бўлиб қолишига шак-шубҳа йўқ.

Тўлқин ЭШБЕК суҳбатлашди.

Суратлар муаллифи Абдувоси ҲАЙДАРОВ

TURON BANK

Очиқ акциядорлик-тижор[ат банки]

"ТУРОН БАНК"

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2008 йил 20 февралдаги ПФ-3968 сонли "Тижорат банкларида аҳоли омонатлари шартларини либераллаштириш ҳамда кафолатларини таъминлашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"ги Фармонига асосан миллий валютадаги қуйидаги янги омонат турларини таклиф этади:

"ИШОНЧ-1" йиллик 27%, омонат муддати 3 ой, фоизлар омонат муддати тугагандан сўнг миллий валютада тўланади.

"ИШОНЧ-2" йиллик 28%, омонат муддати 6 ой, фоизлар мижоз талабига кўра омонат расмийлаштирилгандан сўнг 3 ой муддатга ёки омонат муддати тугагандан сўнг тўланади.

"ИШОНЧ-3" йиллик 27%, омонат муддати 12 ой, фоизлар мижоз талабига кўра ҳар ойда ёки омонат муддати тугагандан сўнг тўланади.

2009 йил 1 апрелгача бўлган даврда депозит ҳисобварақларига чекланмаган миқдорда маблағ қўйишингиз мумкин.
Маблағнинг келиб чиқиш манбаларини тасдиқлайдиган ҳужжатлар талаб этилмайди.
"Турон банк" мижозларнинг омонатга қўйган пул маблағлари сир сақланишини кафолатлайди.
Омонатга қўйилган пул маблағларингиз Фуқароларнинг банклардаги омонатларини кафолатлаш фонди томонидан кафолатланган.
Омонатга қўйган маблағларингиз ҳисобига олинган даромадингиз солиққа тортилмайди.
"Турон банк" омонатлари тўлиқ рўйхати билан банкнинг филиалларида ёки www.turonbank.uz сайти орқали танишишингиз мумкин.
Маълумот учун телефонлар (+99897) 700 55 55

ОАТ "ТУРОН БАНК"НИНГ "ИШОНЧ ТЕЛЕФОН"ЛАРИ:

Кредитлаш бош бошқармаси	244-30-44
Пул муомаласи бош бошқармаси	244-32-32
Валюта амалиётлари бош бошқармаси	244-25-64
Марказий амалиёт бошқармаси	244-25-76
1. Андижон филиали	8-374-22-2-19-09, 5-60-40
2. Бухоро филиали	8-365-22-4-35-16
3. Олот филиали	8-365-34-2-10-37
4. Навоий филиали	8-436-22-4-21-09
5. Қарши филиали	8-374-22-6-01-57
6. Шаҳрисабз филиали	8-375-52-2-53-60
7. Наманган филиали	8-369-22-6-25-46, 6-64-39
8. Нукус филиали	8-361-22-2-15-16, 2-11-43
9. Самарқанд филиали	8-366-2-31-07-72, 31-04-26
10. Сухондарё филиали	8-376-22-3-15-11, 3-18-99
11. Сирдарё филиали	8-367-22-7-22-64, 7-23-08
12. Фарғона филиали	8-373-22-4-06-21, 4-06-17
13. Хоразм филиали	8-362-22-5-26-37, 5-26-16
14. Жиззах филиали	8-372-22-2-21-41, 2-21-98
15. Зангиота филиали	150-20-24
16. Бўка филиали	8-370-57-35-190
17. Миробод филиали	150-10-10

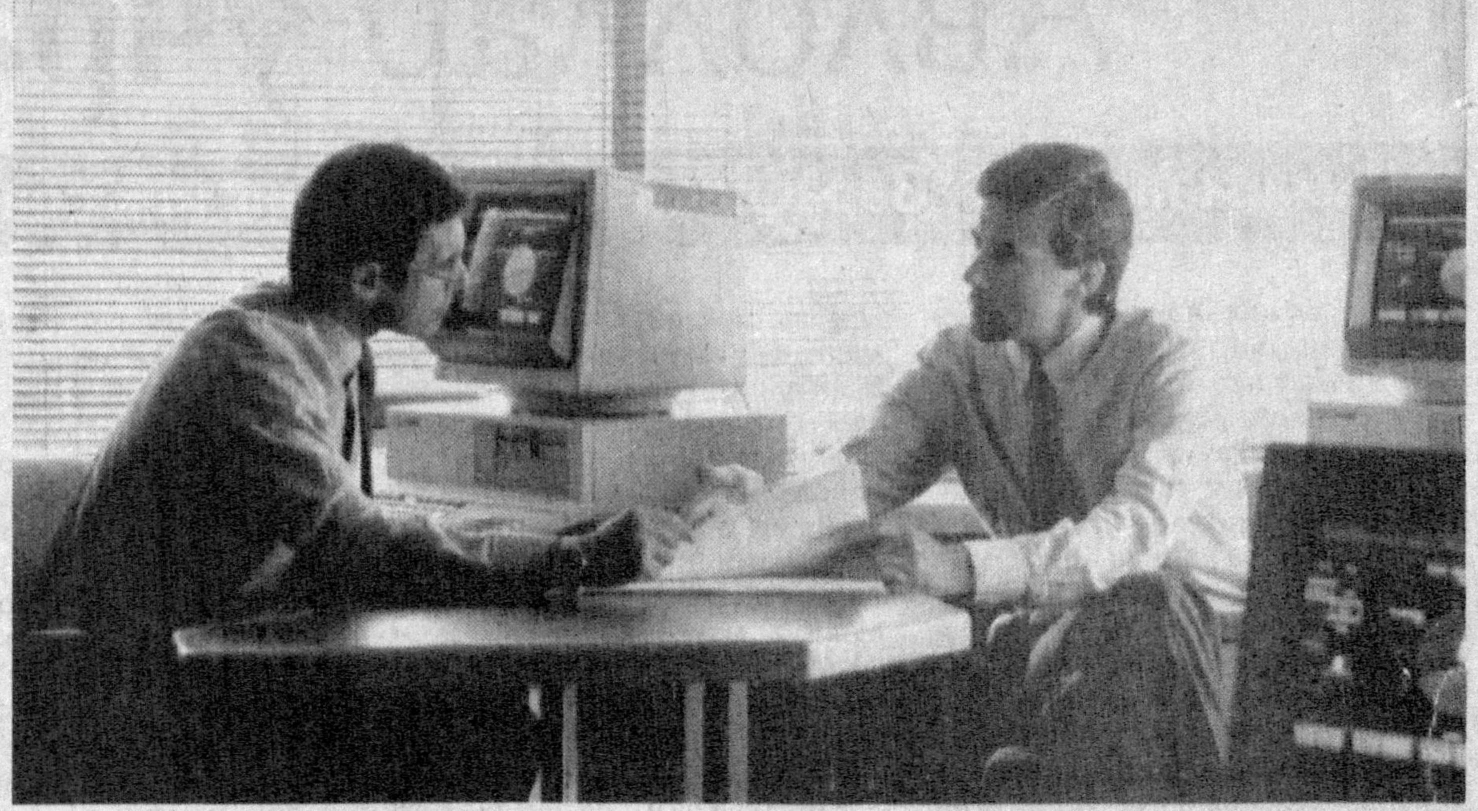

ХУШХАБАР

Деҳқонободда янги корхона

Ҳисор тизма тоғлари — чинакам хазиналар маскани. Тоғ чўққиларида, ўнгирларда кўплаб маъданлар яшириниб ётибди. Ҳисор тизма тоғларини кесиб, «Тошгузар — Бойсун — Қумқўрғон» темир йўлининг ўтказилиши тоғлар бағридаги хазиналардан фойдаланиш, эл-юрт равнақи йўлида ишлатиш имконини яратмоқда. Қашқадарё вилоятининг Деҳқонобод туманида жойлашган Тепақўрғон туз кони манбаида калийли ўғитлар ишлаб чиқарадиган йирик ва ноёб корхонага асос солинди. Мамлакатимиз раҳбарининг қарорига кўра, йирик инвестицион лойиҳа асосида барпо этилаётган Деҳқонобод калийли ўғитлар заводи иккита катта мажмуа: тоғ-кон ва қайта ишлаш комплекслари, ижтимоий инфратузилма ва ташқи коммуникация иншоотларидан иборат бўлиши кўзда тутилган. Айни пайтда ана шу тикланиши лозим бўлган иншоотларнинг деярли ҳаммасида қурилиш ишлари кенг кўламда бошлаб юборилган. СТС компанияси (Хитой) мажмуанинг лойиҳа ишларини бажараётган бўлса, «ГУМК инжиниринг» масъулияти чекланган жамияти (Россия) корхонанинг асосий бинолари тикланадиган жойда тупроқ ишларини бажармоқда.

Бўлажак корхонага олиб борадиган йўл барпо этиш, йўл бўйлаб муҳандислик иншоотларини тиклаш, ёрдамчи биноларни қуриш ишлари кенг кўламда олиб борилмоқда. Бу ерда ҳамкорларнинг ўнлаб қудратли техника ва механизмлари ишлаб турибди.

Куни кеча Деҳқонобод тумани қишлоқларидан 30 га яқин ёшлар Россияга ўқишга жўнаб кетдилар. Улар тоғ-кон мажмуида асосий ишчи-мутахассис сифатида фаолият юритиб, мамлакатимиз фаровонлигига ҳисса қўшадилар.

Пўлат ГАДОЕВ

ҚИЗИҚ!

Ўқувчи нега репетиторга боради?

— Ўғлим репетиторга бормоқчи эди, аммо мактаб директори рухсат бермаяпти, — дейди танишларимдан бири.

— Репетиторга дарсдан сўнг борса ҳам бўлади-ёв, — дедим унинг бу гапларидан сўнг.

— Бўлмайди-да, репетиторлик қилаётган домланинг фақат саккиздан ўнгача вақти бор экан, — деди у.

Унинг гаплари кишини ўйлантиради. Нега мактаб директори ўз ўқувчисини репетитор машғулоти учун дарсдан озод қилиши керак? Аслида ўқувчи мактабда фанларни пухта ўзлаштириб, зарурий билимларни эгаллайди. Болани яна қўшимча дасрларга — репетиторга беришдан мақсад нима? Унда боланинг мактабда ўқишидан нима наф бор? Мактабдаги дарслар баъзи ўқувчилар наздида кераксизга чиқиб қолаётганга ўхшамаяптими?

— Гапингизда жон бор, — дейди Қарши шаҳар халқ таълими бўлими мудири Аброр Муродов. — Мактабларда дарс бераётган айрим ўқитувчиларимизнинг билим ва кўникмалари етишмаслиги кундай равшан. Агар ўқувчи ўз ўқитувчисининг дарс беришидан қониқмаса, бошқа ўқитувчи топиб, пуллик бўлса ҳам ундан таҳсил олишга интилади.

Репетиторлик қилиш ҳам замон талаби. Билим ва кўникмаси етарли бўлган, ўзига ишонган ўқитувчиларнинг дарсдан сўнг қўшимча машғулотлар ташкил қилиб, пул ишлашини ҳеч ким қораламайди. Қолаверса, бундай салоҳиятга эга бўлган ўқитувчилар мактабдаги дарсларини ҳам яхшироқ ўтишига умид қилса бўлади.

Абитуриентлар ўзларини репетиторлик машғулотларига зўр бериб "уриш"ларида ҳам етарлича асос бор. Чунки тестдан муваффақиятли ўтиш ва талаба деган номга сазовор бўлиш йилдан-йилга қийинлашиб, янаям аниқроқ айтганда осон иш эмас. Шундай экан, абитуриентларнинг ишончли, яъни яхши таълим бера оладиган репетитор топиши доимо долзарб бўлиб қолаверади.

Шу боисдан ҳам муаммоларни бир йўла ҳал этиш лозим, деб ўйлайман. Бунинг учун Қарши шаҳрида ҳам Тошкент шаҳрида фаолият кўрсатаётган ўқув марказларига ўхшаган масканларни ташкил этиш керак. Ана шунда абитуриентлар учун кўплаб қулайликлар яратилармиди? Биринчи навбатда улар ўзлари имтиҳон топширадиган тўртта фаннинг мутахассисларини бир жойнинг ўзидан топиш имконига эга бўлади. Қолаверса, ўқитувчилар билими ва савияси юқорилигига ишонч ҳосил қилинади ва вақтни тақсимлаш борасида ҳам муаммолар деярли бўлмайди. Қолаверса, репетитор ҳам тадбиркор. У ҳам топган даромадидан солиқ тўлаши керак. Ҳозир қайси репетитор солиқ тўлаяпти? Нега бугун Қаршида ва бошқа туманларда ҳам репетиторга эҳтиёж катта? Бухоро вилоятидаги машҳур мактаблар жамоалари тажрибаси шуни кўрсатмоқдаки, қаерда ўқитувчилар ўз фани бўйича ўқувчиларга мукаммал билим ва тўғри йўналиш беришса, ўша ерда ўқувчиларда репетиторга эҳтиёж қолмайди. Мана гап қаерда?

Элбек ЖУМАНО[В]
журнали[ст]

Эътибор ва рағбат

(Бошланиши 1-бетда.)

Диққатга сазовор томони шундаки, танлов халқаро миқёсда ҳам унумли самара бермоқда. Бунинг яққол намунасини Россия, Туркия, Озарбойжон, Қирғизистон ва бошқа хорижий давлатлардан иштирок этаётган чет эллик журналистларнинг Ўзбекистоннинг тарихий обидалари, ижтимоий, маънавий мероси ҳақида кенг ёритилган материаллари тимсолида кўриш мумкин. Шу билан бирга, республикамизнинг Тошкент шаҳри ва Самарқанд, Қашқадарё, Сурхондарё вилоятлари ва Қорақалпоғистон Республикаси ҳамда Тошкент вилояти ижодкорлари танловда фаоллик кўрсатаётганликлари алоҳида таҳсинга молик, деб ўйлайман.

Энг муҳим жиҳати, Ўзбекистон халқ ёзувчиси Пиримқул Қодиров бошчилигида тузилган нуфузли ҳайъат аъзолари жамиятда кечаётган ислоҳотларни ҳозиржавоблик, фидойилик билан ёритаётган маҳоратли журналистлар ичидан мукофотга муносибини танлаб олиш учун барча ижодий ишларни қунт билан ўрганмоқдалар. Ўтган йилга нисбатан танловда қатнашган ижодкорлар сони 200 нафардан кўпроқ, ижодий ишларнинг сони эса 2000 тадан ошиқ эканлиги ҳам йилдан-йилга ушбу танловнинг ўрни кенгайиб бораётганини кўрсатади. Бугунгача эса ҳайъат аъзолари эътиборига матбуотдан 402 та журналистнинг 5500 та, телевидениедан 95 та журналистнинг 621 дан ортиқ, радиодан 34 та журналистнинг 306 та, интернет нашрларидан 22 та журналистнинг 319 дан ортиқ ижодий ишлари тақдим этилди. Аҳамиятга молик томонларидан яна бири «Энг яхши фоторепортаж», «Энг яхши карикатура» номинациялари бўйича келган материалларга ҳам алоҳида эътибор қаратилмоқда. Бунда журналистлар билан бир қаторда ижодий жамоалар ҳам фаол иштирок этаяпти. Айниқса, «Ёшлар йили»га бағишланган "Энг яхши материал учун» ва «Маънавий-маърифий мавзудаги энг яхши материал учун» номинациялари бўйича тақдим этилган талабалар ва илғор ёшларнинг ижодий ишлари ҳам назардан четда қолаётгани йўқ.

Ғолибларга 1 та Бош Миллий мукофот, 12 та асосий ва 14 та рағбатлантирувчи мукофотлар топширилади. Бу йилги жами мукофот жамғармаси эса 62 миллион 596 минг 800 сўмни ташкил этади. Юртимизда фаолият кўрсатаётган қатор нуфузли халқаро ташкилотлар танлов ҳамкори бўлиш истагини билдириб, ўзларининг рағбатлантирувчи мукофотларини ҳам жорий этишган.

Таъкидлаш жоизки, Бош Миллий мукофот учун 4 миллион 173 минг сўм, танловнинг асосий ва рағбатлантирувчи номинация соҳибларининг ҳар бирига ўрта ҳисобда 2 миллион 300 минг сўмдан зиёд пул мукофотлари тақдим этилади. Бундан ташқари ғолиблар ва совриндорлар диплом, "Олтин қалам" кўкрак нишони ҳамда статуэтка билан тақдирланадилар.

Жорий йилнинг 2 май куни муҳташам «Туркистон» саройида «Олтин қалам» Миллий мукофотини топшириш маросимини тантанали ўтказиш учун Ўзбекистон Республикаси санъат арбоби, таниқли режиссёр Носир Отабоев бошчилигида Ўзбекистон Республикаси Маданият ва Спорт ишлари вазирлиги, "Ўзбекнаво" эстрада бирлашмаси ижодий гуруҳлари тайёргарлик ишларини бошлаб юборишган, — деди мамнуният билан Шерзод Ғуломов.

Дарҳақиқат, Юртбошимиз томонидан ОАВга кўрсатилаётган бундай эътибор ва рағбат Ватанимизда ҳар бир журналистни руҳан юксалтириб, парвозга чорламоқда. Биз журналистика соҳасида ўтган йилги «Олтин қалам» II Миллий мукофоти совриндорларини суҳбатга тортиб, уларга бу танлов қандай кенг имкониятлар очганлиги ва ҳаётида рўй бераётган ижодий парвозлари билан қизиқдик.

Дилбар ҚИДИРНИЯЗОВА, «Энг яхши журналистик материал учун» номинациясининг радио йўналиши бўйича биринчи ўрин соҳибаси, Қорақалпоғистон радиоканали муҳаррири:

- Истиқлол йилларида биз, журналистларнинг меҳнати давлатимиз томонидан рағбатлантирилаётганлиги ғайратимизга-ғайрат қўшиб, янги ижодий парвозлар сари руҳлантирмоқда.

«Йилнинг энг фаол журналисти», «Энг улуғ ва энг азиз», «Жамият ва мен», «Эътироф» сингари кўрик-танловлар мунтазам ўтказилиб, уларнинг ғолибларига мукофотлар тантанали суратларда топширилмоқда.

2006 йилда журналистика соҳасида «Олтин қалам» миллий мукофотининг таъсис этилгани айниқса қувонарли воқеа бўлди. 2007 йилда «Олтин қалам» II Миллий мукофоти совриндорлари сафидан ўрин олдим. Бу мукофотни ўзим қатори ҳамкасблар меҳнатига берилган юксак баҳо деб биламан.

«Ёшлик» радиоканалининг «Қишлоқдаги замондошим», «Давр ва ёшлар», «Спорт — менинг ҳаётим», «Соғлом оила» сингари эшиттиришлари мухлислар томонидан илиқ кутиб олинаётир. Бу ҳақда тингловчилардан кўплаб хатлар оламиз. Айни чоғда «Ёшлар йили»га бағишланаётган туркум эшиттиришларимиз ҳам эфирга узатилаяпти. Эшиттиришларимизда фуқароларимиз, айниқса, ёшлар қалбида миллий тафаккур ва соғлом дунёқараш асосларини мустаҳкамлашга доир фикр-мулоҳазаларни ёритишга алоҳида урғу бермоқдамиз.

Дилдора РАШИДОВА, журналистика соҳасида «Олтин қалам» Миллий мукофоти ғолиби:

— Интернет журналистикани нисбатан янги йўналиш деб ҳисобланади, аммо уни бугуннинг ўзидаёқ глобал тармоқнинг миллий йўналиши сифатида режа асосида, босқичма-босқич ривожланаётгани тўғрисида бемалол сўзлаш мумкин. Ҳозирги босқичда бу соҳада озмунча иш қилинмади. Аммо бизнинг Интернет нашрлар ахборот маҳсуллари ва Узнетнинг веб-ресурслари сифатини ошириш нуқтаи назаридан ҳали кўп ишларни бажаришга тўғри келади. Мамлакатимиз миқёсида глобал тармоқни оммалаштириш ва кенгайтириш, интернет-журналистларни тайёрлаш бўйича таълим тармоқларини яратишдан ташқари, мазкур жараён бошқа қатор омиллар билан ҳам рағбатлантирилмоқда. Улар сирасига, шубҳасиз, касб бўйича хилма-хил танловларни ўтказиш, махсус мукофотларни таъсис қилиш кабилар киради. Фикримча, 2007 йилда Интернет журналистика бўйича номинациянинг киритилиши ҳам ўз вақтида қилинган иш бўлди. Глобал коммуникациянинг воситаси бўлган Интернет ҳаётнинг турли соҳаларига катта таъсир ўтказиб, анъанавий қарор топган амалиётни ўзгартирмоқдаки, бу эса биринчи навбатда журналистика ва глобал ахборот бозорига медиа бизнеснинг кириб келишига тааллуқли. Шу маънода Интернет-журналистиканинг фуқаролик жамиятини ривожлантиришда ва мамлакат медиа салоҳиятини шакллантиришдаги роли беқиёс. Шахсан мен учун ушбу мукофот ижодимга берилган баҳо бўлибгина қолмай, Интернет журналистика соҳасида илмий, педагогик ва журналистлик фаолиятимни давом эттиришим учун катта рағбат бўлди. Танловда машҳур журналистларнинг қатнашганлигини ҳисобга олсак, бундай рағбат мени янги изланишларга даъват қилмоқда. Ижодий ютуқларга йўл очиб бермоқда. Фурсатдан фойдаланиб, мазкур танлов ташкилотчиларига миннатдорчилик билдириб, иштирокчиларга муваффақият тилайман.

Бу дил сўзларига қўшимча қилиб яна нима дейиш мумкин. Чиндан ҳам жаннатмонанд ўлкамиздаги ҳар бир журналист, ижодкор учун "Олтин қалам" халқаро танлови юксак фахр, ғамхўрлик, эътибор намунасига айланмоқда. Бу эса келгусида унинг парвози янада баланд бўлишидан далолат беради.

Адиба УМИРОВА,
"Ҳуррият" мухбири.

Ҳаво тўлқинларида

Суҳбатдошимиз "Mash"al" радиоканали орқали ҳар сешанба, соат 17:10 да эфирга узатиладиган "Кўнгил дунёси" эшиттиришининг муаллифи Раъно Муҳамедова.

«Ўтаётган ҳар бир лаҳза қадрли»

— "Дам олиш онларида", "Эзгулик ёғдулари", "Субҳидам саломи" эшиттиришларига ҳам муаллифлик қилсангиз-да, сизни кўпчилик "Mash`al" мухлислари "Кўнгил дунёси" эшиттириши орқали танишар экан. Ушбу лойиҳангизнинг тайёрланиш жараёни ҳақида гапириб ўтсангиз.

— Меҳр билан тайёрланган ҳар қандай эшиттириш кўнгилга яқин бўлади. Бошқа дастурларни ҳам баҳоли қудрат мухлисларга маъқул тушадиган қилиб тайёрлашга ҳаракат қиламан. Аммо "Кўнгил дунёси"нинг лойиҳаси устида анчадан буён ўйлаб юрганим сабаблими, бу янги эшиттириш ўзимга ҳам жуда қадрли. Унда аёлнинг орзу-умидлари, армонлари, кўп ҳолларда эса биргина хато орқасидан келган бахтсизликлар тилга олиниб, тингловчиларнинг қалбига, дунёқарашига таъсир этишга ҳаракат қиламиз. Бир аёл қисматидан огоҳ бўлган тингловчи бу хатоликни қайтармасликни ният қилса, биз ўз олдимизга қўйган мақсадга қайсидир маънода эришган бўламиз.

— "Кўнгил дунёси"да ҳикоя қилинадиган ҳеч бир тақдир бир-бирига ўхшамайди. Эшиттиришни тайёрлашда қандай манбалардан фойдаланасиз?

— Тақдири баён этилаётган аёл қўшним, қариндошим ёки мен турмушига гувоҳ бўлган ва ёки қачондир суҳбатдошим бўлиб қолган инсон бўлиши мумкин. Бир аёл билан ўн йил аввал касалхонада танишиб қолган эдим. Яқинда унинг ҳаёти ҳақида ҳикоя қилганимизда бир киши қўнғироқ қилиб, "Ўша аёлнинг манзилини беринг, унга ёрдам бермоқчиман", деди. Тўғриси, жуда ҳайратда қолдим. Тингловчиларнинг бизга ишончи ижодий изланишларимиз учун ҳам катта туртки бўлиши шубҳасиз.

— Инсон кундалик турмуш, бир хилликдан зериккан пайтлари доимий юмушлар жадвалини ўзгартирмоқчи бўлади. Сиз ҳам ўз фаолиятингизни ўзгартириш ҳақида ўйлаб кўрганмисиз?

— Йўқ. Бундай фикрга боришга мажбур қиладиган вазият бўлмаган, шекилли. Ҳар қандай журналист учун ўтаётган ҳар бир лаҳзадан янгилик топиб яшаш касб тақозоси бўлса керак. Талабалик даврларимданоқ "Mash`al"га меҳрим тушган. Бу ерда ажойиб муҳит бор. Устозларим Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими Маъфура Муҳаммедова, Саодат Ҳайдарова, Мавлуда Сайдалиева, Восиқжон Иброҳимовлар билан нафақат ҳамкасб, балки бир оила вакилларидаймиз.

Журналист Раъно Муҳамедова (чапда) ва режиссёр Саида Ҳайбатова

— Бир устоз радиожурналист билан суҳбатлашганимизда "Бу соҳадаги шунча меҳнатларим ҳаво тўлқинлари орқали йўқликка учиб кетаётгандай туюлади", деб ўкинч билан гапирган эдилар. Сиз бу ҳақда нима дейсиз?

— Тўғри, биз қалб қўримизни бериб тайёрлаган эшиттиришлар тингловчиларга ҳаво тўлқинлари орқали етказилади. Моҳир радиожурналист эса ўша лаҳзалар кишиларнинг онгида бир умрга муҳрланиб қолиши учун яшайди, ижод қилади. Менимча, бу соҳада ҳам бардавомликка эришса бўлади. Тўғри, радиожурналист сифатида фаолиятимни бошлаганимга кўп бўлгани йўқ. Ҳали кўп ўқишим, устозларимдан кўп ўрганишим керак. Худо хоҳласа, вақти келиб тайёрлаган эшиттиришларимнинг матнларини йиғиб, китоб чоп эттириш ниятим ҳам бор.

Ситора ТОЖИДДИНОВА
суҳбатлашди.

САНА

Авлодлар учрашуви

Самарқанддаги "Зарафшон" газетасининг илк сони чиққанига 90 йилдан ошди

Зарафшон водийсида босма нашрлар пайдо бўлиши ўтган аср бошларига тўғри келади. Рус муҳожирлари, чоризм минтақа идоралари аввалига ўзлари учун газета чиқарган. Аста-секин рус-тузем мактаблари очилгач, уларда кирилл алифбосида ўзбекча материаллар, асосан эълонлар берилган. Босмахонада эса арман, яҳудий ва татар миллатига мансуб мутахассислар ишлашган.

1908 йилда жадид Саидризо Ализода Эрондан туя карвонида араб имлосидаги қўрғошин «шрифт»ларни олиб келади. Рус муҳожири Морозов босмахонасида Жиззах, Каттақўрғон, Бухорога ҳам тарқатилган "Самарқанд" газетасида ўзбекча эълон ва хабарлар босила бошлайди.

Дунёнинг илғор давлатларида дунёвий илм олиб қайтган жадидлар бу жараённи тезда ўзлаштириб олдилар. Шундай бўлса-да 1912 йилга келиб ўзбек ва форс тилларида "Самарқанд"нинг алоҳида ҳафтаномаларини чиқаришга рухсат олинди. Лекин иқтисодий қийинчиликми, кадрлар етишмаслиги сабаблими, ҳарқалай, 1913 йилдан ўзбек тилида чиққан газеталарда форсча мақола ва эълонлар бериб борилди. Шу йилнинг апрель, май ойларида чиққан "Самарқанд" газетасида унинг Қўқон, Марғилон, Тошкент ва Бухорода ҳам сотувда бўлганлиги ҳақида маълумот берилади. Демак, у ўша даврда минтақа — Зарафшон воҳасининг бош нашри ҳисобланган.

Самарқанд матбуоти ва матбааси тарихи ҳали тўла ўрганилмаган. Мавжуд материаллар эса коммунистик мафкура нуқтаи назаридан таҳлил этилган. Аммо газеталар тахламлари бизга айрим хулосаларни чиқаришга имкон беради.

Биринчидан, аҳолида босма нашрга эҳтиёж сезилган.

Иккинчидан, жадидлар худди янги мактаблар сингари газеталар очиш учун меҳнат ва маблағларини аяшмаган. Улар миллат тараққиётини маърифатли бўлишда, бошқа мамлакатлар тажрибасини ўрганишда кўрганлар.

Учинчидан, "Самарқанд", ундан кейин "Оина" журнали, "Меҳнаткашлар ўқи", "Ҳуррият", "Зарафшон" газеталарининг ёпилиши ёки яна очилиши, бошқа ном билан чиқиши Чор Русияси идоралари ўрнатган цензура тазйиқи билан боғлиқ эди. Негаки, бу нашрларда миллатни бирлашишга, мусулмон давлатлари билан ҳамкорликка, дунёвий илмларни эгаллашга даъват этилиши, чоризм аскарларининг маҳаллий аҳолига кўрсатаётган зуғуми ҳақида мақолалар берилиши, табиийки, уларга маъқул эмас эди.

Тўртинчидан, ношир ва муаллифларнинг деярли бир хиллиги, услублар ва материаллар мазмунининг ўхшашлиги бу нашрлар бир-бирининг меросхўри ва давоми эканлигини кўрсатиб турибди. Демак, "Зарафшон"га тамал тоши "Самарқанд" газетасининг 1913 йил апрелида чиққан ўзбекча сони билан қўйилган, деган хулоса чиқариш мумкин.

"Самарқанд", "Ҳуррият", "Зарафшон" газеталари, "Оина", "Машраб", "Шарқ" журналлари тахламларини варақлар эканмиз, муаллифларнинг долзарб мавзуларга жасорат билан ёндашганини кўрамиз. Хусусан, Маҳмудхўжа Беҳбудий, Саидризо Ализода, ҳожи Муин, Мирза Қўқондий имзоси билан чиққан мақолаларда журъат, таҳлил, маърифатга чорлов бўртиб туради. Ўтган аср бошида шаклланган бу анъаналар Самарқанд журналистика мактабининг асоси бўлиб қолди. Унга қайта-қайта мурожаат қилиш ҳам шарафли, ҳам фойдалидир.

Шу мактаб руҳияти таъсири остида аср мобайнида журналистларнинг ўзига хос авлодлари етишиб чиқди. Уларнинг кўпчилиги Ўзбекистон матбуотининг таниқли намояндалари бўлиб етишдилар. Масалан, Зиёд Есенбоев, Саид Назар, Оқилжон Ҳусанов, Аҳмаджон Мухторов, Дилбар Саидова ва бошқа қалам соҳиблари шулар жумласидан.

"Зарафшон" йиллар силсиласида воҳа ижодкорлари учун маҳорат мактабига айланди. Садриддин Айний, Зиё Саид, Раъно Узоқова, Барот Бойқобилов, Нормурод Нарзуллаев, Наим Ғойибов, Нусрат Раҳмат, Асад Дилмурод, Ўткир Раҳмат, Хосият Бобомуродова айнан шу нашр ходимлари сафида туриб, янги асарларини илк бор "Зарафшон" муштарийлари билан баҳам кўрдилар.

Мустақиллик йиллари газета учун ўзига хос янги даврни очди. Жамоа ижодий ташаббускорликни ишга солиш учун катта имкониятларга эга бўлди. Хусусан, матбуотга оид қатор қонунлар қабул қилинди. Оммавий ахборот нашрлари иқтисодий мустақилликка эришди. Бу жараён «Зарафшон» газетаси фаолиятига ҳам ижобий таъсир кўрсатди.

Бугунги кунда "Зарафшон" таҳририяти қошида "Журналистлик маҳорат маркази" фаолият кўрсатмоқда. Ўтган йили 20 нафар журналист касб маҳоратини оширди. Ва шунча ёш журналистика бўйича сабоқ олди.

Яқинда газетанинг 90 йиллигига бағишлаб "Авлодлар учрашуви" тадбири ўтказилди. Очиғи, бу учрашув кекса ва ёш журналистлар учун касб қадри ҳақидаги мулоқотга айланди.

Иштирокчилар давра столи атрофида суҳбат қурдилар, газета тахламларини варақлашиб, кўҳна суратларни соғинч билан томоша қилдилар, жўшқин фаолиятларини, қизиқарли воқеаларни эсладилар. Таҳририят қошида ташкил этилган газетанинг тарихи ва ҳозири ҳақида сўзловчи ёрқин лавҳалардан завқ олдилар.

— Мамлакатимизда фахрийларга кўрсатилаёган эҳтиром бизни ижтимоий фаолликка чорлайди. Самарқанд журналистика мактаби эришаётган ютуқлардан қалбимиз ғурурга тўлади. Чунки ҳозирги авлод соҳанинг боқий анъаналарига содиқ қолиб ишламоқда. Бундай мулоқотларни ҳар бир туман, ҳар бир таҳририятда ўтказиш яхши самара беради, — дейишди учрашув иштирокчилари. — Навқирон ҳамкасбларимизда ўз тарихи, касби, нашрига нисбатан ғурур, ифтихор туйғулари уйғонади.

Адҳам ҲАЙИТОВ

Ўзбекистон мустақил босма ОАВ ва ахборот агентликларини қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш жамоат фонди моддий кўмагида тайёрланди. Лойиҳа: «Демократик жамият қурилишида аҳолининг фуқаролик позициясини шакллантириш ва фуқароларнинг фаоллигини ошириш масалалари».

ХАБАР

Ижодий ҳамкорлик

Яқинда Қашқадарё вилояти оммавий ахборот воситалари вакилларидан иборат гуруҳ Фарғона вилоятида бўлиб, ўзаро ҳамкорлик ва тажриба алмашишди. "Фарғона ҳақиқати" – "Ферганская правда" газеталарида "Қашқадарё" ва "Новости Кашкадарья" газеталари билан қўшма сон чоп этилди. Воҳа тележурналистлари тайёрлаб келган туркум кўрсатувлар вилоят аҳлига намойиш этилди.

Фарғона вилояти ҳокими М. Ғофуров қашқадарёлик ижодкорларни қабул қилиб, икки вилоят қалам аҳлларининг ўзаро тажриба алмашиши ижобий самаралар беришига ишонч билдирди.

Ўз навбатида "Адолат кучи" газетаси муҳаррири Норбўта Ғозиев, "Қашқадарё" газетаси бош муҳаррири ўринбосари Номоз Аҳмедов, Қашқадарё вилояти ҳокимининг матбуот котиби Собиржон Эгамбердиевлар вилоят ҳокимлигидаги қабул ва самимий меҳмондўстлик учун миннатдорчилик билдиришди.

Сўнгра қашқадарёлик журналистлар "Фарғона ҳақиқати" — "Ферганская правда" газеталари бирлашган таҳририятида бўлишди. Ушбу газеталар Бош муҳаррири вазифасини бажарувчи Бахтиёр Қамбаров икки газета тарихи, журналистларнинг бугунги фаолияти, эртанги режалари хусусида сўзлади. Журналистлар ўзларини қизиқтирган масалалар юзасидан фикрлашдилар.

Шунингдек, Фарғона политехника институти ва вилоят телерадиокомпаниясида бўлган учрашувлар ҳам таассуротларга бой бўлди.

Масъуджон СУЛАЙМОНОВ

ЖАВОБ

Зарурий чора-тадбирлар белгиланди

("Йўналишда ўзгаришлар бўлармикин?.." "Ҳуррият", 2008 йил 12 март)

Мақола "Тошавтобустранс" акциядорлик компаниясида кўриб чиқилди. Хусусан, компания тизимидаги корхона раҳбарлари иштирокидаги йиғилишда ҳамда автокорхоналарда ҳайдовчи ва чиптачиларнинг умумий йиғилишларида атрофлича муҳокама қилинди.

Жумладан, 19 ва 115-автобус ҳайдовчилари билан ўтказилган муҳокамада, уларнинг йўналиш ва касб интизомига зид бўлган "қувлашмачоқ"лар содир этаётганликлари қаттиқ танқид остига олинди.

Ҳайдовчилар билан бекатларда меъёрдан ортиқ турмаслик, оралиқ қатнов вақтига риоя этиш, белгиланган тезликда ҳаракатланиш ҳақида йўриқнома ўтказилди.

Йўловчиларга нисбатан қўполликка йўл қўйган, давлат рақами 10 АХ 063 бўлган 19-автобус йўналиш ҳайдовчилари М.Юнусов ва Ш.Муҳамедовлар, "2519-Автожамланма"нинг 2008 йил 28 мартдаги буйруғи билан ойлик иш ҳақининг 20 фоизи миқдорида жарима қилинди.

115-автобус йўналишидаги тирбандликни бартараф этиш мақсадида эса йўналишга чиқарилаётган автобуслар сони кўпайтирилди.

Йўналишлар талаб даражасида бўлишини таъминлаш мақсадида "Тошавтобустранс" акциядорлик компанияси раҳбарияти, автокорхоналар масъул ходимлари йўналишлар ҳаракатланувчи ҳудудларда жойлашган маҳаллалар фаоллари билан учрашувлар уюштириш, йўловчиларнинг фикр-мулоҳазаларини эшитиб, улар билан доимий мулоқотда бўлиб, янада яхшироқ хизмат кўрсатиш, мавжуд камчиликларни бартараф этиш борасида зарурий чора-тадбирлар белгиланмоқда.

Пойтахтимизнинг 19 ва 115- автобус йўналишлари фаолиятини доимий назорат қилишга эътибор кучайтирилди.

Т. ДАДАБАЕВ,
"Тошавтобустранс" АК
директори.

Раҳбар ҳузур-ҳаловатдан воз кечса

(Бошланиши 2-бетда.)

— Раҳбарнинг асосий вазифаси жонфидоликдир. Яъни, халқ ҳаёти учун ҳузур-ҳаловатдан воз кеча олиш, — деди Юртбошимиз. — Куюнчаклик минбардан чиройли гапириш эмас, ҳалқнинг ичига кириш, унинг дардини тинглаш, мушкулини осон қилишга интилишдир.

Вилоят, шаҳар, туманга раҳбарлик қилиш осон эмас, чунки ҳоким ҳар куни ўнлаб, юзлаб муаммоларга дуч келади. Бу муаммоларни шу ернинг ўзида ҳал қилиш чораларини излаши, бунинг учун ўта фидоий бўлмоғи лозим. Ана шундай масъул ишга ўзини тайёрлай олмаган киши қийинчиликлардан зўриқади, одамлардаги норизоликни нотўғри қабул қилади. Натижада маънавиятида салбий кўринишлар юзага келади.

— Сессияда жиддий масала кўрилган бўлса-да, муҳокама, суҳбат самимий, очиқчасига кечди, — дейди Ўзбекистон Қаҳрамони Аваз Эргашев. — Чунки Юртбошимиз ҳам, сўзга чиққанлар ва залда ўтирганлар ҳам асосий масала — ижтимоий фаолликни оширишга бир йўсинда ёндошдилар. Мақсад муштарак келди. Бунинг устига Президент ҳаммани очиқ мулоқотга чорлади, нафақат минбарга кўтарилганлар, ҳатто залда ўтирганларнинг фикрини, таклиф-истагини билишга қизиқди.

— Тўғри, раҳбар масъулияти асосий мавзу бўлди. Аммо ҳар бир депутат ва фаолнинг жамият тақдири учун жавобгарлик ҳиссини кучайтиришга урғу берилди, — дейди депутат Ойсулув Нафасова. — Юртбошимиз нафақат доимий комиссиялар, ҳатто депутатлар, партия гуруҳларининг ҳуқуқ ва бурчларини мисоллар билан, жуда содда ва равон тушунтириб бердилар.

Самарқандлик депутатлар ўз фаолиятларига танқидий нуқтаи назардан ёндашдилар.

Яшириб нима қиламиз, доимий комиссиялар, депутатлик гуруҳлари фаолияти ниҳоятда суст. Сессияларга масала кўтариб чиқилмайди. Чунки ўзлари бирорта муаммони чуқур ўрганиб, муҳокама қилишмайди. Шаҳар ва туман бўғинларида бу иш ўз ҳолига ташлаб қўйилган. Натижада, ҳар сафар ҳоким ўзгарганда Президент олдида ер чизиб қолаверамиз...

Сессияда сўзга чиқдим. Минбардаги ҳаяжон ва эҳтиросни енгишга Юртбошимизнинг самимияти ёрдам берди. Хусусан, журналистлар эътиборини янги мавзуга қаратди. Тадбиркор топган даромадини тўғри сарфлаяптими? Албатта, мулк, бойлик, уники, халқ тилида айтганда "Топган-тутгани тўйига буюрсин". Бироқ бу маблағни у қинғир ишларга сарфласа-чи? Ўзини давлатманд билиб, бошқаларни писанд қилмай қўйса-чи? Номаъқул ишлардан ўзини тия олмаса-чи?

Бундай пайтда хурмача қилиқли тадбиркорга нафақат ҳуқуқий чора кўрилиши, балки жамоатчилик таъсири ҳам ўтказилиши керак. Ишбилармоннинг фойда кўриши учун ҳамма шароитни яратган пайтимизда ундан ҳалоллик, одоб-ахлоқни талаб қилишга ҳаққимиз бор.

— Сессияда Президент Ислом Каримов жамиятдаги аҳвол таҳлилида барчага ибрат бўларли хулосалар айтди, — деди депутат Ш.Қорабоев. — Масалан, Самарқандда ўртача умр кўриш мустақиллик йилларида қарийб 11 йилга узайгани мисолида давлат ижтимоий ҳимоя сиёсатининг самараси ҳақида ҳам сўз юритдилар. Бундан ташқари ёшларни ҳарбий хизматга катта иштиёқ, ҳавас ва зўр тайёргарлик билан бораётгани бу касбнинг обрўси ортаётганлигини кўрсатади. Президент собиқ шўро давридаги ҳолат билан ҳозирги Қуролли Кучларимиздаги ўзгаришларни таққослаб, Миллий армия нечоғли халққа яқин эканлигини фахр билан таъкидлади.

Сессия ошкора фикрлар ва самимий кайфиятда ўтди.

Дарвоқе, янги ҳоким икки оғиз, лекин керакли гапни айтди:

— Мени шу бугундан, шу соатдан бошлаб Самарқанд вилоятининг фуқароси деб билишларингизни сўрайман. Шу эл бахти, фаровон турмуши учун кеча-ю кундуз ёниб ишлашга тайёрман!

Одатда, бунақа сессиялардан сўнг эртасига фаоллар тўпланиб, ҳар бир ташкилот ва бошқарма сессияда айтилган мулоҳазалар асосида тадбирлар тузишга тушишарди. Бу гал бу ишга сессия тугаши биланоқ киришилди. Қоронғу тушгач, ҳар бир соҳа раҳбари эртагаёқ ижросига киришадиган дастури билан вилоят ҳокимлигига ҳисобот берди.

Депутатлар, фаоллар, бутун вилоят аҳли Юртбошимизнинг "Самарқанд аҳли ҳамиша олижаноб мақсадлар билан яшашга ўрганган, ўз кучи ва салоҳиятига ишониб, ғурур билан яшаб келаётган халқ. Самарқанднинг обрў-эътиборини янада юксалтириш учун сизларда ҳамма нарса билим ва тажриба ҳам, ташаббус ва изланиш ҳам етарли" деган ишончини оқлашга киришдилар.

Фармон ТОШЕВ,
Халқ депутатлари Самарқанд вилоят Кенгаши депутати, журналист.

ЭЪТИБОР

Ёшлар учун имконият

Андижон вилоятида "Ёшлар йили" Давлат дастури асосида ёш оилаларга уй-жой қуриш, сотиб олиш учун имтиёзли ипотека кредити ажратиш, уларнинг турмуш шароитларини яхшилашга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Шунга кўра ёш оилалар учун 32 хонадондан иборат 4 та тўрт қаватли уй-жой қурилиши белгиланган. Ҳозирда дастлабки қурилиш-монтаж ишлари бошлаб юборилди.

Дастурга кўра, Андижон шаҳри марказидаги Марказий универмаг биноси қайта таъмирланиб "Ёшлар маркази" бунёд этилмоқда. Мазкур объект лойиҳаси ва жиҳозланиши учун 5 миллиард сўм сарфланиши режалаштирилган.

Уч қаватли бу муҳташам масканнинг биринчи қаватида тантаналар зали, иккинчи қаватида эса боулинг зали очилиши мўлжалланган. Ёшларнинг мазмунли ҳордиқ чиқаришлари учун марказда замонавий тренажер зали, қишки ва ёзги бассейн, дунё таомлари ресторани фаолият кўрсатиши ҳам кўзда тутилган. Айни вақтда эса сўнгги пардозлаш ва жиҳозлаш ишлари қизғин давом этмоқда.

Анваржон ҲАЛИМОВ

Илдизи мустаҳкам дарахтлар

(Боши 1-бетда.)

Биргина фермерлик ҳаракати одамларимиз қалбидаги орзу-интилишларни ва ташкилотчиликни қўзғатиб юборди. Илгариги колхоз ёки совхоз эмас энди. Раис ёки бригадир келиб, "сув қуй, чоп, эк, йиғиштир" деб айтиш чўпчак бўлиб қолди. Ер сеники, ҳаракат сендан, ташвиш ҳам сеники, меҳнатдан келган роҳат ҳам сеники: энди сен ерга дахлдорсан, ердан чиқадиган ҳосилга дахлдорсан, шу ҳосилдан иқтисодий юксалаётган Ватанга дахлдорсан!

Дахлдорлик ҳиссининг яна бир ёрқин кўриниши — ёшларимизнинг ён-атрофимизда бўлаётган воқеа-ҳодисаларга мустақил фикр билан ёндашишларидир. Бир-биридан чиройли, ҳамма қулайликларга эга мактаблар ва коллежлар, спорт иншоотлари ким учун қурилаяпти? Қайси маблағ ҳисобига? Юрт ёшлари учун бундай ғамхўрликлар замирида нима ётибди? Бу саволларнинг барчасига ҳар бир ёш ўз юрагида дахлдорлик ҳиссини туйса, Ўзбекистон деган ота-юртнинг бўйи-бастини бор бўйича кўради. Йўқ, бу баландпарвоз гаплар эмас, афсуски, ёшлар ўртасида оз бўлса ҳам ҳамма иш ўз-ўзидан бўлаётгандек, унинг бу ишларга дахли йўқдек фикрлайдиганлари ҳам бор.

Иқтисодиёт коллежларининг бирида ташкил этилган "Ватан ва биз" мавзусидаги учрашувга таклиф этишди. Уч-тўртта шеърларимдан ўқиб бераман деб келган эдим, ниятим ўзгариб кетди. Талабалар "Ватан ва биз" мавзусини оддий мисоллар билан бошлашди. Масалан бир талаба шундай деди:

— Чиройли коллежни бизга мазза қилиб ўқисин, ҳунар ўргансин деб давлатимиз қуриб берди. Лекин баъзи тенгдошларимиз коридорларда худди ёш болалардек бирбири билан олишиб, оёқлари билан деворларни тепиб юришади. Синф хоналаридаги ҳар хил ёзувларни айтинг...

Шундан кейин қизғин баҳс-мунозара бошланиб кетди. Юртга, элга, ота-онага муносиб фарзанд бўлиш учун бугунги ёшлар қандай бўлиши ҳақида талабалар шундай ақлли гапларни гапиришдики, уларга қўшилиб мен ҳам қувондим. Зотан, Ватан тараққиётига бевосита дахлдор бўлган иймон-эътиқодли ва баркамол инсонлар бўлиб етишаётган ёшларнинг маънавияти мустаҳкамланиб бормоқда.

МАЪНАВИЙ БЎШЛИҚ НИМА?

Бу саволнинг қамрови ҳам кенг, жавоби ҳам шунга яраша. Соғлом ҳаёт учун курашиш, инсоний қадриятларга ҳурмат билан қараш, бизнинг табиатимизга, хулқу атворимизга мутлақо ёт бўлган зарарли одатлардан сақланиш, юқорида таъкидлаганимиздек, дахлдорлик ҳиссини ўз юрагида шакллантириш каби фазилатларнинг бари маънавий бўшлиқни тўлдиради.

Бугунги кунда маънавиятли инсон қандай бўлиши керак деган саволга жавобни атрофингиздаги одамлар ҳаётидан излаганингиз маъқулроқ. Чунки истиқлол йилларидаги ўзгаришлар маънавиятимизга янги йўналиш ва янги тушунчаларни олиб кирди. Лекин бу билан биз ота-боболаримиздан қолган минг йиллик удумларга, анъаналарга ва қадриятларга янгича тус бериб, уни ўзимизча ўзгартирмоқчи эмасмиз. Уларнинг илдизлари шунчалик бақувват, яна минг йиллар бизга ўзлигимизни англатиб туради.

Маънавиятли инсонларни тарбиялаш деганда мен кўпинча ёшларни кўз олдимга келтираман. Жамиятнинг энг ҳал қилувчи кучи бўлган ёшларнинг маънавиятига эътибор бериш ва тарбиялаш эртанги кунимизнинг қуёшини ёруғроқ қилади, ҳаётимз фаровонлигини яна ҳам яхшилайди.

Яна бир ҳаракат йўналиши — касб ўрганишга бўлган интилишнинг кучайганлигидир. Мустақилликнинг инсонга берган буюк неъматлари қатори мустақил фикрлаш қобилиятингни ўстириш заруратга айланди.

Шу маънода 2008 йилнинг "Ёшлар йили" деб эълон қилиниши анчагина салмоқли ва масъулиятли вазифаларни елкамизга юклайди. Тўғри, бир йил ичида ёшларнинг ҳамма муаммоларини ечиб бўлмайди, бунинг устига "Ёшлар йили" деб ҳамма нарсани тайёр ҳолда кўрсатишимиз ҳам керак эмас. Бу йил — ёшларнинг ўз имкониятларидан унумли фойдаланишлари, ўз иқтидор ва истеъдодларини намоён этишлари ва шу юртга, шу элга муносиб фарзанд эканликларини амалда кўрсатишлари учун очилган эшикдир. "Ёшлар йили" муносабати билан жойларда бошланган икки-уч хайрли ишларни алоҳида таъкидлаб ўтмоқчиман.

Биринчиси, жойларда ёшлар лоақал бир туп дарахт экишга киришишди, натижада, ёшларимизда кўкаламзорлаштириш ва ободонлаштиришга бўлган туйғулар уйғонди. Ўз юртини кўркам ва гўзал кўришга интилиш маънавиятнинг бир бўлаги ахир.

Яна бир ҳаракат йўналиши — касб ўрганишга бўлган интилишнинг кучайганлигидир. Мустақилликнинг инсонга берган буюк неъматлари қатори мустақил фикрлаш қобилиятингни ўстириш заруратга айланди. Ҳар бир фикр эса меҳнат билан мустаҳкамланади ва бу иш касб орқали амалга оширилади. Кексаларнинг даврасига кириб қолсангиз, ўтмиш билан бугунги кунни солиштирадиган қайроқи гапларни кўп эшитасиз.

— Ҳозирги замонда касби йўқни бекорчи одам деб атайверинг, — дейди Жуман бува гапни узоқдан олиб. — Бизнинг замонда бекорчини ер кўтарар эди, чунки бирон ҳунарни бошини тутишга имкон ҳам, маблағ ҳам йўқ эди. Энди-чи... э, омон бўлгур, уйинг олдида 3-4 та коллеж қуриб қўйибди, ҳунар ўрган деб... Қайсиси маъқул бўлса, шунисига ўқи. Дипломни олсанг иш топилади, ҳа энди дарров каттакон бўламан деб уринма-да, болам. Мўминжон ҳам (қишлоғидан чиққан катта амалдор) ишни кичигидан бошлаган. Замон тинч бўлса, ҳаммаларинг каттакон бўласанлар, омин.

Буванинг дуосига ҳамма қўшилади, ҳамма бу гапга ишонади, ҳамма қўллаб-қувватлайди.

Кўксимизга қўлимизни қўйиб, одоб билан салом беришимиздан тортиб катталарнинг йўлини кесиб ўтмаслигимиз, улуғларни тўрга олишимиз, омонлашганда қанча пулинг эмас, қанча фарзандинг бор, деб сўрашишларимиз, бир-биримизга кўрсатаётган меҳру оқибатимиз ва саховатимиз, хуллас, ўзлигимизга хос бўлган инсоний фазилатларнинг биз катталарга қўшилиб ёшларимиз онгида ҳам дарахтдай илдиз отиб туриши маънавиятимизни белгилайди. Мана шу дарахт яна ҳам ўсиши, доимо яшилланиб туриши керак.

КИТОБДАН ЯХШИ ДЎСТ БЎЛМАС

Бу одам бир китоб сўраб келди. Гап орасида болалигини эслади.

— 6-синфда ўқиб юрганимда яхши ўқиганим учун мактаб дирекцияси томонидан Худойберди Тўхтабоевнинг "Сариқ девни миниб" деган китоби билан тақдирланганман. Унга менинг исми-фамилиям ёзилиб, ташаккурнома билдирилган ва мактаб муҳри босилган. Мана шу китобни болалигимнинг энг ноёб совғаси, деб 40 йилдан буён асраб келардим. Яқинда уни яна қайта қўлга олиб, ушбу китоб тарихи ҳақида невараларимга гапириб бердим. Шундай сўнг ҳафта давомида шу китобни уларга ўқиб бериш билан ўзига хос "китобхонлик кунлари"ни ўтказдим. Невараларимда китобга бўлган қизиқиш шу даражада ошиб кетдики, ҳар куни нимадир ўқиб беришимни сўрашади. Ҳозир уларга яхшилик ва ёмонлик ҳақидаги китоблардан ўқиб бераяпман.

Суҳбатдошимнинг сўзлари анчадан буён хаёлимда чарх уриб юрган бир фикрни яна ҳам қатъийлаштирди: "Китобга қизиқтиришни болаликдан бошлаш керак!" Оилада шаклланган ҳар қандай муҳит болага, албатта, ўз таъсирини кўрсатади. Китобхон оиладан ёмон болалар чиқмайди.

Кейинги пайтларда ёшларни китобхонликка буриш, мутолаа қилишлари учун қандайдир йўллар топиш борасида турли баҳс-мунозаралар уюштирилиб, куюнчак мақолалар ёзилмоқда. Менимча, бу йўл билан китобхонни китобга қайтариб бўлмайди. Бунинг учун яхши асарлар муҳокамаси тез-тез уюштирилиб, ёзувчилар ва шоирлар учрашуви ташкил этилиши, уларнинг ёшлар олдига келишларини мунтазам йўлга қўйиш каби йўлларни қидириш керак. Яна бир фикрим бор, уни қуйидаги воқеадан кейин айтаман.

Тадбир бўлаяпти. Ёшлар мураббийи ўқишда, ишда ва жамоат ишларида фаоллик кўрсатган бир гуруҳ ёшларга совға бермоқда. Совға фахрий ёрлиқ ва оқ майка (футболка)дан иборат. Ёнимдаги одам "Майканинг ўрнига китоб берса бўлмайдими?", — деб қолди. Ва шу фикримизни йиғиндан сўнг мураббийга айтдик. У қандай қарорга келди, биз билмадик.

Айтмоқчи бўлган фикрим шуки, болаларимизга, ёшларимизга, оилаларимизга китобдан ортиқроқ совға йўқ, деб ўзимизни ўргатайлик. Ёшларимизни китобга қайтаришнинг балки яна бошқа йўлларини ҳам қидириш керакдир. Лекин бир нарсани доимо эсда тутиш керак: Ўқиётган болаларимиз ҳам, ёшларимиз ҳам кўпчилик. Истак — уларнинг сафи янада кенгайсин. Зеро, дунёда китобдан яхши дўст йўқ!

***

Даврада эшитган бир суҳбат ёдимдан ўтади, ҳар гал ўзимча янги фикр топаман.

— Қай бир йили ҳовлига бир туп ўрик эккан эдим, бир баҳор келиб, ҳосилга кирди.

— Кўчатлигидаёқ етилиб қолган экан бу кўчат. Алоҳида меҳрингиз тушибди-да?

— Ишонасизми, совуқ кунлари қоп билан ўраб қўйдим, баҳорги изғиринда тагидан ўт ёқиб, тутунладим, Ҳозир ҳосили мўл, унча-мунча совуққа чидамли, касалдан холи, новдалари бақувват, илдизи ҳам ерни кўпориб кетгудек йўғонлашиб кетган.

— Ҳа, энди бу дунёда ҳар нарсага меҳр керак экан, биродар. Дарахтнинг илдизи бақувват бўлса, ҳосилдан қолмайди.

Бу фикрлар мен сизга ҳикоя қилиб берган мулоҳазаларга, воқеаларга ҳам тегишли.

Ҳамид НОРҚУЛОВ,
"Ҳуррият" мухбири.

ХАЛҚ БАНКИ STATE COMMERCIAL PEOPLE'S BANK ДАВЛАТ-ТИЖОРАТ
BANK XALQ BANKI

Давлат-тижорат
«Халқ банки»

Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Тижорат банкларида аҳоли омонатлари шартларини либераллаштириш ҳамда кафолатларини таъминлашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"ги Фармони талабларини бажариб, навбатдаги янги, миллий ва хорижий валютадаги

"ТАҚДИМ ЭТУВЧИ" омонат турини таклиф этади:

— миллий валютадаги **"Тақдим этувчи"** омонатга аҳоли пул маблағлари **3, 6, 9 ва 12 ой** муддатга, йиллик **30 фоиз** даромад тўлаш шарти билан камида **200 000 сўм** миқдорида;

— хорижий валютадаги **"Тақдим этувчи"** омонат турига маблағлар **6, 9 ва 12 ой** муддатга **йиллик 6 фоиз** даромад тўлаш шарти билан нақд валютада ва хорижий банклардаги маблағларингизни чекланмаган миқдорда нақд пулсиз ўтказиш йўли билан «Халқ банки»нинг барча филиалларида қабул қилинади.

Омонатингиз ҳақидаги маълумот сир сақланиши, ҳамма маблағларингизни ҳисобланган фоиз даромадлари билан биринчи мурожаатингиз бўйича берилиши таъминланади.

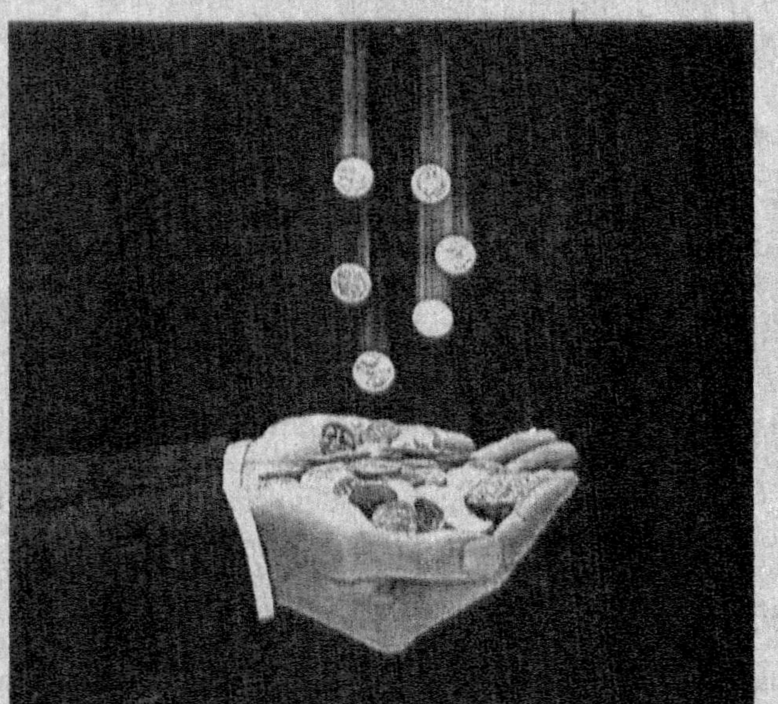

«Халқ банки»да аҳоли омонатларининг дахлсизлиги давлат томонидан кафолатланган!

ДАВР – МЕНИНГ ТАҚДИРИМДА

Омад ўз-ўзидан келмайди

ёки Қувасойдаги "Ҳамрожон - Оқйўл" хусусий корхонасининг савобли ишлари ҳақида

Қувасойлик меҳнат фахрийси Тўрахўжа ота Мирзажонов шундай дейди:

— Кишиларимиз ҳаётидаги улуғвор бу ўзгаришлар – фақатгина Истиқлолимиз шарофати ва Юртбошимиз юритаётган оқилона сиёсатнинг меваси. Ҳамма кўриб-билиб турибди, яқин ўтмишда битта улов олиб минишга қурби етмаган оилалар бугун замонавий енгил машиналар миниб, аждодларининг ҳатто тушига кирмаган ҳашаматли уйларда яшаяпти. Нафақат ўзини, бошқаларни ҳам иш билан таъминлаб, кўпдан-кўп хайрли ишларни бажаришмоқда. Э-е, нимасини айтасиз, тадбиркорликнинг ҳавосини олиб қимирлаган одам борки, кам бўлмаяпти...

Мўян қишлоғида яшовчи оддийгина бир оилани танладик. Оқйўл исмли жаннати бир инсон ўтган экан. Бундан эллик йиллар аввал оғир хасталикдан вафот этиб, хотини Ҳамрожон ая еттита норасида бола билан тул қолган.

У даврлар заҳмат-машаққатини, хорлик ва хўрлик азобларини бугунги ёши улуғлар яхши билишади. Бечора она фарзандларини сабру бардошли, меҳнатсевар, билимли ва хулқу одобли қилиб вояга етказмоқ учун не кўргуликларни, заҳмат-машаққатларни бошдан кечирмаган, дейсиз. Кунни тунларга, тунни кунларга улаб меҳнат қилди. Чок ҳам тикди, новвойлик ҳам қилди. Ишқилиб рўбарў келган касбкорга тиш-тирноғи билан ёпишиб, пешона тери тўкди. Болаларини ҳаром луқмага яқинлаштирмади. Ўзи емай едирди, ўзи киймай кийдирди. Ҳаммасини ўқитди, ақлни пешлаб ҳалол иш тутишга ўргатди.

Истиқлол йиллари Юртбошимиз томонидан тадбиркорлик фаолиятига кенг йўл очиб берилганлиги, изланиш ва ташаббускорлик ҳар томонлама қўллаб-қувватланиши, шу қаторда ер майдонларининг тадбиркор инсонларга бўлиб берилиши кўп қатори бу оилага ҳам омад калитини тутқазди. Ҳамрожон аянинг ўғиллари ўзлари эгаллаган касбкор бўйича тадбиркорлик жиловини қўлга олишди. Уларга ер ҳам, имтиёзли кредит пули ҳам берилди. Энг муҳими, қўлга киритилган имкониятларни баъзиларга ўхшаб воситачилик ёхуд чорбозорчиликка эмас, балки нималаргадир бунёд этишга, ишлаб чиқаришга, ўзлари яшаб келаётган Қувасойнинг иқтисодий-ижтимоий салоҳиятини мустаҳкамлашга йўналтиришди. Пировард натижада обрў-эътибор ҳам, моддий бойлик ҳам орттиришди.

Бугун онахоннинг тўнғич ўғли Мавлонжон Ғойибов фақат Қувасойдагина эмас, балки Фарғона вилоятида ҳам ўз олижаноб ишлари билан эл оғзига тушган.

Олий маълумотли иқтисодчини, ҳар бир нарсанинг ҳисобини ўз жойида чиқариш, тадбиркорлик ва омилкорлик билан иш тутишга, узоқни кўзлаб одимлашга одатланган бу йигитга қувасойликлар "Арсиф лочини" деб бежиз тавсиф беришмаган. Гап шундаки, Қувасойдан Қува томон чиқиб кетаверишда қақроқ Арсиф адирликлари ястанган.

Бу кенгликлар этагидагина обиҳаёт деган илоҳий неъматга насибдор қишлоқлар яшнаб нафас олади.

Истиқлол даврининг шарофати-ю кишиларимиз руҳияти ва жисмида жўшган яратиш, бунёдкорлик туйғуси мудроқ Арсиф адирликлари кўксига жон кирита бошлади. Тепаликларга сув олиб чиқиш, янги ерларни ўзлаштириш ва боғ-роғлар, экинзорлар барпо этиш аҳдидаги шунқорларнинг етакчилар сафида Мавлонжон Ғойибов ҳам бор эди.

Қувасой маркази сатҳидан анча баланд ҳисобланувчи Арсиф тепаликларига сув олиб чиқиш ўз-ўзидан бўлиб қолавермайди, албатта. Аввало бу жойларда сув скважиналари қуриб ишга туширмоқ учун электр энергияси лозим. Бунинг учун эса қанчадан-қанча масофага узатгичлар тортиб боришга тўғри келарди. Ундан кейин тегишли техника воситалари ва ўз ўрнида "ўлик ер"ни мадорга киритадиган етарли миқдордаги ўғитлар захирасига ҳам эга бўлиш шарт. Буларнинг ҳаммаси учун озмунча маблағ сарфланмайди, албатта.

Аввало, бу ишларнинг асосий қисми давлат томонидан амалга оширилди. Қолаверса, Мавлонжон бу ёнига укаси Музаффаржонни ва ўғли Жаҳонгирни олиб, қўшимча маблағ омилини яратиб олишди. Яйдоқ даштни кесиб ўтган "Қувасой—Қува" йўналишидаги серқатнов автотрасса ёқасида АЁҚШ қурдириб, ишга туширди. Шундан сўнг улар учун сув скважинасини тиклаб, адирликлар бағрига обиҳаёт таратиш, яйдоқ ва қақроқ замин кўксида боғ-роғлар яратиш имкониятлари туғилди.

Дастлаб уч гектар, кейинроқ беш ва ундан сўнг янаям кенгроқ янги ерларни ўзлаштиришиб, бу майдонларга минг-минглаб туп ўрик ва хурмо, узум ва шафтоли, бодом ва бошқа хил ниҳолларни экишиб, кўкартириб олдилар. Бу боғлар билан бирга пиёз ва помидор, картошка ва бошқа хил сабзавот маҳсулотлари етиштиришяпти. Улар бошқараётган "Ҳамрожон - Оқйўл" хусусий корхонаси тасарруфида энди боғдорчиликка йўналтирилган "Музаффар" фермер хўжалиги бунёдга келмоқда. Бу ҳали орзулар ушалиб бўлди, деган гап эмас. Бу боғ-роғлар роса етилиб, шиғил-шиғил мева туга бошлагач, уларнинг қадоқ қўллари ва меҳр кўри билан бунёдга келган табиат неъматларини қайта ишлаб, эл дастурхонига етказиб берувчи "Жаҳонгир" деб номланувчи корхонасини ташкил этиш режаси ҳам турибди.

СУРАТДА: тадбиркор Мавлонжон Ғойибов (ўнгда) укаси Музаффар ва ўғли Жаҳонгир билан янги барпо қилинган боғ майдонлари этагида.

Ўз ўрнида яна шуниям таъкидлаш жоизки, "Ҳамрожон - Оқйўл" хусусий корхонаси бугун Қувасойдаги анча салоҳиятли ва бақувват субъектлардан бири ҳисобланади. Ўтган йилнинг ўзида қарийб 11 миллиард сўмлик маҳсулот айланмасига эришиб, давлат бюджетига 100 миллион сўмдан зиёдроқ маблағ туширишди.

Ўтган йиллар давомида болалар спортини ривожлантиришга, маҳаллаларда ободончилик ва ичимлик суви чиқариш, Меҳрибонлик уйлари ва ногиронларга моддий ёрдам кўрсатиш каби хайрия ишларига миллионлаб маблағ сарфланди.

... Ғойибовлар яшовчи Мўян қишлоғида бўлдик. Бу жойларда аҳолини ичимлик суви билан таъминлаш жиддий муаммо экан.

Тадбиркор Мавлонжон Ғойибов ўз ташаббуси ва маблағи ҳисобидан скважина қурдириб беришга аҳд қилибди. Бугун ана шу хайрли тадбир амалга ошган бўлиб, биз ҳам мўянликлар шодиёнасига шерик бўлдик.

— Бу йигит обрў-иззатниям, молу давлатниям ҳалол меҳнати билан, саховатпешалиги билан топяпти, — дейди шу ерлик пири комил Матқул бобо. — Давру давронга шукр, кечагина қорин ғамида юрган оддийгина болалар бугун не ишларга қодир эканлигини кўрсатиб туришибди.

Бу оилани шу кунги фараҳбахш дамларга етказган хосиятлар аввало юртимиз мустақиллиги боис, қолаверса, ана шу инсонлар табиатидаги ҳалоллик, иймону диёнат, заҳмату машаққатларга бардошлилик, тадбиркорлик, қалби кенглик ва саховатпешалик каби фазилатлар билан чамбарчас боғлиқдир.

Солиҳ ҚАҲҲОРОВ,
"Ҳуррият" мухбири. ®

МИЛЛИЙ ҒОЯ

Юксак маънавият — энг катта бойлик

Бугунги юксак тараққиёт, ахборот алмашув жараёнларининг беҳад тезлашуви, кишилар онги-тафаккурининг ўсиб-кенгайиши шароитида маънавий-маърифий тарғибот-ташвиқот ишларининг роли беқиёс ортганлигини ҳис этиб, бу борада Сурхондарё вилоятида ҳам кўзга кўринарли ишлар бажарилмоқда.

Илғор зиёлилар вакиллари, Термиз давлат университети, ўрта махсус касб-ҳунар коллежлари профессор-ўқитувчилари, эл севган шоир ва ёзувчилар маҳаллалар, ўрта умумий таълим мактаблари, интернатлар, лицей ва коллежлар, ташкилот ва муассасалар, корхоналар ва фермер хўжаликларида бўлишиб, мамлакатимизда амалга оширилаётган ислоҳотлар, миллий истиқлол ғоясини жамоатчилик онги-тафаккурига сингдириш, жиноятчиликнинг олдини олиш, ёшларни Ватанга муҳаббат, миллий анъаналаримизга садоқат руҳида тарбиялаш, бузғунчи, ёт мафкурага қарши курашиш мавзусида суҳбат ва маърузалар, очиқ мулоқот ва савол-жавоб кечалари, семинарлар ташкил этиляпти. Хусусан, "Маънавият оиладан бошланади", "Ёшларни миллий ғояга садоқат руҳида тарбиялаш, ёт ғоялардан асраш — муҳим вазифа", "Маҳалла болалар билан обод", "Тил — миллий маданият белгиси", "Халқ она тили билан қудратли" каби ўнлаб мавзулардаги чиқишларнинг таъсири ва самараси катта бўлмоқда. Маҳалла йиғинларининг диний маърифат ва маънавий-ахлоқий тарбиявий масалалар бўйича маслаҳатчиларининг бир ҳафталик ўқишининг ташкил этилиши, Маънавият тарғибот маркази вилоят бўлими қошидаги "Интеллект" раҳбар-кадрлар ўқуви, турли саналар, шоир ва олимлар, таниқли саркардаларнинг таваллуд кунлари муносабати билан уюштирилаётган суҳбат, учрашув ва очиқ мулоқотлар кўзда тутган мақсадларга эришувимизда асосий омил бўлаётир.

Шуни таъкидлаш жоизки, республика Маънавият тарғибот маркази, Миллий ғоя ва мафкура илмий-амалий марказининг амалий ёрдами катта.

Шу йилнинг 26-27 март кунлари Миллий ғоя ва мафкура илмий-амалий марказининг 5 нафар тарғиботчилари Термиз давлат университетида икки кунлик ўқув ташкил этди. Унда 100 нафар тингловчи қатнашди. Туман маънавият тарғибот марказлари раҳбарлари эса республика Маънавият тарғибот маркази ташкил этган бир ҳафталик ўқувда иштирок этиб қайтдилар.

Яқинда республика Маънавият тарғибот маркази вилоят бўлими Ангор ва Қизириқ туманларида маънавий-маърифий ишларнинг аҳволини ўрганди. Шу бўйича ушбу туманларда миллий ғоя тарғиботи, маънавий-маърифий ишлар самарадорлигини ошириш бўйича чора-тадбирлар белгиланди. Бундай тадбир режа асосида вақти-вақти билан вилоятнинг бошқа туманларида ҳам ўтказиб борилади.

Юртбошимиз шу йилнинг 25 март куни халқ депутатлари Сурхондарё вилоят кенгашининг навбатдан ташқари сессиясида қилган маърузаларида кадрларни танлаш ва тарбиялаш борасида маънавий-маърифий ишларнинг муҳим ўрин тутишини яна бир бор таъкидлаб ўтдилар. Бошқа жабҳалар қатори бу соҳада ҳам амалга оширилиши лозим бўлган ишлар хусусида тўхталдилар. Биз ана шу муҳим вазифалардан келиб чиққан ҳолда ўз фаолиятимизни янада яхшилаш, фаолроқ, самаралироқ, таъсирчанроқ тарғибот-ташвиқот ишларини олиб боришимиз, шоир айтганидек, "эл ичига кириб бориш", улар қалбига йўл топмоқ, одамларга, ёшу қарига эш бўладиган фаолиятимизнинг асосий мезонига айланмоғи зарур. Зеро, юксак маънавият, Президентимиз айтганидек, катта бойликдир.

Муҳаммад АЗИМОВ,
Сурхондарё вилоят Маънавий-маърифий кенгашининг масъул котиби, республика Маънавият тарғибот маркази вилоят бўлими раҳбари.

ҚИЛМИШ

"Ўқишга киритиб қўяйми?"

Тошкентдаги нуфузли олий таълим даргоҳи талабаси фирибгарлик ва алдов эвазига осонгина бойлик орттирмоқчи бўлди. Бироқ...

Агар фикру хаёли олий ўқув юртига имтиҳон топшириш ва ўқишга киришда бўлган абитуриентга "Ўқишга киритиб қўяйми?", деб савол берсангиз, унинг кўзига салкам авлиёдек кўринишингиз мумкин. Лекин осонгина мақсад-муддаога эришиш фақат эртаклардагина бўлади. Яхши ниятга етиш, жумладан ўқишга кириш учун ҳам яхшигина меҳнат қилиш, ишлаганда ҳам, йиллар давомида тер тўкиш керак бўлади. Минг таассуфки, мана шу ҳаёт ҳақиқатини ҳамма ҳам тушунавермайди. Тўғрироғи, тушунишни истамайди. Бундай кишиларнинг соддалиги ёки ишонувчанлигидан эса фирибгарлар, алдов усталари унумли фойдаланишади. Нозик туйғулар, орзу-хаёллар улар учун бойиш ва одамларни чув тушириш воситасига айланади...

Ойбек Бултаков мамлакатимиздаги нуфузли олий ўқув юртларидан бири Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университетида таҳсил олар эди. Ушбу даргоҳ талабаси бўлиш ҳаммага ҳам насиб этавермайди, юртимизнинг қанчадан-қанча ёшлари мазкур университетга киришни орзу қилишади. Лекин Ойбек Бултаков унга берилган имконият, балки тақдир туҳфасидан унумли фойдаланиш ўрнига номаъқул йўлларга киришни афзал деб билди. Устозлари, яқинларининг ишончини йўққа чиқарди.

Осонгина бойлик топиш қутқуси фикру хаёлини банд этган талаба бунинг учун ҳамма нарсага тайёр кайфиятга тушиб қолган эди. Шу тариқа у фирибгарлик оламига қадам қўйди.

Ўтган йилнинг ёзида тўртинчини битириб, сўнгги курсга ўтишга ҳозирлик кўраётган пайтда қорақалпоғистонлик курсдоши Ш. Тамуротов қўнғироқ қилиб қолди. Гап орасида Ички ишлар вазирлиги академиясига ўқишга кирмоқчи бўлган икки нафар йигит борлиги, ёрдам кўрсатилса, 4000-5000 АҚШ доллари беришлари мумкинлигини айтди. Ойбек ўйлаб ҳам ўтирмай, ўқишга кириш учун ёрдам беришга ваъда бериб юборди.

Қорақалпоғистонлик Даврон ва Алижон Тошкентга етиб ҳам келишди. Улар билан учрашган Ойбек танишлари орқали ишончли "шпаргалка"лар олиб бериш, телефон орқали имтиҳон саволларига жавоб топишга ёрдам қилишини айтди. Бунинг учун эса олдиндан 5000 АҚШ доллари сўради.

Йигитлардан бири — Алижоннинг поччаси Бахтиёр Абдуллаев эҳтиёткорлик қилди. Пул олдиндан берилмаслиги, кейинроқ иш натижасига қараб берилишини билдирди. Муҳокамадан кейин улар Ойбекдан кафолат сифатида гўёки 5000 АҚШ доллари... «қарз олганлари» хусусида тилхат ёзиб беришга рози бўлишди.

Бироқ имтиҳон куни Ойбек уларга ҳеч қандай ёрдам бера олмади. Абитуриентларга "гарантияли" деб тутқазилган "шпаргалка"лар ҳам фойда бермади, телефон эса назоратчилар томонидан олиб қўйилди. Лекин, ҳарқалай, тайёргарлик яхши бўлгани учундир, абитуриентлардан бири бўлмиш — Даврон ўқишга кирди. Гарчи бирор ишни қойиллатмаган бўлса ҳам у аввалдан Ойбекка бериб қўйган 4000 АҚШ долларини суюнчи сифатида унда қолдирди. Ойбек эса ўзига 1800 долларни олди-ю, қолганини абитуриентларни имтиҳонга ҳозирлаган ва уларни «топиб берган» бошқа танишларига тарқатди.

Дастлабки муваффақият ва даромаддан руҳланган талаба ўзини бундан ҳам каттароқ ишларга қодирдек ҳис қилди. Янги режалар, янги "қурбон"лар хусусида ўйлай бошлади.

Ўша пайтда эски таниши Бахтиёр Абдуллаев (бу ўша жиянини ИИВ академиясига киритиш учун ҳаракат қилиб юрган одам) телефон қилиб қолди. Қўшниси Юлдуз Орунова Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университетига ўқишга кирмоқчилиги, бунинг учун 15000 АҚШ долларигача бера олишини айтди. Талаба йигитга манфаатли таклиф маъқул кўринди. Тез кунда суриштириб кўриш ва ёрдам беришга ваъда берди.

Одамзот табиатида очкўзлик ва ҳирс деган иллатлар бор. Бу иллатларга чалинган одам жамиятдаги мавжуд тартиб-қоидаларни ҳам назар-писанд қилмай қўяди, қалбини, борлиғини осон ва мўмай даромад топиш хаёли эгаллаб олади. Бойлик қутқуси охир-оқибат ўша шахснинг кўзини кўр, қулоғини кар қилади.

Бел оғримасдан катта пул топиш мақсади Ойбекнинг ҳам фикрини ўғирлади. Бу борада шу университетда ўқийдиган таниши Бектош Маматқулов билан маслаҳатлашди. Бектош ўқишга киришга ёрдам берадиган бўлди. Шу суҳбатда Бектош халқаро муносабатлар факультетига кириш 11 минг, халқаро ҳуқуқ факультетига эса 17 минг доллар эканини айтди. Бу орада ўқишга киритиш "операция"сига дипломатия университетининг яна бошқа бир талабаси Иқбол Турсунов ҳам қўшилди. Бектош Маматқулов ушбу масалада ёрдам беришни сўраб унга мурожаат қилганда, бунинг учун 18 минг доллар керак бўлади деган жавоб олди.

Шу тариқа университетдаги танишлари билан маслаҳатлашувдан кейин Ойбек мижозига телефон қилди ва ўқишга кириш орзуси 17 минг доллар эвазига ушалишини маълум қилди. Нархнинг тобора кўтарилаётганини одам кўплиги, даъвогарлар миқдори эса ошиб бораётгани билан изоҳлади. Табиийки, ўқишга кириш истагида бўлган томон Ойбекдан ўртада ким тургани, кимга суяниб иш олиб борилаётганини сўради. Шунда у "мижоз"ини ишонтириш учун дипломатия университетининг кадрлар бўлими бошлиғи билан гаплашиб қўйгани, бу борада умуман хавотирга ўрин йўқлигини таъкидлади.

Бахтиёр Абдуллаев ҳам Ойбекнинг ваъдаларига ишонгандай эди.

Одамзот табиатида очкўзлик ва ҳирс деган иллатлар бор. Бу иллатларга чалинган одам жамиятдаги мавжуд тартиб-қоидаларни ҳам назар-писанд қилмай қўяди, қалбини, борлиғини осон ва мўмай даромад топиш хаёли эгаллаб олади. Бойлик қутқуси охир-оқибат ўша шахснинг кўзини кўр, қулоғини кар қилади.

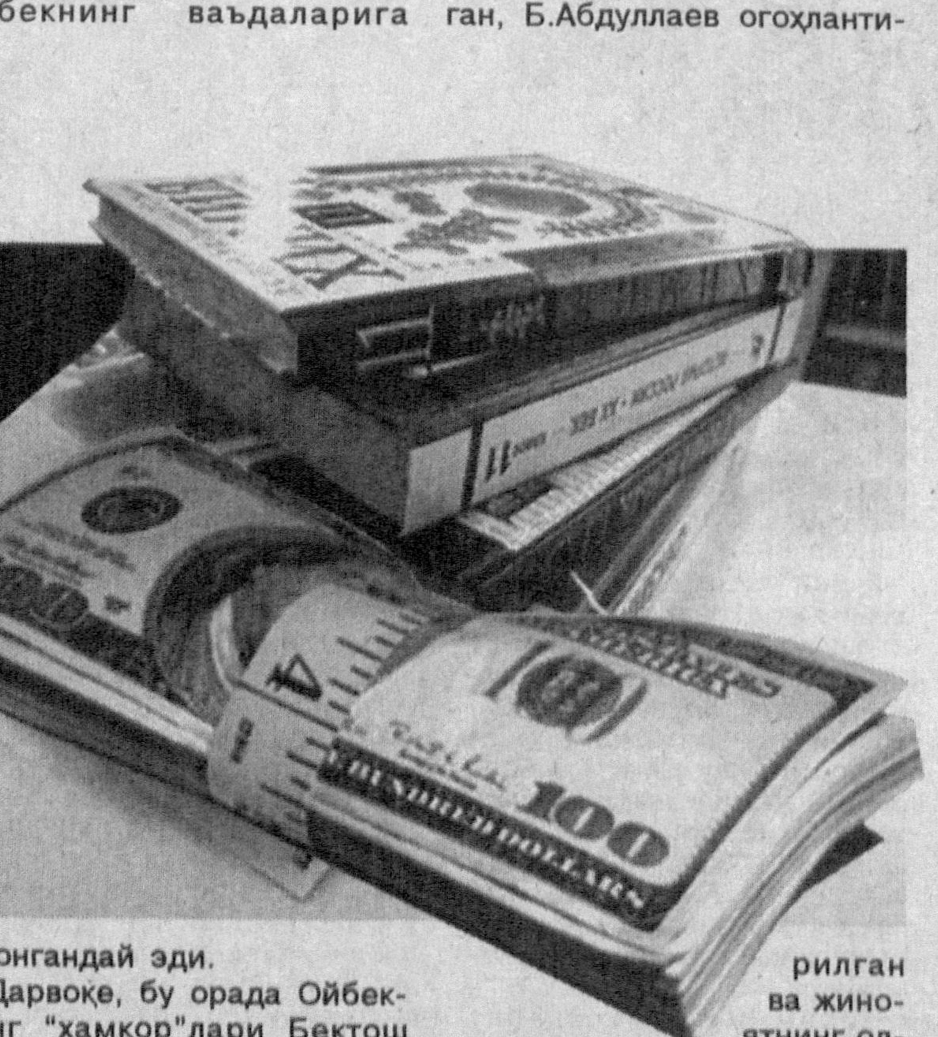

Дарвоқе, бу орада Ойбекнинг "ҳамкор"лари Бектош ҳам, Иқбол ҳам ўйиндан чиққани, ўқишга киритиш борасида умуман ёрдам беролмаслигини маълум қилганди. Тақдирнинг ушбу ўзига хос огоҳлантириши ҳам Ойбекнинг кўзини очмади. Гарчи ишонганлари аввалги ваъдаларидан қайтган ва таклифни рад этган бўлсаям, охиригача, таваккал ўйинга киришди. Ўзини гўё ҳаммаси рисоладагидек кетаётган каби тутиб Бахтиёр Абдуллаев билан "музокара"ларни давом эттирди. Ниҳоят, Ойбек ундан пулни келтиришни сўради. Улар белгиланган жойда учрашишди. Б. Абдуллаев ваъда қилинган пулнинг бир қисмини олиб борадиган бўлди...

Айтиш керакки, бу орада Миллий хавфсизлик хизмати фирибгарликдан хабар топган, Б.Абдуллаев огоҳлантирилган ва жиноятнинг олдини олиш, айбдорларни қўлга олиш учун режалар белгилаб қўйилган эди. Бахтиёр Абдуллаев айтилган жойга махсус кимёвий ишлов берилган пул билан борди. Шу тариқа Ойбек 5000 АҚШ доллари (6 миллион 339 минг 800 сўм) миқдорида пул олаётган пайтда ҳибсга олинди.

Тергов ва суд жараёнида Ойбек Бултаковга қўйилган фирибгарлик ва порахўрлик билан боғлиқ айблар далилий ашёлар, гувоҳлар кўрсатмалари асосида тасдиқланди. Жиноят ишлари бўйича Мирзо Улуғбек тумани суди уни Жиноят Кодексининг 25, 168-моддаси 3-қисми (ўзганинг ишончини суиистеъмол қилиб, фирибгарлик воситасида катта миқдордаги бойлик ва мулкни ўзлаштириш, қўлга киритишга уриниш), 59, 211-моддаси 3-қисми (пора берган шахснинг манфаатларини кўзлаб маълум ишни бажариш эвазига унга бевосита ёки билвосита жуда кўп миқдорда моддий қимматликлар беришга қизиқтириш) билан айбдор деб топди ва олти йилга озодликдан маҳрум этиш жазоси тайинлади.

Ёшлик — инсон умрининг энг гўзал палласи. Ушбу қимматли онлардан кимдир унумли фойдаланиб, ўзининг порлоқ келажаги учун пойдевор қўяди. Яна кимдир эса ёшликни бебошликка йўйиб, жиноят кўчасига бош суқади, ўз ҳаётига қора тамға туширади.

Бугун эртанги кунини ўйлаган ёш борки, бирор бир нуфузли олий ўқув юртига кирсам, яхши мутахассис бўлсам деб орзу қилади. Ёшлар олий ўқув юртига киришга интилиш борасида якдил ва ҳамфикр экани бор гап. Лекин ўқишга кириш борасида ҳамма ҳам бирдек йўл тутади деб бўлмайди. Буни юқорида келтирилган ҳаётий мисол ҳам тасдиқлаб турибди.

Таассуфки, ҳали ҳам абитуриентлар орасида ўқишга кириш учун қинғир ва шубҳали усуллардан фойдаланишга уриниш ҳоллари учраб қолмоқда. Маълумки, мамлакатимиз таълим тизимида охирги йилларда жуда катта ислоҳотлар амалга оширилди. Ўқишга қабул қилиш ва имтиҳон тизимида дунёнинг энг ривожланган давлатларидаги каби илғор усуллар жорий этилди. Юртимизда ўқишга қабул қилиш жараёнида адолатли механизм — тест синовлари амалга татбиқ қилинди, барча ёшлар учун ўз билими ҳамда салоҳиятини эркин ва тўла намоён этиш имконияти яратилди. Бундай муҳитда эса ўқишга кириш учун фирибгарларга мурожаат қилиб, уларнинг алдовига учрагандан кўра, пухта ва чуқур билим олиб, ўзи орзу қилган ўқув даргоҳига кирган маъқул.

Олмос РАЖАБОВ.
region.uz

ДУНЁДА НИМА ГАП?

ҲАМКОРЛИК

Мафтункор ўлка

ёки Малайзияда таълим

Республикамизнинг Жануби-шарқий Осиёда тараққий этган мамлакатлардан бири саналган Малайзия билан алоқалари тобора ривожланиб боряпти. 1993 йил Малайзиянинг Ўзбекистондаги элчихонаси очилгандан сўнг ҳар икки давлат ўртасидаги ҳамкорлик муносабатлари кенг йўлга қўйилди. Хусусан, Президентимизнинг 2005 йилда Малайзияга қилган ташрифидан сўнг иккала мамлакат ўртасидаги дўстлик алоқалари янада ривожланди. Жумладан, таълим соҳасида ҳам қатор ижобий ўзгаришлар бўлди, ёшларнинг Малайзияда таҳсил олишлари учун эса бир қанча имкониятлар яратилди.

Яқинда пойтахтимиздаги Навоий тоғ-металлургия комбинати бизнес марказида "Малайзияда таълим олиш" кўргазмаси ташкил этилди. Унда нафақат талабалар, қолаверса, ота-оналар, мактаб ўқитувчилари ва қизиқувчи ёшлар иштирок этиб, Малайзия университет ва коллежларидаги ўқитиш тизими билан яқиндан танишдилар.

Кўргазма Малайзиянинг Олий таълим вазирлиги, Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта-махсус таълим вазирлиги, Малайзиянинг Ўзбекистондаги элчихонаси, шунингдек, ушбу кўргазмани ўтказаётган "EXPAM" ташкилоти ҳамда Ўзбек-Малайзия "ABDA Travel, LTD" компанияси билан ҳамкорликда ташкил этилди. Кўргазманинг очилишида Малайзиянинг Ўзбекистондаги муваққат ишлар вакили Алауддин Мохд Нор, Малайзия Олий таълим вазирлигининг таълим ва маориф маркетинг департаменти бошлиғи ўринбосари Ваид бин Юнос ҳам иштирок этди. Улар Ўзбекистон ва Малайзия ўртасида дипломатик алоқалар ўрнатилганидан сўнг кўпгина соҳаларда, жумладан, таълим тизимида икки томонлама ҳамкорлик муносабатлари узвий ривожланиб бораётганлиги, ҳар йили Ўзбекистондан юздан ортиқ мутахассислар Малайзия техник ҳамкорлик дастури бўйича қисқа муддатли курсларга юборилиб, тажриба алмашиб қайтишаётганини алоҳида таъкидлаб ўтишди.

— Ушбу кўргазма мамлакатимизда иккинчи бор ўтказилмоқда. Бу йилги кўргазмада ўтган йилга қараганда иштирокчилар сони ҳам кўп. Бу ерга келишимдан мақсад — Малайзиядан ташриф буюрган тажрибали мутахассислар фикри билан танишиш. Шу билан бирга кўргазмага келган ёшларга университет фаолияти ҳақида керакли маълумотларни таржима қилиб беряпман, — дейди Шарқшунослик институти талабаси Учқун Авлиёқулов.

Малайзия давлати техника тараққий этган мамлакатлардан бири. Шу боис давлатда таълим тизими ҳам йил сайин такомиллашиб боряпти.

Ёшларнинг Малайзияда ўқиб келишларини таъминлашга қаратилган кўргазмада асосан 13 дан ортиқ олий таълим масканлари, жумладан, "Nottingham" университети, Куала Лумпур, "Sunway", "Lim Kok Wing" каби Малайзиянинг машҳур университетларидан келган профессор-ўқитувчилар қатнашиб, талабаларни университетдаги ўқитиш тизими, шарт-шароити билан яқиндан таништирди.

Маълум бўлдики, KDU коллежида тил ўрганиш курслари бўлиб, улар 3 ойдан бир йилгача давом этади. Шартнома пули эса ҳар ой тўланади. Шунингдек, ОАВ соҳасида 3 йиллик магистр йўналиши бўйича "Янги коммуникацион ва медиа технологиялари", "Реклама бериш маданияти", "PR, яъни ижтимоий алоқалар" ҳамда "Таҳрир санъати" каби махсус курслари ҳам мавжуд экан. Хорижда шартнома асосида ўқиш истагида бўлган талабалар ариза ва керакли ҳужжатларни топширишди.

Ҳозирги вақтда Малайзияда 60 мингдан ортиқ чет эллик ёшлар таълим олмоқда. 2010 йилга келиб уларнинг сони юз мингга етиши режалаштирилган. "Малайзияда таълим" кўргазмаси чет элда илм олиш иштиёқида бўлган талабалар сонининг янада кўпайишига ёрдам беради.

Дилафрўз ТЎРАҚУЛОВА

ЖАҲОНГА МАШҲУР МАСКАНЛАР

Пекиндаги **император музейи**

Хитой императори саройи музейи йирик тарихий-маданий ёдгорлик ҳисобланади. Император қасри бир нечта бўлимга бўлинган, ҳар бирининг ўз номи, муайян мақсад ва вазифалари мавжуд эди. Саройга кириш бутун бир мураккаб фазовий композицияни ташкил қилади.

Энг биринчи Цяньмень дарвозасидан кирилади, кейин эса Дацинмень дарвозаси келади. Гугун (Қадимги сарой) XV аср биринчи ярмида қурилган. У 1914 йилда музейга айлантирилган. Императорлик музейи билан танишиш Тяньаньмень майдонидан бошланади. Мин даврида бу ер маъмурий марказ ҳисобланган. Умень дарвозасидан кирилгач, император боғи бошланади. Тошларнинг коллекцияларини шу жойда учратишингиз мумкин. Императорнинг ҳукмдорлик рамзи ҳисобланган аждар сурати деворларда акс этган. Музей доимо сайёҳлар билан гавжум.

Севара ШЕРАЛИЕВА,
ЎзДЖТУ талабаси.

САМОЛЁТ ЧИПТАСИ НАРХИ... БЕШ ЕВРО!

Ирландиянинг Aer Lingus компанияси АҚШга парвоз қилувчи самолёт чиптасини беш доллардан сотди, деб хабар беради AFP. Бу компания касса тизимидаги хато туфайли юз берган. Ушбу хато сабабли юздан ошиқ мижоз бир неча ўн баравар арзон баҳода чипта сотиб олишга муваффақ бўлган. Аслида Трансатлантик йўналишдаги, хусусан, Қўшма Штатлар учун чипта баҳоси 1775 евро (2830 доллар)ни ташкил этади.

Компания юз берган хато учун арзон баҳода билет сотиб олган мижозлардан узр сўраган ва харидни қайта амалга оширишни эслатиб ўтган. Корпоратив масалалар бўйича директор Энда Корнейл билетлар аллақачон бекор қилинганини таъкидлаган.

Ирландия истеъмолчилар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш уюшмаси вакили Дэрмо Жуел эса компаниянинг чипталарни бекор қилиш борасидаги қарорини танқид қилган. Унинг таъкидлашича, мижозлар чипта сотиб олиш орқали Aer Lingus билан савдо битимини имзолаганлар, шундай экан, компания мазкур келишувга риоя этиши шарт.

АФҒОНИСТОН ОСМОНИДА УЧУВЧИСИЗ ТЕХНИКА

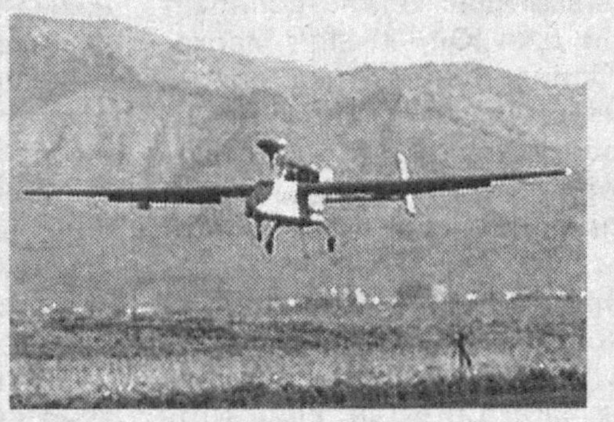

Афғонистондаги Испания ҳарбий контингенти илк бора учувчисиз Searcher Mk II-J ускунасини синовдан ўтказди. Асосан разведка мақсадида фойдаланиладиган мазкур техника синов парвози муваффақиятли якунланди. Учиш мосламаси Ҳирот шаҳридаги марказдан бошқарилди. Парвоз жараёнида бир қанча манёврларни амалга оширган ускуна марказий қурилмага зарур ахборотларни ҳам етказиб турди.

Searcher Mk II-J техникаси Исроилнинг Aircraft Industries компанияси томонидан ишлаб чиқарилади. Испания ҳаво кучларига ушбу русумдаги қурилмани сотиб олиш бўйича битим ўтган йили имзоланган. Бунга кўра, тўрт дона Searcher Mk II-J техникаси баҳоси 20 миллион АҚШ долларини ташкил этади.

Мазкур ускуна кундузги ва тунги шароитда 300 километргача бўлган радиусда текширув олиб боради. 12 соат давомида 6100 метр баландликка уча оладиган учувчисиз техника айни пайтда Исроил, Сингапур, Тайвань, Таиландда ва Шри-Ланка ҳарбий тизимида қўлланилади.

ПРЕЗИДЕНТЛИККА НОМЗОД ТАНҚИДГА УЧРАДИ

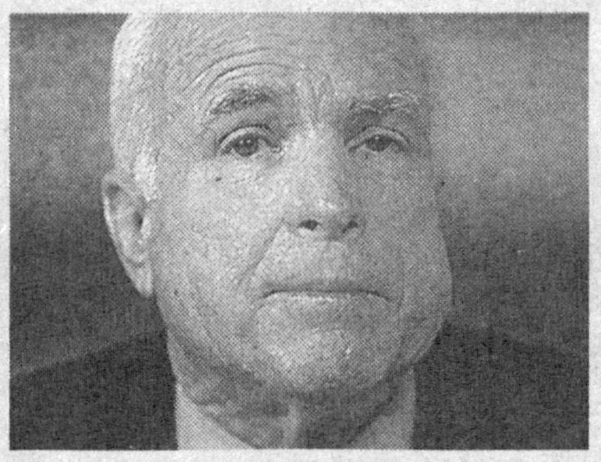

Америка президентлиги учун номзод Жон Маккейн рафиқаси Синди Маккейннинг даромадлари тўғрисидаги солиқ декларациясини эълон қилмагани учун танқидга учради.

Яқинда эълон қилинган расмий маълумотларга қараганда, республикачилар партиясидан давлат раҳбарлиги учун курашда қатнашаётган Ж.Маккейн 2007 йилда 420 минг доллар даромад қилган. Шундан 162 минг долларни у Сенатдаги фаолияти учун ойлик сифатида олган. Даромаднинг қолган улуши эса 72 ёшли номзодга пенсия ва ёзган китоблари учун қалам ҳақи сифатида берилган.

Номзоднинг рафиқаси Синди Маккейн пиво савдоси билан шуғулланувчи компания вориси саналади. Маҳаллий матбуот хабарига кўра, унинг бойлиги 100 миллион доллардан ошади. Маккейннинг рақиблари — демократик партия вакиллари рафиқасининг даромадлари хусусидаги маълумотларни ошкор қилмагани учун уни танқид остига олишди.

Ўтган ҳафта демократик партиядан кўрсатилган номзод Барак Обама ҳам ўз даромадлари хусусидаги маълумотни жамоатчиликка тақдим этди. Бунга кўра, Барак Обама ва унинг рафиқаси Мишель 2007 йилда 4,2 миллион доллар даромад қилганлар. Китоблар савдоси демократлар оиласи учун асосий молиявий манба бўлган.

ДЕПУТАТ СУД ОЛДИДА ЖАВОБ БЕРАДИ

Буюк Британия парламенти депутати, лейбористлар партияси аъзоси Роб Маррис ўзгалар мулкига зарар етказиш айби билан ҳибсга олинди. Бу ҳақда The Daily Mail газетаси хабар берган.

Вулвергемптон шаҳридан парламент депутатлигига сайланган 53 ёшли Роб Маррис эрталаб бошқа йўловчилар қатори бекатда автобус кутаётган эди. Автобус бекатга келган пайтда шу ерда тўхтаб турган фургон йўловчиларнинг транспорт воситасига чиқишига халақит берган. Фуқаролар ҳайдовчидан машинани четроққа олишни илтимос қилишган. У эса йўловчилар сўровини қатъиян рад этган. Шунда депутат Маррис машина капоти орқали автобусга чиқиб олган. Маҳаллий депутатнинг фургон капотига чиқиши ҳайдовчининг кескин норозилигига сабаб бўлди ва у полицияга мурожаат қилди.

Депутат устидан суд апрель ойи охирларида ўтказилиши кутиляпти. Роб Маррис унга қўйилган айбни инкор этган ҳолда, аслида ҳайдовчининг ўзини жазолаш кераклигини айтмоқда.

ВЬЕТНАМ ЭНДИ ЎЗ СУНЪИЙ ЙЎЛДОШИГА ЭГА

Вьетнам давлати ўз тарихида биринчи бор телекоммуникацион сунъий йўлдошни фазога чиқарди. Европа фазо агентлигининг Ariane-5 ракета ташувчиси Vinasat-1 сунъий йўлдошини белгиланган масофага олиб чиқди.

Ракета парвози Француз Гвианасидаги Куру космодромидан амалга оширилди. Ушбу жараён Вьетнам телевидениеси орқали тўғридан тўғри эфирга узатилди.

Вьетнам бош вазири Нгуен Тан Зунг фуқароларни ушбу муҳим ҳодиса билан қутлади ва бу мамлакатнинг халқаро майдондаги нуфузи ошишига хизмат қилишини таъкидлади.

2,6 оғирликка эга бўлган Vinasat-1 йўлдоши Lockheed Martin коопорацияси томонидан ишлаб чиқарилган. У Интернетнинг 10 мингга яқин канали ва 120 дан ошиқ рақамли телеканалларга хизмат кўрсата олади. Ушбу лойиҳа мамлакат бюджетига 300 миллион АҚШ долларига тушди. Вьетнам раҳбарияти сунъий йўлдош каналларини Таиланд ва Сингапурга фойдаланишга бериш орқали харажатларни камайтиришни кўзламоқда.

Вьетнамда телекоммуникация соҳасида бир қатор муаммолар мавжуд. Статистик маълумотларга кўра, мамлакат ҳудудининг 57 фоизи телефон тармоғи билан таъминланган, 23 фоиз аҳоли Интернетдан фойдаланиш имконига эга. 86 миллионлик аҳолининг деярли чорак қисми телевидение дастурларини кўриш имкониятидан маҳрум. Сунъий йўлдошнинг фазога чиқарилиши мазкур муаммоларни ҳал этишга ёрдам бериши кутилмоқда.

ЯПОНЛАРДАН ЯНА ЯНГИЛИК

Sanyo компанияси Xacti DMX-CA8 русумли портатив сув ўтказмайдиган видеокамера ишлаб чиқарди. Ушбу техник восита сув остидаги видео ва фотосъёмкаларни амалга ошириш имконини беради.

Xacti DMX-CA8 камераси саккиз мегапикселлик сенсор ҳамда беш баравар катталаштира оладиган зум мосламасига эга. Видеокамера орқали тасвирга олинган файлларни ички хотирага сақлаш мумкин. Шу билан бирга аппаратга 32 гигабайт ҳажмли SDHC хотира картасини ҳам қўйса бўлади.

Камера фотосуратларни JPEG форматда 4000x3000 пикселгача бўлган ҳажмда қабул қилади. Видеотасвирлар эса MPEG-4 AVC/H.264 форматда, энг юқори сифатида ёзиб олинади.

Электроника бозорида етакчи мавқега эга бўлган Sanyo компаниясининг Xacti DMX-CA8 аппарати Япония ички бозорига жорий йил майида чиқарилади. Унинг тахминий нархи 500 долларни ташкил этади.

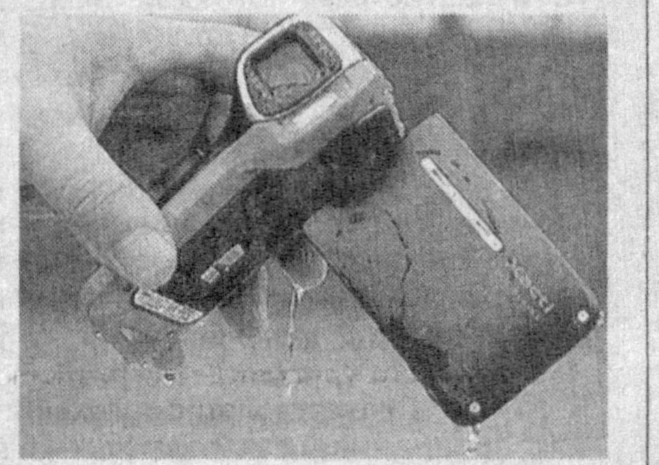

КУЗАТУВ

Путин ва Берлускони дўстлигининг сири

Таниқли икки сиёсий арбобларнинг Сардиниядаги учрашувида стратегик масалаларга эътибор қаратилди

Россия президенти Владимир Путин ҳамда Италиянинг янги сайланган бош вазири Сильвио Берлускони ўртасида эски дўстлик алоқалари бор. Икки таниқли арбобнинг ўтган ҳафта Сардиниядаги учрашуви чоғида ҳам ана шу қадрдонлик яна бир карра намоён бўлди. Эътиборли жиҳати, бу Владимир Путин учун давлат раҳбари сифатидаги сўнгги хориж сафари бўлди, Берлускони эса янги муддатни бошлашга ҳозирлик кўраётган ҳукумат бошлиғи сифатида дастлабки президентни қабул қилди.

Сильвио Берлускони Россияга европалик арбобларга хос бўлмаган даражада илиқ муносабатга эга. Олдинги муддатдаги бош вазирлик даврида ҳам, аниқроғи, 1994 йили у "Эски дунё" давлатлари орасида биринчи бўлиб Россия билан дўстлик ва ҳамкорлик тўғрисида битимга имзо чеккан эди.

Бу галги учрашувдан кейин журналистларга берилган интервью пайтида ҳам у Ғарб Россия билан алоқаларсиз узоққа бора олмаслигини таъкидлади. Европа учун ноодатий бўлган бундай ёндашув кўҳна қитъанинг аксарият пойтахтларида кескин муносабат уйғотгани табиий. Лекин ўзини сиёсий арбоб сифатида Юлий Цезарга қиёслайдиган Берлускони бу каби норозиликларга кўп-да эътибор беравермайди.

Берлускони — Путин дўстлиги бундан кейин ҳам давом этадиган кўринади. Гарчи Россияда сиёсий тизимга кучли таъсир этмайдиган, аммо жиддий ўзгаришлар бўлиши кутилаётган бўлса ҳам. Буни Ливияда Муаммар Қаззофий билан учрашувдан кейин Италияга келган Россия раҳбарининг Берлусконига қарашли зумрад оролдаги ҳашаматли виллада тантанавор тарзда қабул қилингани ҳам тасдиқлаб турибди. Учрашувдан кейин итальян журналистлари миллиардер бош вазир ҳамма давлат раҳбарини ҳам ўз уйида қабул қилавермаслигини таъкидлашди. Рус журналистлари эса бундан бир неча йил олдин Владимир Путин ҳам Санкт-Петербургдаги дачасида Сильвио Берлускони ни бундан-да ҳашаматлироқ тарзда кутиб олгани, яъни Сардиния қабули "саломга яраша алик" бўлганини эслашди.

Аслида бу икки сиёсий арбоб илк бора 2001 йили "Катта саккизлик" давлатлари йиғинида Гения шаҳрида (ўшанда ҳам Италияда) учрашишган эди. Италия бош вазири Владимир Путин билан учрашувдан кейин Петербургдан чиққан президент унга маъқул бўлгани, Ғарбда унга нисбатан мавжуд салбий муносабатни тушунолмаганини айтган эди. Шундан бери бу икки арбоб турли даражадаги анжуманларда 10 марта учрашишди. Villa Certosadаги учрашув эса бу ҳисобда ўн биринчи бўлди.

Давлат ва ҳукумат раҳбарлари ўртасидаги дўстлик муносабатларида шахсий муносабатдан кўра манфаат юқори туриши табиий ҳолат. Шу маънода Берлускони ва Путин ўртасидаги дўстликни ҳам турли манфаатлардан юқори турувчи қадрдонлик деб баҳолаш ортиқча соддалик бўлар эди.

"Москва ва Римни узилмас ришта каби боғлаб турган сабаблардан бири бу газ ресурси. Янги минг йилликка келиб газ нархининг тобора ошиб бораётгани Берлускони Путин билан алоқаларни янада яхшилашга ундаётган омиллардан биридир. (Таҳлилчилар фикрича, Владимир Путин президентликдан кетганидан кейин ҳам давлат сиёсатида ҳозиргидан кам таъсирга эга бўлмаслигини италиялик медиамагнат жуда яхши англайди)."

Айни пайтда Европанинг бошқа давлатлари каби Италия ҳам Россиядан катта миқдорда энергия манбалари сотиб олади. Маълумотларга қараганда, Апенин ярим ороли давлати Россиядан ҳар йили ички эҳтиёж учун зарур бўлган нефть ва

газнинг 30 фоизини харид қилади. Мазкур талаб эса йилдан-йилга яна ошиб боряпти. Шу боис ҳам ҳозирда Италиянинг ENI компанияси ва Россиянинг «Газпром»и жанубий оқим деб аталаётган янги газ қувурини ишга тушириш бўйича иш олиб боришяпти. Мазкур газ қувури Рим учун катта аҳамиятга эга. Ушбу қувур орқали Италияга йилига 30 млрд. куб метргача рус гази етказилади. Бундан ташқари, ENI ва «Газпром» Ливия нефть конларини биргаликда ўзлаштириш бўйича ҳам ўзаро келишувга эришиш арафасида. Хуллас, рус ва итальян компаниялари янги энергия манбаларини топиш каби муҳим соҳада ҳам яқин ҳамкорлик қиляпти.

Айни пайтда энергия каби муҳим стратегик масала турган пайтда давлатлар ўртасидаги сиёсий зиддиятлар ҳам аҳамиятсиз бўлиб қоляпти. Катта давлатлар ҳам газ, нефть каби бойликлар олдида ўзларининг кўп йиллик сиёсий стратегияларини-да ўзгартириб юборишяпти. Бу жиҳатдан бир қўлида бизнес, яна бир қўлида сиёсат байроғини кўтарган Берлусконининг хатти-ҳаракатини, Брюссель эътирозларига ҳам қарамай, Москва билан тил топишга уринаётганини тушуниш мумкин.

Сардиния учрашувининг муҳим хулосаси шу бўлди: Сильвио Берлускони Россия билан муносабатларни яхшилаш унинг даврида мамлакат ташқи сиёсатининг муҳим йўналишларидан бири бўлишини маълум қилди. Бироқ ҳали расман вазифасини бажаришга киришмаган арбобнинг сўзларини шошма-шошарлик деб баҳолаган таҳлилчилар ҳам бўлди. Улар Италияда кўпдан бери коррупцияда айбланаётган Берлусконига халқ орасида ҳали ҳам тўла ишонч кайфияти мавжуд эмаслигини таъкидламоқдалар.

Сардиниядаги учрашув дўстона руҳда ўтди, ҳар икки арбоб имкон қадар ўз давлати манфаатларини ҳимоя қилишга интилди. Лекин денгиз бўйидаги баҳаво масканда ўтган учрашувда бирор бир масалада аниқ битим имзоланмади. Бунинг сабаби, расмий тартиблар билан боғлиқ. Сильвио Берлускони икки ҳафта олдин ўтган сайловда ғалаба қозонган бўлса-да, ҳали расман ўз вазифасини бажаришга киришганича йўқ. Владимир Путин ҳам айни пайтда давлат раҳбари лавозимини тарк этиш ва ҳукумат раҳбари вазифасига ўтишга ҳозирлик кўряпти. Хуллас, ҳар икки сиёсий арбоб ҳозирча портфелсиз бош вазир мақомида турибди.

Хориж матбуоти ва Интернет хабарлари асосида Нурали ПАРДАЕВ тайёрлади.

Зиё шарқдан таралади

Тошкент давлат шарқшунослик институти бугунги кунда дунёнинг 15 дан ортиқ давлатларидаги олий ўқув юртлари билан ҳамкорлик ўрнатган

Ўзбекистонда шарқшунослик таълимининг илк пойдевори бундан расман 90 йиллар муқаддам қўйилган бўлса-да, узоқ вақтлар мобайнида бу таълим "лойини қорган"лар рўйхати орасида бирор шарқ олимининг исми-шарифи учрамади. 1950 йилларнинг аввалидагина Тошкент давлат университети (ҳозирги Ўзбекистон Миллий университети) таркибидаги шарқ факультетини тугаллаган илк "қалдирғоч"лар учирма қилинган, уларнинг кўпчилиги бугун илм-фан соҳасининг баланд чўққиларида ошиён қурган, десак хато қилмаган бўламиз. Азизхон Қаюмов, Абдуқодир Ҳайитметов, Шоислом Шомуҳамедов, Пиримқул Қодиров, Турғун Файзиев, Бўрибой Аҳмедов, Алибек Рустамов сингари ёзувчи ва олимларнинг талабалик йиллари шу олий даргоҳда кечган. Илм нарвонининг илк машаққатли пиллапояларига чиқишни толиблар шу масканда ўрганишган.

Тошкент давлат шарқшунослик институтининг тараққиёт йўли Ўзбекистон Республикаси Президентининг ташаббуси билан, Вазирлар Маҳкамасининг 1991 йил 15 июлдаги Қарорига биноан Тошкент давлат университети ҳузуридаги шарқшунослик институти мустақил Тошкент давлат шарқшунослик институтига айлантирилди.

Мустақиллик йиллари мобайнида мазкур олий ўқув юрти Марказий Осиё ҳудудининг энг йирик шарқшунослик таълим маркази, шарқ илмининг энг қайноқ ўчоғига айланиб улгурди. Шарқ халқлари тарихи, маданияти, тили, ижтимоий-иқтисодий тараққиётини, халқаро муносабатларини кенг қамраб олган, уларни дунё миқёсида қиёсий услубда ўрганадиган, академик тарзда билим беришга йўналтирилган бу каби илм маскани қўшни Ҳамдўстлик давлатларида йўқ. Институт мавқеининг тобора ошаётганини, мутахассис кадрлар салоҳиятининг ўсаётганини, аввало, ҳукуматимизнинг илм-маърифатга, ёшлар ҳаётига эътибори ортаётгани, юртимизнинг дунё миқёсидаги нуфузи кучаяётгани билан боғласак, тўғри бўлади. Қолаверса, олий таълим даргоҳи раҳбарларининг саъй-ҳаракатлари, шунингдек, юқори даражали илмий мутахассисларнинг кўплиги боис бугун бу институт тобора ўз ўрни ва қиёфасига эга бўлиб бормоқда.

— Бугун хорижлик олимлар ўз билим ва тажрибаларини фақат Ўзбекистон бўйича эмас, балки Марказий Осиё ҳудуди миқёсида тадқиқ этиб, ўрганмоқдалар, — дейди Тошкент давлат шарқшунослик институти ректори, филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган ёшлар мураббийси Абдураҳим Маннонов. — Дунё олимлари Ўзбекистондаги тараққиётни Марказий Осиё ҳудуди билан яхлитликда тушунишлари, минтақада ўрганилиши назарда тутилаётган энг актуал мавзулар ва ечимини кутаётган илмий муаммолар Тошкент шарқшунослик институтида муҳокама этилиши одат тусини олди. Ана шу жиҳатдан олганда, таълим соҳасининг янги йўналишларидан биринчиси — Марказий Осиё халқлари тарихи кафедраси ташкил этилиши қувонарли воқеа бўлди. Бу кафедра юртимизда қолаверса, минтақада ягона ҳисобланади. Бунда минтақа халқлари тарихи, диний, маданий, ижтимоий-иқтисодий, этник муносабатлари ўзаро уйғунликда ўрганилади. Шуни қайд этиш лозимки, республикамиз ўз теварагидаги мамлакатларнинг ташқи сиёсий, маданий-маърифий муносабатларини уюштиришда бу кафедра катта аҳамият касб этади.

Охирги йилларда институтнинг таълим ислоҳотларида минтақашунослик йўналиши юзага келди. Бу янги йўналиш чет давлатларнинг ижтимоий-иқтисодий ривожланиш йўлларини, Шарқ ва Ғарб мамлакатларидаги глобаллашув ва интеграциялашув шароитларини, жаҳон товар бозорини ўрганади. Янги йўналишнинг муҳим жиҳати шуки, бу масалалар Ўзбекистондаги ижтимоий-иқтисодий соҳалар билан қиёсий тарзда таҳлил этилади.

Институтдаги янги таълим йўналишларидан бири — Шарқ мумтоз филологияси бўлиб, нафақат юртимизда, қўшни давлатлар олий таълим муассасаларининг бирортасида ҳам бу сингари йўналиш йўлга қўйилмаган. Сир эмас, бугун кўпчилик мумтоз адабиётимиз намуналарини, адабий меросимиз мисраларига яширинган бадиий ижод сир-синоатларини тўла тушуна олмайди. Янги йўналишнинг асосий мақсади матншунослик, манбашунослик нуқтаи назаридан қадимги араб, форс, эски ўзбек тилларини чуқур ўрганишдан иборат.

Тошкент давлат шарқшунослик институти бугун Россия, Хитой, Япония, Корея, Малайзия, Ҳиндистон, Германия каби дунёнинг 15 дан ортиқ хорижий давлатлари билан ҳамкорлик ҳужжатларини имзолади. Бу шартномаларга кўра профессор-ўқитувчилар, илмий тадқиқотчилар, талабалар ҳамкорлигида халқаро конференция, симпозиумлар уюштирилиб, муштарак илмий лойиҳалар амалга оширилди. Ўтган ўқув йилида юзга яқин аълочи, фаол талабалар дунёнинг ўндан ортиқ давлатларидаги олий таълим муассасаларида, коллежларида билим тажрибаларини алмашдилар. Ўз навбатида ўзбек, араб-форс тиллари, унинг тарихи, маданиятини, ижтимоий-иқтисодий ҳаётини ўрганишга қизиқаётган хорижлик ёшлар сонининг ортаётгани қувонарли ҳол.

Бир ярим йилдан буён Тошкент давлат шарқшунослик институтининг аспирантура босқичида таълим олаяпман, — дея суҳбатга киришди Жанубий Корея давлатидан келган аспирант қиз Ли Джи Юн. — Мен Марказий Осиёда энергетика сиёсатининг шаклланиш жараёнларини Ўзбекистоннинг Корея билан ҳамкорлик контекстида ўрганмоқдаман. Сизнинг турмуш тарзингиз, ўқитувчилар, тенгдошларимнинг муомала муносабатлари менга жуда ёқади. Насиб қилса, илмий ишимни шу ерда ҳимоя қилганимдан кейин бу ерда ўтган кунларим ҳақида ёзмоқчиман, — деди ёш тадқиқотчи.

Дунёнинг етук шарқшунос олимлари, маънавият-маърифат намояндалари бу масканадаги таълим-тарбия ишларига эътибор қаратмоқдалар. Мана, яқиндагина институтга Деҳли университетидан бир гуруҳ меҳмонлар ташриф буюришди. Улар ҳар икки олий ўқув юрти учун манфаатли бўлган қатор таклиф ва мулоҳазаларни муҳокама қилдилар. Жумладан, ўзаро ўқитувчилар ва талабалар ўртасида тажриба алмашинуви, Марказий Осиё, хусусан Ўзбекистондаги қадимий обидалар, эски ёзувларни биргаликда тадқиқ этиш, кўҳна ҳинд фалсафасининг Марказий Осиё халқлари фалсафасига таъсирини ўрганиш, Деҳли университетида ўзбек тили ўқитилишини йўлга қўйиш сингари масалалар кўрилди.

Бугун бу илм масканида учта факультет бўлиб, улар: шарқ филологияси ва хорижий мамлакатлар тарихи, Узоқ Шарқ ва Жанубий Осиё тиллари, халқаро алоқалар ва иқтисод. Шунингдек, аспирантура ва магистратура бўлимлари, 28 та кафедра, 5 та илмий-тадқиқот гуруҳлари фаолият кўрсатмоқда.

Шуни айтиш лозимки, Халқаро иқтисодий алоқалар факультети бугун бир қатор бошқа олий ўқув юртларида ҳам ташкил этилган. Аммо шарқшунослик институтини халқаро иқтисодий алоқалар бўйича битирган ёшлар иқтисодчи мутахассис бўлишлари билан бирга камида икки тил: Шарқ ва Ғарб тилларидан ҳам ўрганиб чиқадилар. Халқаро йирик банкларда қийналмай иш юрита оладилар. Шу факультетнинг 1-босқич магистранти, Навоий номидаги давлат стипендианти совриндори Уммат Шабанов шундай дейди:

— Араб тилига бўлган қизиқишим мени шу институтга олиб келди. Бу ерда араб тилини, маданиятини, ижтимоий-иқтисодий ҳаётини ўрганиб, атрофлича танишганимдан кейин, ўзимда араб иқтисодиётига қизиқиш ортаётганини ҳис қилдим. Шунинг учун халқаро алоқалар ва иқтисод факультети магистратура босқичида ўқишни давом эттираяпман. Шунинг билан бирга инглиз тилини мукаммал ўргандим. Араб мамлакатлари иқтисоди бўйича мутахассис бўлиб етишиш, араб давлатлари ва Ўзбекистоннинг иқтисодини мустаҳкамлашга ўз ҳиссамни қўшиш ниятим бор.

Бу олий ўқув юрти даргоҳида араб, форс, дари, пушту, ҳинд, урду, уйғур, турк, хитой, япон, корейс, индонез, малай, вьетнам, рус, инглиз, немис, француз сингари хорижий тиллар ўргатилади. Институтда 474 нафар профессор-ўқитувчи, жумладан 3 нафар академик, 53 нафар фан доктори, профессор, 152 нафар фан номзоди, доцент олимлар талабаларга билим берадилар.

"Мен халқаро муносабатларга жуда қизиқаман, аммо, институтнинг бакалавр босқичи халқаро алоқалар ва иқтисод факультетига кира олмадим, — деди Узоқ Шарқ ва Жанубий Осиё тиллари факультети талабаси, "Келажак овози" танловининг республика босқичи ғолиби Умида Раҳимова. — Айни пайтда француз тилини ўрганаяпман, аммо халқаро иқтисодий муносабатлар йўналиши бўйича магистратура босқичида ўқишни давом эттириб, ниятимга албатта, етаман".

Институт ёшларининг ўзини тутиши, муомала маданиятини кўриб, ҳавасингиз келади. Бўлажак Шарқ зиёлиларининг янги авлод вакилларида катта умид, меҳр ва маърифат учқунларини илғаш қийин эмас.

"Мақсадимиз ҳам асли шу, фақат шарқшунос мутахассислар етказиш эмас, балки халқаро миқёсда иш юритадиган, фаол ва маънавий етук шахсларни тарбиялаш, — дейди институт ректори Абдураҳим Маннонов, — "Ёшлар йили" Давлат дастурида белгиланган вазифаларни амалга ошириш учун институтнинг махсус тадбирлар режаси ишлаб чиқилган. Айни кунларда ўқув масканимизда шу тадбирларга алоҳида эътибор қаратаяпмиз. Ҳозир бизда 4016 нафар талаба таҳсил олмоқда. Йилдан-йил институтимизда таълим олиш учун ҳужжат топшираётганлар сони ортиб бораяпти. Олий ўқув юртимизни битираётган ёш мутахассисларга ҳозир республикамизда талаб ва эҳтиёж катта. Улар ҳаётимизнинг айтарли ҳамма соҳаларида: олий ва ўрта махсус таълим соҳасида, банк ва сайёҳлик фирмаларида, солиқ ва божхона хизматида, ташқи ишлар вазирлигида, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларида, ЎзФАнинг илмий тадқиқот ва қўлёзмалар институтларида, музей ва маданий муассасаларда фаолият юритмоқдалар.

Институт қошида икки академик лицейимиз бор. Марҳамат, иштиёқли, билимли йигит-қизларни биз Тошкент давлат шарқшунослик институтида таҳсил олишга таклиф этамиз."

Лазиза НОРИНБОЕВА, журналист. ®

Сурхондарё вилоят Қизириқ туман Машина трактор парки ҳиссадорлик жамиятининг 2007 йил якунлари бўйича умумий ҳисобот йиғилиш 2008 йил 25 апрель куни жамият мажлислар биносида соат 10:00 да ўтказилади.

КУН ТАРТИБИДА :

1. Акциядорлик жамияти бошқарув раисининг 2007 йил якуни бўйича ҳисоботи;
2. Акциядорлик жамияти кузатув кенгашининг ҳисоботи;
3. Акциядорлик жамияти тафтиш комиссияси ҳисоботи;
4. Акциядорлик жамиятининг 2007 йил молиявий фаолияти якунлари бўйича аудит хулосасини, соф фойда ва дивидентлар тақсимотини тасдиқлаш;
5. Акциядорлик жамиятининг 2008 йил учун бизнес режасини тасдиқлаш;
6. Акциядорлик жамияти бошқарув раисини сайлаш ва жамият кузатув кенгаши билан бошқарув раиси ўртасида имзоланган шартномани тасдиқлаш;
7. Акциядорлик жамияти кузатув кенгаши таркибини қайта сайлаш ва тасдиқлаш;
8. Акциядорлик жамияти тафтиш комиссияси таркибини қайта сайлаш ва тасдиқлаш;
9. Акциядорлик жамияти ижроия органи таркибини қайта сайлаш;
10. Бошқа ҳар хил масалалар.

Эслатма: жамият умумий йиғилишида қатнашиш ҳуқуқига эга бўлган акциядорлар рўйхати 2008 йил 25 март ҳолати бўйича тузилган. Акциядорлар ва унинг вакилларида шахсини тасдиқловчи ҳужжат ҳамда акциядорлар манфаатларини ҳимоя қилиш ҳуқуқини берувчи ишончнома бўлиши шарт.

КУЗАТУВ КЕНГАШИ

АЙТГАНЧА

Топономик сўз танлашда адашмайлик

Ер-сув номлари ёки географик номлар, илмий тил билан айтганда топоним сўзлар ҳисобланади. Улар аниқ жойнинг иқтисодий ва табиий географик хусусиятини ёки шу ерда бўлиб ўтган воқеа-ҳодисаларни ифодалайдиган атоқли отлардир.

Топоним сўзлар халқ ижоди маҳсули ўлароқ шу ерда яшайдиган халқ тилида ва шева лексикаси ёрдамида ҳамма учун тушунарли сўзлардан таркиб топса ҳам шаҳар-қишлоқларга, кўча-кўйларга ном қўйиш ўта масъулиятли юмуш. Чунки ҳамма сўзлардан ҳам жой номи ясалавермайди, бошқача айтганда топоним сўз танлайди ва китобий сўзларни хуш кўрмайди. Жой номлари халқ ижоди самараси ва халқ каби оддийдир. Фалсафадаги замон ва макон тушунчалари жойларга, жумладан, кўчаларга ном қўйишда бош принцип бўлмоғи керак. Яна ҳам аниқроқ айтганда, шу ердаги реал ҳақиқатдан, ўтмишдан, кундалик ҳаётдан, мавжуд табиий ва иқтисодий воқеликдан келиб чиқиб, ном танлаш керак. Собиқ иттифоқ даврида урф бўлган аҳоли пунктларига, кўча-кўйларга баландпарвоз номлар қўйиш, қўшиб ёзиш, мафкуравий лоф уриш сингари кўзбойлағич сиёсат ўзини умуман оқламаслигини энг олий ҳакам — вақт бугун очиқ-ойдин кўрсатиб қўйди. Шунинг учун ҳамма топонимлар ҳам чиройли бўлиши шарт эмас, аммо реал воқеликни акс эттириши лозим.

Фанда, жумладан, картографияда, инчунун топонимикада генерализация принципи, яъни хусусийликдан умумийликка ўтиш, бошқача айтганда умумлаштириш принципи қўл келади. Масалан, Осиё, Австралия, Помир каби макротопонимлар дастлаб кичкина бир географик ҳудуднинг, нуқтанинг номи бўлган ва одамларнинг географик тасаввури кенгая борган сари улар бутун бир ўлканинг номига айланган.

Бирор қишлоқ ёки маҳаллага ном бераётганда ёки номи ўзгартирилаётганда ўша қишлоқ ёки маҳалла учун шу ҳудудда учрайдиган қадимий қудуқ, кичикроқ ариқ, эски кўприк ўрни ёки жарликнинг номини, шунингдек, қишлоқ ёки маҳалла аҳлининг асосий касб-корини асос қилиб олса бўлаверади.

Ўрта Осиёда, жумладан, юртимизда жойларга буюк кишиларнинг номларини қўйиш қадимдан расм бўлган эмас. Шунинг учун республикамиз ҳудудида Абу Али ибн Сино, Абу Райҳон Беруний, Заҳириддин Муҳаммад Бобур каби улуғ зотларнинг номлари билан аталадиган ҳудудлар кам учрайди. Аксинча, ариқ қазган, кўприк қурган, масжид кўтарган ва бошқа қурилишлар қилган кишиларнинг номлари ўзлари қурдирган иншоотларга боғлиқ ҳолда топонимик сўзлар ҳосил қилиб, тарих зарварақлари силсиласига муҳрланиб қолган.

Жой номи кўпинча икки компонентдан, яъни таркибий қисмдан иборат бўлади. Чунки биргина сўз турдош от, айтайлик, ижтимоий-иқтисодий термин топоним ролини бажара олмайди. Масалан, Бахт, Висол, Иззат, Маҳорат, Одоб каби сўзлар аниқ жойнинг ўзига хос хусусиятини акс эттирмайди. Агар шундай сўзлардан топоним ясаш шарт бўлса шу терминлар ёнида иккинчи бир аниқловчи сўз ёки қўшимча бўлмоғи керак. Топонимнинг ўзаги отдан, иккинчи таркибий қисми эса сифатдан — Оқтепа, Каттақир ёки сондан иборат бўлиши мумкин — Учтепа, Бештол каби. Бундан ташқари грамматик қўшимча олади — Қумлоқ, Тераклли, Пичоқчи, Совунгарлар, Кўкча сингари. Бироқ Дўрмон, Найман каби уруғ-аймоқ номлари атоқли от бўлганидан мустақил топоним функциясини бажаради. Аслида дастлабки пайтларда бу топонимларнинг ёнида қўшимчаси бўлган бўлса ҳам (Дўрмонтепа, Найманқишлоқ) кейинчалик бу номлар ихчамлашиб Дўрмон, Найман шаклини олган.

Республикамиздаги катта-кичик географик объектларни энг мукаммал топографик карталардан аниқлаб бўлса эди, бир неча миллион топоним чиққан бўларди. Яхшиямки, тош, тоғ, сув, сой, ариқ, қудуқ, жар, кўприк каби географик терминлар кўплаб жой номлари таркибида учрайди. Шунинг учун биргина топоним муайян ҳудудда бир неча марта такрорланади. Масалан, Қумлоқ, Тошлоқ, Оқтепа, Қорапета, Оқтоғ, Қоратоғ, Кўксув, Қорасув каби... Бундай ҳолларда катта-кичик, янги-эски, юқори-пастки каби сифатлар иш беради.

Шунингдек, мамлакатимиз ҳудудида бизлар учун ҳозирча тушунарсиз ёки ноаниқ бўлган кўҳна номлар ҳам бисёр.

Аҳоли пунктларига, тоғу тошларга ва бошқа объектларга тўғри ном қўйиш, шунингдек, тарихий топонимларнинг маъносини таъбирлаш учун топонимика фанининг сир-асрорларидан хабардор бўлмоқ керак. Бунинг учун эса топонимиканинг қонуниятларидан баҳс этадиган қўлланмалар, рисолалар ва салмоқли илмий асарлар нашр қилинса, мақсадга мувофиқ бўларди.

Суюн ҚОРАЕВ, география фанлари доктори.

Бахтини қўл билан яратур одам...

(Бошланиши 2-бетда.)

— Собиқ иттифоқ даврида тўрт республика ҳудудида фаолият кўрсатганман, — дея хотирлайди. Ҳамза Маҳкамов ўтган кунлари ҳақида. — Марказий Осиё давлатларидаги деярли барча темир йўлларни таъмирлаш, қайта қуриш ишларида иштирок этишимга тўғри келган. Бироқ темир йўлчи сифатида чорак асрлик фаолиятимдаги энг қизғин, эсда қоларли йилларим — бу айнан мустақиллик йилларида бўлган. Негаки, собиқ иттифоқ даврида биз фақат темир йўлларни таъмирлаш билан шуғулланганмиз. Истиқлолга эришгач, Президентимиз томонидан мустақил давлатимизнинг иқтисодий қон томири ҳисобланган темир йўлларимизни қайта таъмирлаш, янги йўллар қуриш бошлаб юборилгач, ишларимизда туб бурилишлар юзага келди. Эътибор қилсангиз, шўролар даврида деярли барча республикалар ҳамма соҳаларда бир-бирига ва уларнинг барчаси эса марказга қарам қилиб ташланганди. Бу ҳолни ҳатто темир йўллар хизмати соҳасида ҳам кўриш мумкин эди. Шунинг учун илк маротаба ўзимизнинг мустақил темир йўлимиз — Учқудуқ — Мискент — Урганч темир йўли қурилишига зўр завқ-шавқ, шижоат билан киришганмиз.

«Тошгузар — Бойсун — Қумқўрғон» темир йўлида пўлат излар шу тахлитда ёткизилган эди...

Ҳамза Маҳкамовнинг анча камгап эканлигини ҳар қандай одам биринчи суҳбатданоқ англаб олиши қийин эмас. Ундан ўз касби, ҳамкасблари, умуман, темир йўлчилар ҳаёти ҳақида сўрасангиз қулфи дили очилади. Шунда сезамизки, касбига меҳри бўлакча. Темирйўлчиликнинг ҳар бир сир-асрорини яхши билади, наинки билади, балки ардоқлайди. Шу дамгача яшаган ярим асрлик умрнинг тенг ярмини пўлат излар устида ўтказиш... Бу ахир айтишга осон, қолаверса, йўл ёткизиш крани машинисти — бу иссиқ кабинада ўтириб тепловоз бошқарувчи дегани эмас-да. Пўлат изларни туташтирувчи ишчи-техник ходимларнинг хавфсиз ва сифатли ишлаши, аввало, пўлат изнинг бир текис ва аниқ туширилишига боғлиқ. Темир йўл крани машинистидан эса биринчи навбатда худди ана шу нарса талаб қилинади. Озгина хатолик ёки ҳисобда ноаниқликка йўл қўйиши иш самарадорлигига путур етказиши, ҳатто туташтирувчи ҳамкасблар ҳаётига хавф солиши мумкин.

Чорак асрлик фаолият давомида қаҳрамонимиз темир йўл қурувчиси сифатида касбига доир жуда кўп эсда қоларли воқеаларни бошдан кечирган. Аммо уларнинг бироргасини Тошгузар—Бойсун—Қумқўрғон темир йўл қурилиши билан қиёслаб бўлмайди. Ҳамза Маҳкамовнинг фикрича, ушбу темир йўл қурилиши, умуман темир йўллар тарихидаги жуда камёб, фавқулодда ҳодисалардан саналади. Қолаверса, яқин ўн йилликлар ичида Ҳамдўстлик давлатларида қурилиш-муҳандислик кўлами жиҳатидан ягона объектдир.

Ҳатто қурилиш ишларини бошлаш ҳақида ҳукумат қарори чиққач, "Бундай оғир ва мураккаб ишни ўзимизнинг мутахассислар уддалай олишмайди, хорижликлар келиб қуриб беришаркан", қабилида гап тарқалгани ҳали-ҳануз эсимда. Бироқ орадан тўрт-беш йил ўтиб ҳаёт мутлақо бошқа ҳақиқатни кўрсатиб турибди: юқори даражада мураккаб объект ўзимизнинг малакали мутахассислар, Ҳамза Маҳкамовга ўхшаган оддий ўзбек қурувчилари томонидан бунёд этилди.

— Мазкур темир йўл қурилиши бутун меҳнат фаолиятим, ҳаётим мазмуни десам адашмайман, — дейди Ҳамза Маҳкамов. — Авваллари бундай мураккаб участкада (баланд тоғ шароитида) ишлаб кўрмаганимиз учунми, негадир баъзан ўзимиз ҳам унинг ишга туширилишига шубҳалангандик. Айниқса, Дарбанд участкасидан бошлаб Деҳқонободгача бўлган масофадаги йўл қурилиши мураккабликларини кўз билан кўрмаган киши унинг кўламини асло тасаввурига сиғдира олмайди. Йўлнинг худди ана шу қисмларида пўлат излар денгиз сатҳидан бир ярим минг метр баландликда ёткизилди. Яқинда ўзим ҳам қизиқиб кўрдим, дунёдаги саноқли ривожланган мамлакатлардагина шунга ўхшаш ўта мураккаб конструкцияга эга темир йўл мавжуд экан. Темир йўл икки вилоят ҳудудидаги йирик тоғли туманларни кесиб ўтгани боис юздан ортиқ кўприк ва сув ўтказиш иншоотлари бунёд этишга тўғри келди. Уларнинг аксарияти, айниқса, йирик кўприкларнинг ҳар бирини ўзига хос бир санъат намунаси деса бўлади. Марказий Осиё минтақасида энг баланд темир йўл кўприги (баландлиги 42 метр) худди шу қурилиш давомида бунёд этилди. Бундан ташқари 220 километрлик темир йўл ёқалаб янгидан бунёд этилган посёлкалар, бир-биридан гўзал ва шинам вокзаллар, локомотив-деполар, ҳар бир бекатлар атрофидаги қишлоқларда олиб борилган бунёдкорлик ишлари... яқин беш-ўн йил ичида ушбу аср қурилиши туфайли Қашқадарё ва Сурхондарё вилоятларида ўнлаб йирик саноат корхоналари бунёд этилиши мўлжалланаётгани... Буларнинг барини санаб адоғига етмайсан, киши. Мустақиллик туфайли бунёд этилган бу каби улкан қурилиш ишлари, унинг заҳматкаш бунёдкорларию ижодкорлари ҳақида келгусида қанчандан-қанча китоблар ёзилишига аминман.

Дарҳақиқат, Ўзбекистонда мустақилликнинг илк йилларидаёқ инсон меҳнатини қадрлаш, уни шарафлаш давлат сиёсати даражасига кўтарилди. Ватан, юрт фаровонлиги, тинчлиги ва равнақи йўлида амалга оширилган ҳар бир эзгу иш, қўйилган ҳар бир ибратли қадам, аввало, давлат томонидан қадр топди, эъзозланди. Жумладан, "Аср мўъжизаси" номи билан мамлакатимиз тарихида қолаётган «Тошгузар — Бойсун — Қумқўрғон» темир йўл қурилишида фидойилик намуналарини кўрсатган юзлаб ватандошларимиз ҳукуматимизнинг турли даражадаги унвон ва мукофотларига лойиқ топилди. Оддий темир йўл крани машинисти Ҳамза Маҳкамов эса олий мукофот — "Ўзбекистон Қаҳрамони" унвонига сазовор бўлди. Шунинг ўзиёқ бизда барча касб эгалари қатори оддий ишчининг ҳам хизматлари юксак эъзоз топа олишининг намунасидир.

Ҳамза Маҳкамов ишдан бўш вақтларида бир дақиқа вақтини бекор ўтказмаслигини сўзимиз аввалидаги кичик бир ҳаётий воқеа тафсилоти орқали билдингиз. Қолаверса, уйдаги шарт-шароит ҳам қаҳрамонимизни тинимсиз меҳнат қилишга даъват этиб тураркан. Уй этагидаги каттагина томорқа доим парваришни талаб қилади. Шунинг учун вақти-вақти билан фарзандлар, оила аъзолари ҳамкорлигида томорқа юмушларини бажариш лозим. Ана шу меҳнат ортидан рўзғор учун зарур маҳсулот — буғдойдан тортиб, ҳўл-қуруқ мева, сабзавотгача томорқанинг ўзидан чиқиб турибди. Тадбиркорлик туфайли орттирилган беш-ўн бош қорамол рўзғорнинг бир томонини кўтаришда "дастёр". Оила меҳнатидаги бу каби ўзига хос меҳнатсеварлик анъанаси унинг фарзандларига ҳам ўтган. Ўғли Дилмурод Термиз давлат университетида таҳсил олаётган бўлса, катта қизи педагогика коллежида ишлаш билан бирга магистратурада илмий даражасини ошираётир. Фарзандларнинг эртанги кунидан отанинг умидлари бисёр.

— Бугунги кунда давлатимизнинг энг катта мукофоти соҳиби сифатида элнинг назаридасиз. Сизнингча, бу бахтми ёки бошқа нарсани ҳис қиляпсизми? — дея суҳбат охирида берган саволимга Ҳамза ака узоқ ўйланиб, шундай жавоб қилдилар:

— Шахсан мен учун Ўзбекистондай жаннатмонанд юртда туғилганимнинг ўзи бир бахт. Ўзим орзу қилганимдек, аста-секин фарзандларимнинг камолини кўраяпман, бу ҳам бахт. Оддий хизматларим ортидан эл-юрт, қолаверса, биринчи навбатда Президентимиз ҳурматига, эътиборига сазовор бўлдим. Бу энди, мен учун нафақат бахт, келгуси ҳаётимда зиммамга катта масъулият олиш ҳиссини, мустақил Ватанимиз равнақи учун янада тер тўкиб меҳнат қилиш завқини уйғотади. Қолган умрим давомида ана шу эътибор, ишончни оқлашга ҳаракат қилишга ундайди. Яна, шу кунларимни 82 ёшли кекса онагинам кўргани мен учун ҳаётимдаги энг бахтли кунларимдир. Менга ўхшаш оддий ишчига булардан ортиқ бахт бўлмаса керак.

Даврон ОРИПОВ,
"Ҳуррият" мухбири.

ХАВОТИР

Қоятош суратлари

тарихимизнинг энг кўҳна манбалари хавф остида!

Орадан етти-саккиз йиллар ўтди. Мен бугун яна Жиззах шаҳри яқинидаги Сизмойил ота — Чизмали қоятош суратлари манзилидаман. Ўқувчилик йилларимда бу ердаги қадимий суратларни ҳаваскорлик билан ўрганиб, нималарнидир қоралаб қўйгандим. Сафарга чиқишдан олдин ўша ёзувларни бирров кўздан кечирдим: қадимги давр Беҳзодлари чизган дурдона асарлар галереясини яна бир бор томоша қилиш иштиёқи қалбимни чулғаб олди. Афсуски, тошдан-тошга сакраб, сойдан-сойга ўтиб ёдгорликни айланар эканман, ўша иштиёқ ҳам, Чизмалининг бой тарихий манба эканига ишонч ҳам ўз-ўзидан сусая борди. Минг йиллар оша табиат синовидан ўтиб, қорёмғиру шамолларга дош бериб келаётган тош ёдгорликлар бугун экологик ҳолат оқибатида емирилмоқда, XXI аср одамлари қўли билан йўқотиляпти. Дарвоқе, бизгача етиб келганлари ҳам қадимги тошчизмаларнинг балки ўндан биридир, балки юздан бири...

Тош ойнада акс этган ўтмиш

Тасвирий санъат бундан 30-40 минг йиллар илгари пайдо бўлган, дейилади илмий адабиётларда. Табиий бўёқ билан чизилган суратлар ўчиб кетиш эҳтимоли юқори

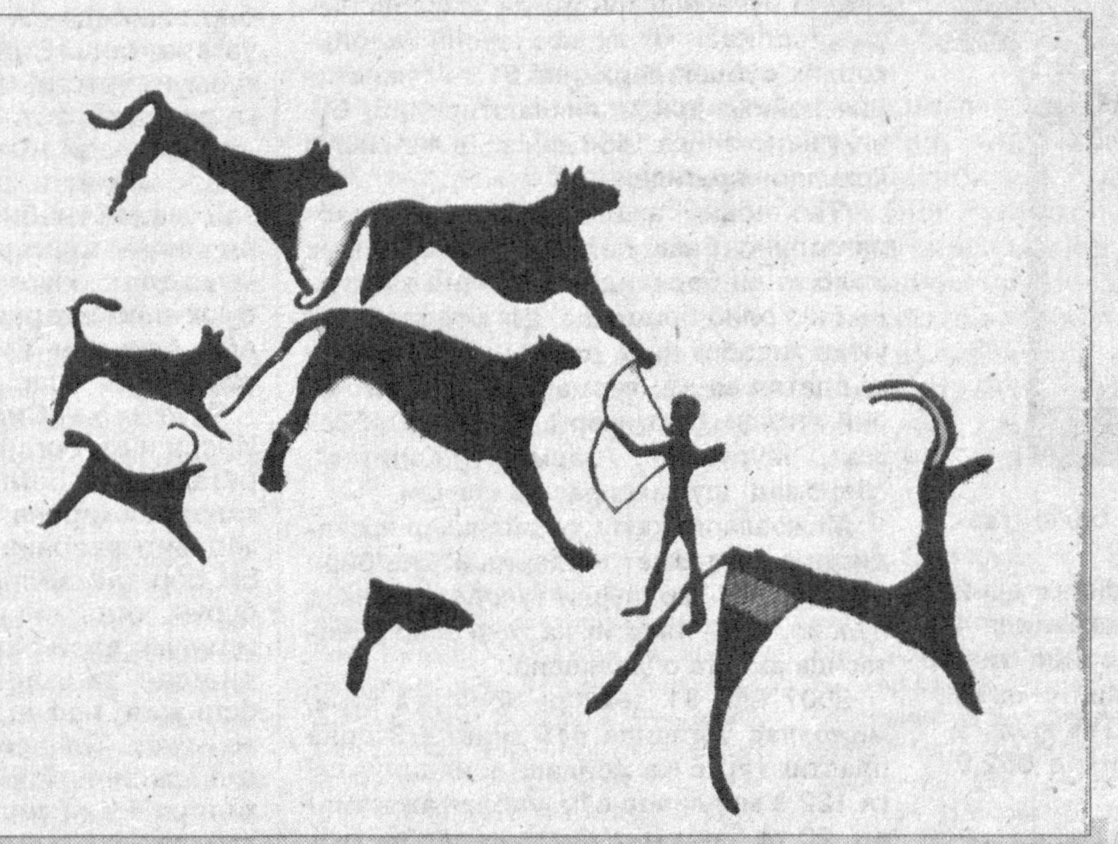

Сармишсой манзили (Навоий вилояти) қоятошларида акс этган манзара.

бўлгани учун бугунги кунимизгача кам етиб келган. Тасвирий санъатнинг сал кейинги даврларига тегишли бўлган тошга ўйиб ишланган расмлар эса нисбатан кенг тарқалган ва бугунга қадар яхши сақланган. Маълумотларга қараганда, Ўзбекистон ҳудудида 150 га яқин шундай тарихий ёдгорликлар қайд этилган. Лекин, афсуски, уларнинг аксар қисми ҳамон ўз тадқиқотчиларини кутиб ётибди.

Олимлар петроглифларни ўргана бошлагандан бери қадимги одамларни тошга ўйиб расм ишлашга нима мажбур этди, деган савол устида бош қотириб келадилар. Аксар мутахассислар буни диний ишонч — тотемизм, чорвачилик ва овчилик билан боғлиқ афсунгарлик, сеҳр-жоду туфайли деб изоҳлашади. Бундан ташқари, ёзувларнинг илк кўриниши, болаларга таълим бериш, одамларнинг ҳаётдан олган завқлари ва бошқа шу каби фикрларни қоятош суратларининг чизилишига сабаб қилиб кўрсатадиган олимлар ҳам бор. Ҳатто петроглифларни тарихий ёдгорлик сифатида тан олмайдиганлар ҳам топилади. Сабабнинг нима эканлигидан қатъи назар, ҳақиқат шуки, қадимги одамлар ўзлари кўрган-билган нарсаларини тошларга муҳрлаганлар. Ҳар бир хатти-ҳаракат киши ботинидан сўзлаганидек, бу кўҳна тош ки-

Саймалитош манзили (Фарғона водийси)даги қадимги тошчизма. Олимларнинг фикрича, у тақвим вазифасини ўтаган экан.

тобларда аждодларимиз ҳаётидаги ўзгаришлар, тафаккуридаги олға силжишлар ҳам ўз аксини топган. Шу маънода қоятош суратлари бизга ўша даврлар ҳақида бой маълумот беради.

Масалан, эрамиздан олдинги даврга тегишли петроглифлар ичида қўй расмлари деярли учрамайди. Антик юнон тарихчиси Страбоннинг "Жўғрофия" асарида ёзилишича, массагетларда қўй жуда оз эди. Шунинг учун улар қўйни қурбонлика сўйишмаган. Йилномачилар ёзадиларки, ўлимга маҳкум қилинган кишилар қўй ёки от эвазига авф этилиши мумкин бўлган. Ёки, олайлик, ўлкамиз азал-азалдан самовий отлар ватани ўлароқ довруқ қозонганди. Бу ҳақда қоятошлар ҳам гувоҳлик беради. Эрамиздан аввалги I минг йилликка тегишли петроглифлар орасида от расмларига кенг ўрин ажратилган.

Қачонлардир бизда шерлар яшаганига ишонасизми? Ишонишга тўғри келади: чунки қоятош суратлари шундай демоқда бизга. Ахир одам кўзи билан кўрмаган ҳайвонларни бунчалик аниқлик билан чиза олмайди-ку! Сармишсойда (Навоий вилояти) йирик мушуксимон йиртқичлар қатори шер тасвири ҳам бор.

Отлар жанги. Сармишсой.

Бизонлар энг қадимги петроглифларнинг асосий мавзуси бўлган. Лекин бугун юртимизда бундай ҳайвонлар яшамайди. Палезоологларнинг маълумот беришича, бизонлар эрамиздан олдинги I минг йиллик арафасида қайси бир сабабларга кўра қирилиб кетган экан. Уларнинг суяк қолдиқлари шу давргача бўлган археологик қазилмалардагина топилган.

Чизмали тоштахталарида хартумли иккита ҳайвон сурати бор. Бир қарашда филга ўхшайди. Лекин аниқ тўхтамга келиш учун ҳозирча қўлимизда маълумотлар етарли эмас...

Ўлкамизнинг ўтмиш ҳайвонот манзараларини ўрганиш учунгина эмас, халқ урф-одатларининг шаклланиши, фалсафий тафаккурнинг ривожланишини тадқиқ этишда ҳам петроглифларнинг аҳамияти беқиёс. Славян халқларидан фарқли ўлароқ туркийларда отнинг ёли ва думини калтартириш, турмаклаш одати бор. Қоятошлардаги от тасвирлари бу урфнинг анча қадимийлигидан дарак беради. Тарихий манбаларда сак қабилалари чўзинчоқ бош кийимида юргани ёзилади. Сармишсойнинг темир даврига оид одамлар расмларида ҳам чўққили қалпоқ яққол тасвирланган.

Қўшни ўлкалар ва юртимиздаги бир қатор қоятош суратлари манзилларида бир чизма такрорланиб туради: худди қуёш тасвирлангандек, айланадан 12 та нур таралиб турибди, 13-нур узунроқ ва айри кўринишида. Айрим чизмаларда эса ичма-ич иккита "қуёш" акс эттирилган. Катта "қуёш"дан 28 та нур таралиб турган бўлса, ички "қуёш"да 13 та нур бор. Мутахассислар бундай чизмаларни қадимги тақвимлар дея изоҳлашган. Бизни эса тошчизмалар билан ўзбек сўзаналарининг нақш-гуллари орасидаги ўхшашлик кўпроқ қизиқтириб қолди. Сўзаналардаги турли шакллар астрономия билан боғлиқ деган фикрнинг яна бир тасдиғи шу эмасми?

Чизмали манзили (Жиззах вилояти) тоштахталарига ишланган номаълум ҳайвонлар сурати. Тасвир тош ранги билан бирхиллашиб кетганидан илғаб олиш қийин. Шунинг учун расмлар чеккаси бўр билан белгиланган.

Минтақамиздаги петроглифларга хос бўлган юқоридаги чизманинг Шимолий Америка қоятошларида ҳам учраши яна бир ҳайратга сабаб бўлади. Чизмалида маъноси тушунуксиз бир суратга дуч келдик: ичма-ич беш (ёки олти) та айлана чизилган. Тирандозларнинг нишон тахтасига ҳам ўхшаб кетади. Интернет маълумотларини кўриб ўтириб, айнан шундай шакл Шимолий Америка петроглифлари орасида ҳам кенг тарқалганига гувоҳ бўлдик...

Қоятош ёдгорликларида номаълум маънога эга суратлар, чизмалар озмунча дейсизми? Барининг замирида ўзига хос бир сир ётгани аниқ. Хуллас, петроглифларни чуқур ўрганиш ўтмишнинг кўпгина қоронғу томонларини ойдинлаштиришга хизмат қилиши шубҳасиз.

Чўққилар ҳам мангу эмас

Қадимги одамлар ўз кечинмалари, ўй-мушоҳадаларию кўрган-билганларини тошларга ўйиб муҳрлар экан, асарларининг тошлардай абадий қолишини ният қилган бўлса керак. Не ажабки, тошлар ҳам мангу эмас. Вақт шамоли тоғу тошни ҳам сим-сим емириб бораверади.

Чизмали қоятош суратлари манзилининг маркази — учқур қояли чўққи. Тоғнинг бошида тошлар худди дўппидек бўлиб турибди. Унинг шарқ томонида қадимий ўчоқ бор. Ҳар баҳор одамлар чўққига чиқиб, ўчоққа чироқ ёқиб, оловни тавоф қилишади, ниятлар айтилади. Халқ орасида Сизмойил отанинг тошига тегмаслик керак, агар уларга зиён етказилса, бирор фалокат юз беради, деган ишонч бор. Етти-саккиз йил бурун шу ерлик бир момо бизга Сизмойил отанинг тошига тегинган бировининг оғир касалга чалиниб ётиб қолгани, ахийри бир ҳўкиз сўйиб қурбонлик қилгач, тузалиб кетгани ҳақида айтиб берганди... Гап манзилнинг илоҳий ёки илоҳий эмаслиги борасида кетмаяпти. Муҳими, халқ орасидаги мана шу ишонч Чизмали дурдоналарини асрлар оша одамзот тажовузидан сақлаб келмоқда. Бугунга келиб эса фақат чўққига тегинилмай, ён-атрофдаги тошларни қўпориш одатий тусга кириб қолган. Улар қурилиш ашёси сифатида ишлатилмоқда. Шу тариқа минг-минг йиллик тарихимиздан достон сўзловчи ёдгорликлар кимларнингдир уйига пойдевор бўлиб кетяпти. Бу аянчли ҳолат фақат Чизмали манзили учунгина хос эмас.

Кейинги йилларда мамлакатимизнинг шаҳару қишлоқларида бунёдкорлик ишлари авж олаётгани бор гап. Қурилишни эса тошсиз тасаввур қилиб бўлмайди. Шу боис тоғлардан тош қазиб олишга эҳтиёж кун сайин ортиб бормоқда. Тўғри, баъзи қишлоқларда тош қазиб сотиш кун кечиришнинг асосий манбаига айланган. Аслида, петроглифлар чизилган қоялар табиат таъсирида бироз мўрт бўлиб қолган, пойдевор учун тупроқ остидан ковлаб олинган тошчалик сифатли хомашё бўлолмайди. Лекин айрим дунёбехабар, бироз ялқов юртдошларимиз ер тагидан тош қазиб олиш меҳнатига чидамай, тайёр қояларни қўпоришни афзал билишади. Оқибатда, бой тарихий меросимизга путур етади. Такрор айтиш лозим, бундай аянчи аҳволни аксар қоятош ёдгорликларида кузатиш мумкин. Баъзи "ўзини билган маданий кишилар"нинг қилиғи ўлганнинг устига тепгандай бўлади. Минг-минг йиллик суратлар устига номларини ёзиб, чиройли расмларни қўпориб олиб кетишади. Сармишсойдаги ана шундай аҳвол ҳақида уч-тўрт йил илгари матбуотда чиқишлар бўлганди. Фақатгина рўйхатга олинган петроглиф манзилларининг ўзи 150 га яқин бўлса, қайси олим қайси ёдгорликнинг бошига бориб қўриқлаб ўтирсин?! Ўзи, қоятош суратлари билан шуғулланадиган мутахассислар республикада бармоқ билан санарли даражада.

Наҳотки, петроглифлар тарихимиз, маданиятимиз ёдгорлиги деб ҳисобланмаса, муҳофаза қилинмаса?! Тарихий ёдгорликлари бизникидан кўра оз ва қиммати ҳам унчалик юқори бўлмаган халқлар уларни асраб-авайлаб, тадқиқ қилиб, "Инсоният биздан тарқалган, дунё цивилизациясига биз асос солганмиз" каби даъволар билан чиқади. Интернет тармоғига жойлаб, жаҳонга кўз-кўз қилади. Бизда эса бундай тарихий ёдгорликларнинг каттагина қисми ҳали фанга ҳам маълум эмас. Чизмали атрофида яшайдиган қишлоқлар аҳолисининг, ҳеч бўлмаса 50-60 фоизи уларга яқин жойда қадимий қоятош суратлари борлигидан, ўзлари топинадиган Сизмойил ота зиёратгоҳининг тарихи ҳам узоқ-узоқларга бориб тақалишидан хабардор эканига ишонгинг келмайди. Кўпчилигимиз учун петроглифлар фақат китобларда учрайдиган камёб нарсадек туюлади. Бироқ атрофга қаранг: бундай тарихий ёдгорликларимиз сероб. Балки қишлоғингиз яқинидаги тоғларда ҳам бой қоятош суратлари манзили жамоатчилик эътиборидан четда қолиб, йўқолиб кетишга маҳкум бўлиб ётгандир?!

Бизнингча, маҳаллий ўзини ўзи бошқариш органларига ўз ҳудудидаги тарихий ёдгорликларни сақлаш масъулияти юклатилиши лозим. Олимлар, турли бошқарув ва назорат идоралари, жамоатчилик — ҳамма масъулиятни ўзидан соқит қилиб, "Ўлдирсанг ўлдир, қорнимга тепма" қабилида иш тутар экан, миллат ўзини англаб олгунча тарихий меросимизнинг каттагина қисмидан

Чизмали манзилидаги бизон сурати.

ажраб қоламиз. Сўнгра бизда шундай нодир ёдгорликлар "бор" деб эмас, "бор эди" деб ёзишимизга тўғри келади. Собиқ иттифоқ даврида йўқотилган ёки ташиб кетилган қанчадан-қанча ноёб осори-атиқалар, китобларга бугун аза очаяпмиз. Кечаги кун ҳақида надомат чекиб гапираётганда, ҳеч ўйлаб кўрамизми, бугун ҳам шундоқ кўз ўнгимизда тарихий ёдгорликларимиз ўз қимматини йўқотиб бормоқда. Ўтган ишга саловат, деганларидек, афсус-надоматни йиғиштириб, мавжуд имкониятлардан оқилона фойдаланишга, қолган тарихий меросимизни авайлаб сақлашга қачон ўрганамиз?!

...Бу диёрнинг ҳар бир зарра тупроғи, ҳар бир парча тоши буюк маданият ва бой тариҳдан дарак беради. Уларни кўз қорачиғидек асрашимиз ва ўрганишимиз даркор.

Фаррух ҲАСАН ўғли,
"Ҳуррият" мухбири.

ИҚТИСОДИЁТ

МОЛИЯ МУАССАСАЛАРИДА

Ўзбекистоннинг 2007 йилги **энг яхши банки**

АТБ «Пахта банк» нуфузли халқаро “The Banker” журнали томонидан ана шундай эътироф этилди

Давлатимиз раҳбари томонидан бошқа соҳаларда бўлгани каби банк-молия тизимини ҳам жаҳон андозалари талаблари даражасида такомиллаштиришга қаратилаётган кенг кўламли ислоҳотлар самарасини молия бозорида ўзининг иқтисодий салоҳиятини тобора мутсаҳкамлаб, халқ хўжалиги, хусусан, унинг энг муҳим тармоғи бўлган қишлоқ хўжалигида таркибий-ташкилий, ижтимоий-иқтисодий ислоҳотларни янада жадаллаштириш ва чуқурлаштиришга салмоқли ҳисса қўшиб келаётган республиканинг энг йирик акциядорлик — тижорат банкларидан бири — “Пахтабанк” фаолияти мисолида ҳам кўриш мумкин.

Бугунги кунда 86 мингдан зиёд акциядорларига эга бўлган “Пахтабанк” Қорақалпоғистон Республикаси ва 12 та вилоят бошқармаси, 186 та филиаллари ва 700 дан зиёд минибанклари орқали 205 мингдан зиёд юридик шахсларга ва 277 мингдан ортиқ жисмоний шахсларга комплекс банк хизматларини кўрсатиб келмоқда. Банк акциядорлари сони ҳам ўтган йилга нисбатан 7922 тага кўпайди.

2007 йил “Пахтабанк” учун навбатдаги барқарор ўсиш даври бўлди. Шу ўринда унинг обрўси ва нуфузи халқаро миқёсда ҳам кескин ошганлигини алоҳида қайд этиш жоиз. Буни акциядорлик тижорат “Пахтабанк”нинг нуфузли халқаро “The Banker” журнали томонидан “Ўзбекистоннинг 2007 йилги энг яхши банки” деб эътироф этилганлигида ҳам яққол кўриш мумкин. Таъкидлаш ўринли, у мамлакатимизнинг тижорат банклари орасида биринчи бўлиб, “Fitch Ratings” халқаро рейтенг компаниясининг “Барқарор” тоифасидаги тўлиқ рейтингини олишга муваффақ бўлди.

Банк бир қатор стратегик йўналишларда — бюджет сиёсатини такомиллаштириш, банкни капиталлаштириш, кредит ресурсларини, асосан, иқтисодиётнинг реал сектори ва базавий тармоқларга йўналтириш, бухгалтерия ҳисоби ҳамда ҳисобот тизимини такомиллаштириш, инвестиция сиёсатини фаоллаштириш, кредитор ва инвесторлар ҳуқуқларини ҳимоялаш, чет эл капиталини жалб қилиш, банкнинг рақобатбардошлигини ошириш, юқори малакали кадрлар салоҳиятини шакллантириш, хизмат турларини кўпайтириш каби йўналишларда изчил фаолият олиб борилаётганлиги банкнинг мавқеини мустаҳкамлаш ҳамда ривожлантириш имконини бермоқда.

Айниқса, банкнинг капитал базасини мустаҳкамлаш, иқтисодиётнинг реал секторини кредитлашни кўпайтириш, инвестицион жараёнларнинг асосий бўғинига айланган ҳолда мижозларнинг ҳақиқий ҳамкори сифатидаги фаолиятлари ибратга арзигулик.

2007 йил якуни бўйича банк ўз фаолиятида ижобий молиявий натижаларга эришди. Ўтган йили банк иқтисодиёт тармоқларига 795,4 миллиард сўмлик кредит ажратди. Жами кредит маблағларининг 463,7 миллиард сўми ёки 58,3 фоизи қишлоқ хўжалик корхоналари, 117,7 миллиард сўми моддий-техник таъминот соҳаларига йўналтирилди.

Қўлга киритилган ютуқлар, халқ фаровонлиги йўлида амалга оширилган кенг кўламли ишлар замирида банк раҳбарияти, малакали мутахассислар ва кўп сонли жамоа аъзоларининг самарали меҳнати, фидойилиги ётганлигига шубҳа йўқ.

Ёш оилаларга мадад

“Пахтабанк” ёш оилаларни қўллаб-қувватлаш борасида ҳам бир қатор хайрли ишларни амалга ошириб келмоқда. Жумладан, ўтган йили Ўзбекистон Республикасининг “Ипотека тўғрисида”ги Қонуни, Президентимизнинг “Ёш оилаларни моддий ва маънавий қўллаб-қувватлашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги Фармони ҳамда Вазирлар Маҳкамасининг қарори билан тасдиқланган “Уй-жой қурилишига, уни реконструкция қилишга ва сотиб олишга ипотека кредити бериш тўғрисидаги низом”га мувофиқ, аниқ мақсадларга қаратилган малакали банк хизматлари амалга оширилди. Уй-жойлардаги филиаллари томонидан режада белгиланган 16,2 миллиард сўмлик ўрнига 20 миллиард сўмликдан зиёд истеъмол кредитлари берилганининг ўзиёқ банкнинг халқ орасига чуқурроқ кириб бораётгани ва аҳоли ишончини қозониш учун фидокорона меҳнат қилинаётганлигининг намоёнидир. “Ижтимоий ҳимоя йили” Давлат дастури доирасида эса ёш оилаларни қўллаб-қувватлаш мақсадлари учун 2007 йилнинг август-декабрь ойларида 6 миллиард 84 миллион сўм кредит ажратилиб, белгиланган режа 25 фоизга бажарилди. Аҳолининг турар-жойга бўлган талаб-эҳтиёжларини мумкин қадар тўлароқ таъминлаш учун 102 нафар қарз олувчига 2 миллиард 142,2 миллион сўм кредит берилди. Шунингдек, республика Адлия вазирлигида рўйхатга олинган ва Марказий банк бошқаруви қарори билан тасдиқланган “Тижорат банклари томонидан ёш оилаларга имтиёзли асосда кредитлар бериш тартиби тўғрисидаги низоми”га асосан, 47 та ёш оила 1 миллиард 85,5 миллион сўмлик кредит билан таъминланди.

2007 йил давомида ёш оилаларни моддий ва маънавий қўллаб-қувватлаш мақсадида 4 миллиард 125 миллион сўм миқдорида микрокредитлар ажратиш ҳам режалаштирилган эди. Амалда эса бу режа қарийб 135 фоизга бажарилди, яъни уларга 5 миллиард 562,9 миллион сўм маблағ ажратилди.

Фермерларнинг ишончли ҳамкори

Маълумки, замонавий қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришида ер эгаси — фермерлар асосий куч ҳисобланади. Уларга молиявий кўмак бераётган “Пахтабанк”нинг қишлоқ хўжалиги соҳаси ривожида ҳам хизматлари беқиёс бўлмоқда. Бугунги кунда банкнинг жойлардаги бўлинмалари хизматидан фойдаланаётган фермер хўжаликлари 86 мингдан ошди, уларнинг ярмидан кўпи пахтачилик ва ғаллачилик, қарийб 17 мингтаси сабзавотчилик ва боғдорчилик билан шуғулланмоқда.

Таъкидлаш ўринли, банк асосий имтиёзли кредитларни пахта ва ғалла етиштириш мақсадларига йўналтиришга эътибор қаратмоқда. Буни биргина ўтган йилнинг ўзида Молия вазирлиги қошидаги махсус жамғарма маблағлари ҳисобидан пахта етиштириш учун 330,3 миллиард сўм, ғалла учун эса 58,3 миллиард сўм имтиёзли кредит ажратилганлигидан ҳам билиш мумкин. Банк бу билан кифояланиб қолмай, маблағлар кутилган самарани бериши ва пировардида тўла қайтарилиши учун кредитларнинг фақат белгиланган мақсадлар учун ишлатилиши устидан қатъий мониторинг олиб боради.

Шунингдек, банк қишлоқ хўжалик корхоналарига ўз маблағлари ҳисобидан қишлоқ хўжалиги техникалари ва эҳтиёт қисмлари сотиб олишларида молиявий кўмак бериб келмоқда. Хусусан, ўтган 2007 йили қишлоқ хўжалик корхоналарига қарийб 66 миллиард сўмлик кредит берилди. Бундан ташқари ўтган йили ташкил этилган “Uzbekistan Agrominitech Expo – 2007” кўргазма-савдосида ҳам “Пахтабанк”нинг мижозлари бўлган кўплаб фермерлар билан уларнинг қишлоқ хўжалик маҳсулотларини қайта ишлаш минитехнологияларини сотиб олишлари учун шартномалар имзоладилар. Бугунги кунгача кўргазма-савдо жараёнида фермер хўжаликлари томонидан қишлоқ хўжалик маҳсулотларини қайта ишлаш (мева-сабзавотларни қуритиш ва қадоқлаш, сутни қайта ишлаш ва ҳоказо) мақсадида ишлаб чиқилган 99 та лойиҳани молиялаштиришга 672,4 млн. сўмдан зиёд маблағ ажратилди.

Банк томонидан чет эл кредитлари ҳам қишлоқ хўжалигига фаол жалб этилмоқда. Жумладан, 2007 йилнинг инвестиция дастури доирасида Халқаро тикланиш ва тараққиёт банкининг “Қишлоқ хўжалик корхоналарини қўллаб-қувватлаш”, Осиё тараққиёт банкининг “Дон экинлари ҳосилдорлигини ошириш” ва “Аму-Занг машина канали тизимини тиклаш” лойиҳалари иштирокида қишлоқ хўжалик корхоналари, шунингдек, уларга хизмат кўрсатувчи ташкилотларга кредитлар ажратилди. Республика Молия вазирлиги, ижрочи агентликлар ҳамда “Пахтабанк” ўртасида тузилган 25 млн. 681 минг АҚШ долларилик қайта кредитлаш шартномаларига асосан 5 млн. 525 минг АҚШ доллари миқдоридаги маблағ ўзлаштирилди. Кредит олган 193 мижоз 327 та қишлоқ хўжалик техникаси ва агрегати харид қилди.

Аҳоли таянчи

Ўтган 2007 йилда банкнинг кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш ишлари ҳам кескин фаоллашди. “Пахтабанк” тизими бўйича барча молиялаштириш манбалари ҳисобидан ўтган йил давомида мазкур субъектларнинг 18072 та лойиҳалари бўйича берилган кредитлар миқдори 41 млрд. 478 млн. сўмни ташкил қилди. Энг эътиборлисишуки, ушбу ажратилган кредитлар ҳисобига жорий йил давомида 26133 та янги ишчи ўринлари ташкил этилди ва 20 млрд. 990 млн. сўмлик маҳсулотлар ишлаб чиқарилди.

Ҳисобот йилида банкнинг ўз валюта маблағлари ҳисобидан иқтисодиётнинг реал секторини техник ҳамда технологик жиҳатдан қайта жиҳозлаш ва экспортбоп маҳсулотлар ишлаб чиқаришни кенгайтириш учун модернизацияга йўналтирилган кредитлар ҳажмини ошириш юзасидан ҳам муайян ишлар олиб борилди. Жумладан, банкнинг ўз маблағлари ҳисобидан “Бухоро гилам” Ўзбекистон Британия қўшма корхонасининг йилига 1,2 млн. кв.м миқдорида экспортга йўналтирилган гилам маҳсулотлари ишлаб чиқаришга мўлжалланган, кредит миқдори 2 млн. АҚШ долларига тенг бўлган ҳамда “Тўхтаниёз ота” фермер хўжалигининг маҳаллий хомашё асосида импорт ўрнини босувчи макарон маҳсулотлари ишлаб чиқаришга мўлжалланган, кредит миқдори 103,6 минг АҚШ долларига тенг бўлган лойиҳалари молиялаштирилди.

Шунингдек, банк томонидан хорижий кредит йўналишлари ҳамда ўз маблағлари ҳисобидан кичик ва хусусий тадбиркорлик субъектларининг 51 та инвестиция лойиҳалари молиялаштирилиб, бунинг натижасида 1654 дан зиёд янги ишчи ўринлари яратилди.

“Пахтабанк” аҳолининг бўш пул маблағларини банк депозитларига кўпроқ жалб этиш борасида ҳам изчил ва жиддий иш олиб бормоқда. Шу муносабатда ўтган ҳисобот йили давомида 17 та янги муддатли ва жамғарма омонат тури жорий этилди. “Ифтихор”, “Нуроний”, “Совға”, “Мурувват”, “Сармоя”, “Капитал”, “Даромад” шулар сирасига киради.

Мижозларга катта қулайликлар яратадиган банк хизмат турларидан яна бири ҳисоб-китоблар, турли тўловларни нақд пулсиз, яъни пластик карточкалар воситасида амалга оширишдир.

2007 йил 31 декабрь ҳолатига кўра, мижозлар ўртасида 615 минг 273 дона пластик карточка жойлаштирилди, уларга 122,3 миллиард сўм маблағ ажратилди. 20 та банкомат ҳамда савдо ва хизмат кўрсатиш шохобчаларида 2506 та терминал ўрнатилди. Жами амалга оширилган маблағ айланмаси 85,1 миллиард сўмга етди.

Банк филиаллари томонидан нақд пулсиз тўлов тизимини янада ривожлантириш учун терминаллар ўрнатилган савдо ва хизмат кўрсатиш шохобчаларида дисконт ҳамда бонус лойиҳалари ҳам тадбиқ этилди. Шунингдек, аҳолининг муайян қатламлари, ёш оилалар ва талабаларга мўлжалланган алоҳида пластик карточкаларда қўшимча имтиёзлар берилганлиги диққатга сазовордир.

Тан олинган нуфузли молия муассасаси

Йирик ва иқтисодий салоҳиятга эга тижорат банкларидан бири сифатида молия бозорининг энг катта бўғинида фаол иштирок этаётган “Пахтабанк” республика қимматли қоғозлар бозорида ҳам ўзига мос ўрни ва нуфузига эга бўлиб келмоқда.

2007 йил 31 декабрь ҳолатига кўра, банкнинг жами қимматли қоғозлар бўйича инвестиция портфели 7 миллиард 159,7 миллион сўмни ташкил этгани, корпоратив акцияларга йўналтирилган инвестициялар миқдори 5 миллиард 830,6 миллион сўмга етиб, 33 фоизга ўсгани ана шу имкониятлар самарасидир.

Банк капитали ва ресурс базасини янада кўпайтириш мақсадида банк акциядорларининг 2007 йил 17 октябрда ўтказилган навбатдан ташқари умумий йиғилишида банкнинг эълон қилинган устав капитали 100 миллиард сўмни ташкил этиши тўғрисида қарор қабул қилинди. Мазкур йил давомида акциядорлар сони 8973 нафарга кўпайиб, 87 минг 43 тага етди. Уларнинг 66 минг 415 нафари жисмоний шахс ҳамда хусусий тадбиркор бўлса, 20 минг 628 нафари юридик шахслардир.

Банкнинг 001 — брокерлик идораси 2007 йилда “Тошкент” республика фонд биржаси савдоларида иштирок этиб, банк акциялари билан 6 миллиард 840 миллион сўмлик олди-сотди битимларини амалга оширди.

Банк ўзининг "Paxta-Servis" шўъба корхонаси депозитарийси орқали ҳам қимматли қоғозлар бозорида депозитар ҳамда акциядорлар реестрини юритиш билан биргаликда қимматли қоғозлар билан биржадан ташқари битимларни рўйхатдан ўтказиш бўйича малакали хизмат кўрсатиб келмоқда. "Paxta-Servis" депозитарийсида акциядорлик жамиятларининг реестри юритилмоқда ҳамда 59 та эмитентнинг 25,4 миллиард сўмлик қимматли қоғозлари сақланмоқда.

Хулоса қилиб айтганда, “Пахтабанк” ўзининг молиявий аҳволини янада барқарорлаштириш ҳамда халқаро мавқеини мустаҳкамлаш йўлида изчил фаолият юритмоқда.

Ишончимиз комил, мамлакатимизнинг энг йирик тижорат банкларидан бири бўлган мазкур банк жамоаси бундан буён ҳам барқарор ривожланиш йўлидан дадил боради. Бугунги ютуқлар эса кейинги эришилажак улкан муваффақиятларнинг дебочаси бўлиб қолади.

Ислом СУЛТОНОВ,
«Ҳуррият» мухбири ®

СОҒЛОМ ОИЛА

Дунёда шундай нозик муносабатлар борки, гўё бутун борлиқ шу ўзаро мулоқот теварагида айланаётгандай туюлади. Бу эр-хотин муносабатларидир. Мазкур жуфтликнинг у ёки бу палласи озор топса, аввало, насл зарар кўради, оила тинчи бузилади, эркак боши эгилади. Бу сингари қусурларнинг олдини олиш, аёлларда учраётган хасталикларни бартараф этиш, муҳими оилаларимизда осойишталик, меҳр-муҳаббат ришталарини мустаҳкамлаш мақсадида шу нозик мавзунинг сир-синоатлари хусусида пойтахтимизнинг Юнусобод тумани 15-мавзе, 28-уйда жойлашган «Ғулом Мадаминбек» хусусий тиббий муассасаси бош шифокори Феруза Ниғмонова ҳамда шифокор, руҳшунос Матлуба Султоновалар билан суҳбатлашдик.

Хонадон тинчи

«дуторнинг икки тори» жўрлигидир

— Сизларга мурожаат этаётган беморларнинг кўпчилигини аёллар ташкил этар экан. Айтингчи, бугун аёлларимизни кўпроқ қандай хасталиклар безовта қиляпти?

Феруза Ниғмонова:— Бизга республикамизнинг турли бурчакларидан беморлар мурожаат этишади. Уларнинг аксарияти ҳақиқатдан ҳам аёллар бўлиб, улар миома, киста, мастапатия, буқоқ, юрак-қон томир хасталикларидан шикоят қилишади. Биз энг аввало касаллик ўзаги бўлган инсон руҳияти, табиатидаги камчиликни аниқлашга уринамиз. Шу сабабли муолажаларимизнинг биринчисиданоқ аёл руҳияти ўзгара бошлайди. Хонадони, турмуш ўртоғи, фарзандларига нисбатан эътиборида бурилиш ясалади. Фаолиятимизда биз соҳамизга оид қомус ва замонавий тиббиёт янгиликлари билан биргаликда асосан, муқаддас китобларимизга, буюк алломаларнинг, жумладан Абу Али ибн Синонинг “Тиб қонунлари“ асарига таянамиз.

Матлуба Султонова: — Инсон ички органлари бир-бирига узвий боғлиқ ҳолда шу қадар моҳирона яратилганки, ҳар бир аъзонинг ўз вазифаси бор. Айтайлик, кўз, қулоқ, бурун, оғиз сингари аъзолар маълум вазифаларни бажаришдан ташқари тананинг бош мия, нафас олиш, ошқозон-ичак йўллари учун “мўри“ вазифасини ўтайди. Ортиқча хилт ва чиқиндилар шу “мўри”-дан чиқариб ташланади. Кўпгина аёллар ҳар ой-кун бачадонда йиғиладиган уруғдан фориғ бўлишига, яъни жинсий муносабатга аҳамиятсиз бўлишади. Натижада, бачадонда йиғилиб, заҳарга айланган уруғлар ўзини тананинг дуч келган томонига уради, вақт ўтиши билан шиш, без, ўсимта шаклида турли дардларга айланади.

"Ихноқ-ур раҳм" — бачадон бўғилиши деган хасталик шундан келиб чиқишини биринчи бўлиб бобокалонимиз Ибн Сино исботлаган. Жонкуяр аёлларимиз ҳамма нарсага фидойи, рўзғор, иш, болалари учун елиб-югуриб тирмашади, аммо ўзига келганда... Буёғи қўл учида.

— Балки айрим дугоналаримиз ётоқхоналарига компьютер, сейф, тикув машинаси сингари тақир-тукурларни жойлаштирганидан ўрин-тўшакка жой қолмаётгандир...

Ф.Ниғмонова: – Киноянгизни тушундим. Аввало шуни таъкидлашим лозимки, оиласида аёллигини, оналигини, ташқарида эса ишини эплаётган хотин-қизларимиз ҳам кўп. Улар ўз соғлиғини, болаларини, турмуш ўртоғини, қон-қариндошлари билан муомалани ҳам ўрнига қўйиб улгурадилар. Лекин аксарият ҳолларда аёллигини унутиб қўйган хотин-қизлар касалликларга чалинадилар. Пул топиш мақсадида ё бозорга ёки бошқа ишларга зўр берадилар. Табиатларидаги нафосат, майинлик йўқолиб боради. Ибн Сино бобомиз айтганларидек, «Ихноқ-ур раҳм» сабабли қоннинг тутилишида аёллик сифатларини эрлик томонига ўзгартиришга олиб келади (Ибн Сино, 3-том, 2-жилд, 448-бет).

– Фақат эркак киши таъминлаб қўйса, шунақа бўлмасди, деган важларни айтманг. Қандайдир маънода ҳақ бўласиз-у, аммо... Ҳар кунлик “ғор“ деганларини тўлдириш билан аёл кўнглини олиб бўлсайди...

М.Султонова: – Ҳа, аёл ширин гапга, эътибор ва меҳрга муҳтож. Бежизга айтишмайди, ”Эркак ошқозони, аёл қулоқлари билан севади”, деб. Руҳшунослардан бири шундай деган экан: ”Аёл эркагининг пулга ночорлигидан бир қийналса, яхши сўз, эркалашга бефарқлигидан ўн қийналади”. Лекин буни зинҳор сездирмайди. Оқибатда, аёлнинг кўнгил чироқлари ёришмайди. Ҳали айтганимиз, бачадон бўғилишига олиб келувчи ҳол юзага келади. Бу ҳолатлар такрорланаверса, аёл совуқлашади, тиббиёт тилида фригидлик касалига чалинади. Маълумки, эр-хотин муносабатларининг барқарорлигини ҳар икки томон бир хил таъминлайди. Эр ҳам хотин ҳам бир нигоҳ, бир нафасда, яхлит вужудга айлана олсагина, оила мустаҳкам ва барқарор бўлади.

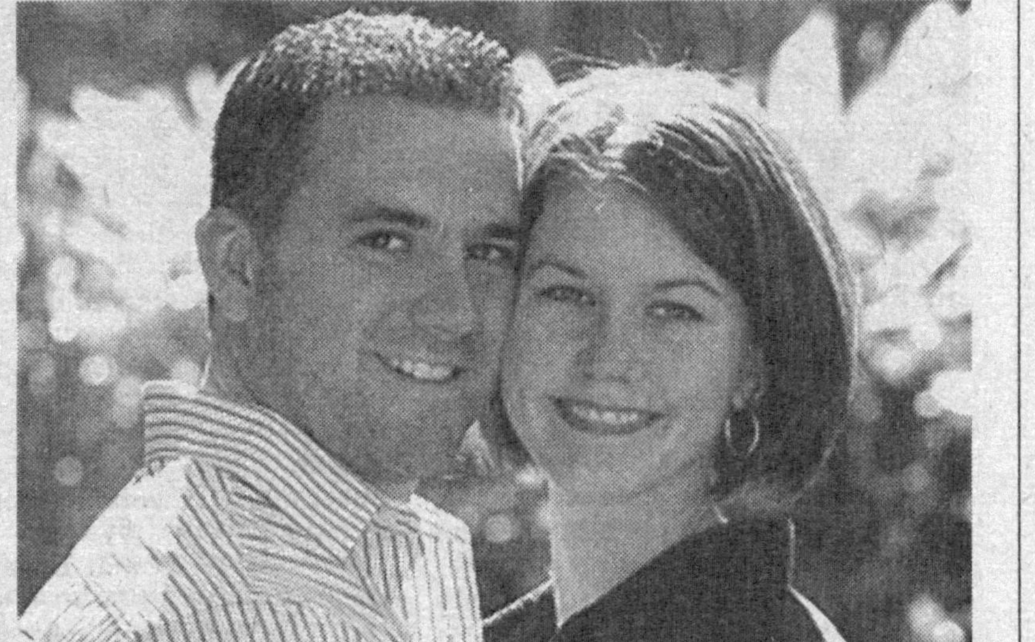

— Хўш, “Ихноқ-ур раҳм” хасталигидан халос бўлиш учун аёлларимизга қандай маслаҳат ва тавсиялар берасиз?

Ф.Ниғмонова: – Аёл минг топарман бўлган тақдирда ҳам, оилада эр, ота ўрнини босолмайди. Кексаларимиз бекорга “Эрнинг пири бор“, дейишмаган. У камдаромадми, хастами, ногиронми, нима бўлган тақдирдаям эр – оила устуни, фарзандлар отаси! Худди шундай ақидага амал қилиб аёл эрини эъзозласагина, эр-хотин муносабатлари чиройли тус олади. Эр қаро ерга, гул саксовулга айланмаслиги аввало яқин муносабатга боғлиқ. Юқоридаги хасталиклар бўйича ўзларида маслаҳатга муҳтожлик сезаётган аёллар, марҳамат, бизга мурожаат этсинлар. Бизда улар учун дори-дармоннинг турли химикатлардан холи, ноёб турлари бор.

– Маълумки, ўзбек оилаларида қариндошлар кўпчилик бўлиб бақамти яшашади. Қайнона, қайнота, овсинлар, қайнопа-сингиллар куршовида келин баъзан андиша қилади...

М.Султонова: – Тўғри, аёлларимиз энг нозик лаҳзалардаям ҳадиксираб туради. Аёл бундай пайтларда ҳар қандай муаммо, бурчлардан тамоман халос бўлмоғи, руҳини эркин қўймоғи лозим.

Баъзида она ўғлини келинидан қизғанади. Кўпинча бор меҳрини ёлғиз ўғлига бериб, уни қийналиб ўстирган она фарзандини келинига топшириб қўйганидан дили хира тортади.

Қариганда шундай ҳолат бўлмаслиги учун ёлғиз аёлларни ўз вақтида турмушга чиқишга ундайдилар. Келин бундай оналарни тушунишга уринса, улар билан янаям хушмуомалада бўлиб, қайнонага ўзини яқин тутсагина, онадаги бу ҳолат ўтиб кетади. Аксинча, келин “Ўғлини мендан қизғанса, нега уйлантиради?” қабилидаги терс гаплар қилса, вазият янаям кескинлашади.

Ф.Ниғмонова: — Шу ўринда аҳоли орасидаги ҳафсаласизлик оқибатида юзага келаётган жинсий тарбия оқсашини алоҳида таъкидламоқчиман. Жинсий тарбияси йўқ ёшларда насл заиф туғилади.

Қизларга ёшликдан рўзғор юмушлари ўргатилади, аммо келажакда уларни аёл бўлишга тайёрлантирилмайди. Оила сир-синоатларидан аста-секин хабардор қилиб борилмайди. Аксинча, қизларга бу ҳақда гапириш уят, вақти келиб билиб олишади, деган ўй билан уларга бу хусусда гапирилмайди. Табиий равишда кечаётган ҳар қандай воқеа-ҳолатнинг тўсилиши кейинчалик акс натижа беради. Қиз-ўғил болаларнинг балоғат ёши ўзгаришлари, уларнинг ривожланиши оқибатида танада қандай ҳолатлар кузатилиши хусусида ёшларга илк тушунчаларни англатиш ота-онанинг вазифасидир. Шу жумладан, табиат, ҳайвонот, ўсимликлар дунёсидаги урчиш, кўпайиш, чангланиш сингари биологик жараёнлар мисолида ҳаёт моҳияти, жуфтлик синоатларидан болаларни аста-секин хабардор қилиб бориш зиён қилмаса керак.

Мана, яқинда 6-синфда ўқийдиган ўғлим мактабда ботаника фанидан “Ўсимликларнинг чангланиши” мавзусини ўтишганини айтиб қолди. Мен ўғлимга одамлар ўртасида ҳам шундай жараён содир бўлишини “қоғозга ўраб” тушунтирдим. Ўқитувчилар ҳам шу мавзуларга оид дарсларни юзаки ўтмасдан, ҳаётга боғласалар, болалар онги, тафаккури, тарбиясига албатта, ижобий таъсир қилган бўларди.

«Ҳуррият» мухбири
Мамлакат НОРМУРОДОВА
суҳбатлашди. ®

ЛУҚМА

Мактабдаги **можаро**

Урганч шаҳридаги 27-мактаб директори ўринбосари Гулчаман Йўлдошева ўзи ишлаётган мактабда йўл қўйилаётган айрим қинғир ишлар ҳақида турли ташкилотларга, хусусан, прокуратура идораларига шикоят йўллади.

Гулчаман Йўлдошеванинг аризаси асосида мактабда текшириш ўтказилди. Урганч шаҳар прокуратураси ана шу текшириш якунлари асосида 2007 йил 3 май куни Хоразм вилояти халқ таълими бошқармаси бошлиғи А. Мадраҳимов номига тақдимнома киритди. “Аниқланишича, 27-умумтаълим мактабида Халқ таълими вазирлигининг 2006 йил 10 июлдаги “Умумий ўрта таълим мактаблари ўқувчиларининг таълим тайёргарлиги даражасини аниқлашнинг рейтинг тизими тўғрисида”ги Низоми талаблари лозим даражада ташкил қилинмаган”, дейилади тақдимномада.

Бундан ташқари ана шу ҳужжатда мактаб директори Муяссар Қўшчонованинг Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодекси талабларини қўпол равишда бузганлиги, ғазнадаги пулларни асоссиз сарф қилганлиги тўғрисида сўз боради.

Шаҳар прокуратураси томонидан берилган тақдимнома вилоят халқ таълими бошқармаси бошлиғининг столи ғаладонида анча вақт чанг босиб ётди. Орадан бир ойдан кўпроқ вақт ўтгач, аниқроғи 2007 йил 5 июнь куни Урганч шаҳар халқ таълими бўлими мудири Н. Ҳасанов номига хат жўнатилган бўлиб, унда М.Қўшчонова, М.Шерова ва маънавий-маърифий ишлар бўйича директор ўринбосари Г.Йўлдошеваларнинг эгаллаб турган лавозимларида қолиш-қолмаслик масаласини қонун доирасида кўриб чиқиб, бошқармага маълумот киритиш сўралган. Бироқ...

Мактабдаги можаро ҳамон давом этаяпти. Бу можарога бир гуруҳ ёшуллилар эса қўл қовуштириб томошабин бўлиб турishибди.

Тузалбой РАҲИМБОЕВ

ИСТЕЪДОД

Ёғочга муҳрланган гўзаллик

Дарахт бўлагида акс этган соатни кўрганмисиз? Ажабланманг, ҳақиқатан ҳам, ёғочдан ясалган соат ҳақида гапиряпмиз.

Буни Ўзбекистон маданияти ва санъати форуми жамғармаси томонидан ташкил қилинган “Бозор-Арт 2008” кўргазмасида қатнашган ёғоч ўймакор интерьер-дизайнер Шукрулло Муратов асарлари орасида кўрдик ва тўғриси, қойил қолдик. Ажабтовур соат ҳақида, умуман, ижодкорнинг фаолияти хусусида билиш мақсадида устани суҳбатга тортдик.

— Кўргазмага қўйилган асарларингиз кўпчиликка маъқул бўляпти... Айниқса, оддий ёғочдан ишланган мана бу соат эътиборимизни тортди. Буни қандай ясагансиз?

— Бу менинг энг биринчи ишларимдан. Диплом иши учун қизиқ бир нарса тайёрлашни мақсад қилиб қўйган эдим. Неча ойлаб ўйлаб, меҳнат қилиб, натижада мана шу ёғоч соатни ясаганман. Тўғриси, ўзимга ҳам жуда ёққан. Лекин ғояни амалга ошириш қийин бўлди. Бунинг учун механикани ҳам ўрганишга тўғри келди.

— Қаерда таҳсил олгансиз?

— Камолиддин Беҳзод номидаги Миллий рассомлик ва дизайн институтида бакалаврликни тугатганман. Айни пайтда магистратура босқичида ўқияпман.

— Бу соҳага кириб келишингизга нима туртки бўлган?

— Ёшлигимдан санъатга, айниқса, рассомликка жуда ҳам қизиққанман. Аввал рассомликда ўзимни синаб кўрдим. Кейинчалик ёғочга ўйиб расм ишлаш ундан ҳам қизиқроқ эканини англадим. Шу-шу, ўймакорлик санъатига қизиқиб қолдим.

— Сандиқ, лавҳа ва бошқа буюмларга жуда гўзал нақшларни ўйиб чизар экансиз. Қизиқда, бундай гўзалликни қандай қилиб яратасиз?

— Аввало, ғоя мияда яхшилаб пишитиб олинади. Кейин ёғочдан кераклича кесиб олиб, текислаб йўнилади. Сўнгра унга нақшлар чизилади. Ана шундан кейингина ўймакорлик санъати бошланади.

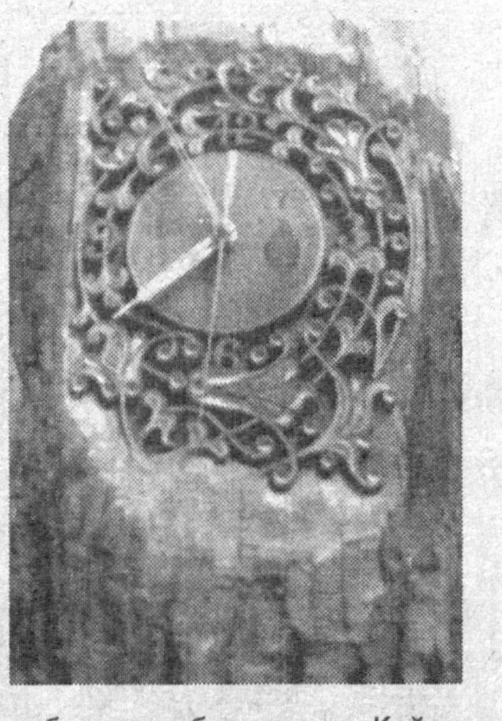

— Ҳаммасига қанча вақт керак бўлади?

— Ўзига қараб. Масалан, мана бу сандиқни тайёрлашга келтиргунимча бир йил вақт кетган.

— Ўҳ-ҳу, битта сандиққа бир йил?! Жуда қийин иш экан-да!

— Одам қизиқмаса, ҳар қандай осон иш ҳам мушкул туюлади. Айниқса, ўймакорликдай майда, кўп меҳнат талаб этадиган ишни қилиш учун сабр-тоқат, қунт ҳам жуда муҳим ўрин тутади.

— Ҳунармандчилик соҳасида “устоз-шогирд” деган анъана бор. Устозларингиз кимлар?

— Бу соҳада кўпчиликдан таълим олганман. Энг биринчи устозим Ботир ака Ғаниев...

Шу пайт хорижлик меҳмонлар келиб, ўймакор устанинг буюмларига қизиқа бошлашди. Суҳбатдошимиз уларни очиқ юз билан қарши олди. Биз эса устага халақит қилмаслик учун у билан хайрлашиб, кўргазмани айланишда давом этдик.

Соҳиба МУЛЛАЕВА

ОРАМИЗДАГИ ОДАМЛАР

Қўғирчоқлар даъвати

Людмила опанинг уйига кирибоқ ҳайратга тушдик. Қатор териб қўйилган қўғирчоқлар эътиборимизни тортди. Бўйи 50-60 сантиметр бўлган, турли миллатларнинг тарихий-бадиий қиёфаси гавдалантирилган қўғирчоқлар тимсолида халқлар дўстлиги акс этган дейиш мумкин.

Л.Завьялова 30 йилдан ортиқ вақт мобайнида “Навоийазот” корхонасида турли лавозимларда ишлади. Кейинчалик касалликка чалиниб, салкам бир йил тўшакка михланиб қолди. Ҳаётга чанқоқлик, шифокорларнинг муолажаси, яхши инсонлар кўмаги унинг оёққа туришига сабаб бўлди. Ногиронлиги туфайли ўз ишига қайта олмаса-да, Людмила опа уйда бекор ўтира олмади.

— Сиз “халқлар дўстлиги” тушунчасини, унинг маъносини англашингиз мумкин. Аммо буни дилдан ҳис қилиб яшаш бутунлай бошқа дунё, – дейди Л.Завьялова. – Мен рус миллатига мансуб аёлман, лекин тақдир тақозоси билан умримнинг асосий қисмини ўзбеклар орасида ўтказдим. Ўзбек халқидан кўп яхшиликлар кўрдим. Қўғирчоқ ясашни бошлаганимда, танловларда ғолиб бўлиш ёки бошқа мақсадларни кўзламаганман. Мақсадим, буюк Алишер Навоийнинг қаҳрамони — “Фарҳод ва Ширин”и атрофига дунёдаги барча миллатлар вакилларини тўплаш эди.

Людмила опа ”қаҳрамон”ларининг ҳар бири ўз яратилиш тарихига эга. Ҳар бир қўғирчоқ қайсидир миллат вакилининг муайян даврдаги миллий либосларини, этнографиясини, ўзига хос миллий анъаналарини акс эттирган. Битта қўғирчоқни тайёрлаш учун Людмила опа бир ярим-икки ой вақт сарфлайди. У киши иш жараёнида махсус адабиётларга тез-тез мурожаат қилиб туради. Баъзида кичик бир элементни топиш, ўз ўрнида ишлатиш учун ойлаб изланишга тўғри келади.

— Озарбойжон қизимнинг исми Салмаз, белорус қизим — Владица, Изабелла испан миллатига мансуб, — дея суҳбатни давом эттирди Людмила опа. – Ўзбекистонимизда 140 дан зиёд миллат вакиллари тинч-тотув яшайди. Менинг кўргазмамдан эса уларнинг атиги 25 вакили ўрин олган. Келажакда тўпламимни янада кенгайтириш ниятидаман. Шу билан бирга, мамлакатимизнинг ҳар бир минтақаси ўз тарихий либосларига эга. Бу ранг-барангликни ҳам акс эттиришни ўйлаб қўйганман.

Навоийлик бадиий ҳунарманд Людмила Завьялова бир неча йиллардан буён “Ташаббус” кўрик-танловларида иштирок этиб келмоқда. Бу йил “Ташаббус-2008” танловининг вилоят босқичи ғолиблигини қўлга киритди. Республикада “Энг яхши ҳунарманд” йўналиши бўйича совриндорлар қаторидан ўрин олди.

— Миллий либосларни тайёрлашда менга доимо “Навоийазот” корхонаси, “Фарҳод” маданият саройи яқиндан кўмак бериб келмоқда. Навоий шаҳрида фаолият кўрсатаётган миллий марказлар билан узвий алоқадаман. Кўргазмаларимни хорижда ҳам намойиш этиш мақсадида янада куч-ғайрат билан ишлаяпман, – дейди республика Ҳунармандлар уюшмаси аъзоси Людмила Завьялова.

Азамат САФАРОВ,
“Ҳуррият” мухбири

ВОҚЕИЙ

Йилқи ови

I

Тун. Муттасил ёғаётган ёмғир тўхтаб, қибла томондан кучли шамол турди. Шамолнинг зарбидан қудуқнинг айри ёғочига тўнкарилган ғовғапақир даранглаб анча нарига учиб кетди. Қўтон ва оғилхона томонлардаги ғовлар ҳам осуда оқшомнинг сокинлигини бузиб, ғийқ-ғийқ этиб, у ёқдан бу ёққа ҳаракатлана бошлади. Том устидаги шиферларда қолган ёмғирнинг сўнгги томчилари муттасил дераза ойналарига келиб уриларди. Ошхона томондан мушукнинг ғалати чинқиришидан уйқум очилиб, нос чекканча деразадан қишнинг сўнгги кунларидаги ёмғирни кузатаётган эдим.

Ҳали олдинда кўкламнинг ёмғир мавсуми турибди. Мавсумнинг бошланиши шундай бўлса, савр ёмғири қандай бўлар экан? Эскилар ҳамал серёмғир бўлса, йил хайрли келади, саврда ёмғирнинг кўп ёғиши хатарли, дейишарди. Ҳартугул бу йилги ҳамал ёмон келаётгани йўқ. Ишқилиб, ҳар нарсанинг меъёрида бўлгани маъқул. Сувнинг ҳам ортиғи дарди бало. Бу йил баҳорнинг пойқадами хайрли келганга ўхшайди. Лалми ер олиб, деҳқончилик қилсаммикин? Эгизактепанинг этагидаги ангорларга ҳам арпа ташласам яхши бўларди. Ҳар ҳолда бу йил йилқини ҳам иккита қилдим. Жониворларнинг қарови яхши бўлса, ҳар қандай кўпкарида уялтириб қўймайди.

Ўтган йили жийронни Ўриш полвонга бериб яхши қилдим. У эски чавандоз, отни зўр тарбиялайди. "Тулпорни полвон тарбия қилиши керак", деб бекорга айтишмаган-да. Бунинг устига ўтган йили жийрон ҳали той эди. Озиқ тиши чиқишида жонивор анча қийналди. "Жийрон отнинг зуваласи бўш бўлади", деб бежизга айтишмаган экан. Қизиқ, шунча йил от боқиб, шунга эътибор бермабман.

Тўриқ той ҳам ёмон чиқмаса керак, шу пайтга қадар Зоминнинг отлари безот чиқмаган. Зоминликлар ҳам отга зап ишқибоз бўлишади. Ҳартугул Бошбек полвон ўртага тушди. Унинг довруғини анча-мунча жойларда билишади. Боз устига Бошбек ҳар қандай қирчанғига обрўсини тикаверадиган беномус полвонлардан эмас. Эргашалининг кўпкарисида тўриқнинг оёқ олишини кўриб, кўнглим таскин топган эди. Лекин шу тўриқнинг кўзларида ғалати маъно бор-да, кейинчалик бирорта қилиқ чиқармаса гўрга эди. Ҳалитдан гоҳи-гоҳида бола-бақра яқин келса жумийиб ҳуркиб қўяди. Айил тортаётганда орқа оёқларини ерга тез-тез уриб туришидан тепонғич бўладими, деб қўрқаман. Беайб тўриқни топиш мушкул, дегани ростмикин?

Нима бало, нос лоҳас этдими ёки бошим айланаяптими, йўқ, назаримда, ер қимирлаётганга ўхшайди. Ташқарида кучли шамолнинг шовуллагани эшитиларди. Ана, бекорга отлар кишнамаяпти, ер қимирлагани аниқ. Ҳовлида нима дупурлаяпти? Йилқилардан бири бўшалиб кетдимикин? Пастки ғовдан сакраган қора шарпа отлардан бири бўлса керак. Сабил қоғур, бойловдаги йилқининг бўшалиб кетиши, уни анча ишдан чиқаради-да.

II

Ўша кечаси бойловдаги жийрон арқонини узиб кетибди. Ярим тунда от айвонининг эшигини ёпиб келдим. Яхшиям, икки отнинг ўртасини ёғоч тўсин билан ажратиб қўйган эканман. Йўқса, иккови талашиб тўриқ ҳам бўшалиб кетармиди? Тонггача уйқум келмади. Бомдод намозидан сўнг эрталабки чойни апил-тапил ичдим-да, қишлоқ атрофини қараб чиқдим. Яқин атрофдаги адир ва сойларда 20 га яқин байталлар ўтлаб юришарди. Аммо уларнинг орасида жийронни учратмадим. Дуч келган кишидан даракладим, кўрдим деган ҳам чиқмади. Тушга яқин уйга келдим-да, нари-бери тушлик қилиб, тўриққа эгар уриб Ғўбдин тоғига қараб йўл олдим. Нима бало, жийрон осмонга учиб кетдими, ерга кириб кетдими, ҳеч қаерда йўқ. Дарагини эшитган одам ҳам топилмади.

Иккинчи куни саҳарда маслаҳат сўрагани Худойберди йилқичиникига бордим. У киши узоқ йиллардан бери хўжаликнинг йилқиларига қараб юрарди. Ҳар ҳолда у от излашнинг ҳадисини олган. Бунинг устига Ғўбдин тоғининг барча ўйдим-чуқур жойлари, хатарли ўнгирлари ва йилқиларнинг ўтлоқларидан хабардор. Йилқичи нима мақсадда келганимни эшитиб, бир соатлардан кейин уйингга Узоқбой билан бирга бораман, отланиб тур, деди. Улар келгач, тўриқни миниб, Ғўбдиннинг Арпали деган жойига йўл олдик. Арпали ёлғиз чўққининг икки томонидан эниб тушган икки тоғ орасидаги узун сой. Сойнинг узунлиги 700 метрлар атрофида. Унинг ўртасида зилол сув шарқираб оқаётир. Айтишларича, ана шу булоқни ғаллаороллик Анвар Мирзаев деган киши очиб, қишлоғига олиб борган экан. Ҳозир ҳам булоқни "Анвар Мирзаев чашмаси" дейишади. Худойберди аканинг гапларига қараганда, бу ер ёш уюрларнинг ўтлоғи бўлиб, шу булоқдан сувлар экан. Тоғ тепасига унча олис бўлмаган жойда ўтлаб юрган отлар галасини кузатдик. Буларнинг орасидан жийронни топа олмадик. Узоқбой ака Жийдали тарафга ҳам уюр келганлигини айтиб, шу томон йўл солди. Жийдалисой, ҳақиқатан ҳам, тоғ жийдасининг макони. Тоғ жийдаси сувот жийдасига қараганда анча майда, шинғилдан сал баландроқ бўлади. Ёки сувсизликдан шундай бўлиб қолганми, билмадим. Сойга киришдаги қиялик устидан юриб, пастликдаги йилқиларни кўздан кечириб чиқдик. Аксига олиб, уларнинг ҳам орасида айғиридан бўлак эркак от йўқ эди. Шунда Узоқбой ака Айронтўкилди деган жойда ҳам отлар тўдаси юришини эслатиб, ўша тарафга йўл бошлади. Айронтўкилдига етганимизда шафақ қизариб қолган эди. Бу жойнинг номи жуда ғалати. Айтишларича, ёв бостириб келганда тоғ этагида яшовчи аҳоли улар билан урушиб, енгилганидан сўнг тоққа қочган экан. Душман таъқиб қилиб тобора ичкарилай бошлабди. Кутилмаганда улар изни йўқотиб, ортига қайтмоқчи бўлганида қияликда тўкилиб қолган айрондан из олишиб, яна таъқибни давом эттирган ва ерлик аҳолини қириб ташлаган экан. Шундан буён бу жойнинг номи Айронтўкилди. Бу ерда яна бир табиат мўъжизаси бор. Сойнинг бошидаги чўққи яримта. Ярми худди қилич билан кесилгандек. Чўққининг ёнбағирлари тик қоялардан иборат. Усти футбол майдонидек теп-текис. Ҳажми ҳам салкам стадионча келади. Қизиқарли томони, майдоннинг ўртасида табиий тошқозон бор. Унинг саҳни икки метрлар атрофида. Қозоннинг ўртасида учта булоқ биқирлаб турибди. Йилқичиларнинг айтишича, шу атрофда юрадиган отлар галаси тошқозондан сув ичишар, сув камайса камаяр, лекин қозондан тошиб чиқмас экан. Баландлиги боис отлардан бошқа ҳайвонлар ундан сувлай олмайди. Шу пайт пастдан отлар кишнашиб, юқорилай бошлади. Биз чўққининг ён томонига ўтиб, уларни кузатдик. Ҳайрият, жийрон шу уюрдан топилди. У йигирма чоғли биялар ичида кишнаб, галани айланиб сув томон бошлаб келар эди. Афсуски, кун кеч бўлиб қолганлиги учун уйга қайтдик.

III

Эртаси куни субҳидамда учаламиз яна Айронтўкилдига йўл олдик. Ўзим билан бирга йилқини тутишда керак бўладиган сидирға арқон, нухта яна битта юган ва иккита белқозиқни олволдим. Кун чошгоҳдан ўтганда манзилга етиб бордик. Жийрон галаси билан улкан қоянинг эниш жойида ўтлаб юрар эди. Маслаҳатлашиб, уларни уч томондан қисиб, Қуруқсой дарасидаги Тошқўтонга ҳайдай бошладик.

Тошқўтон тошдан ясалган. Майдони 100 метр, оғзининг кенглиги тўрт метрча келади. Гала ҳайқириқ ва сиқувимиз остида бирма-бир елдек учиб, Тошқўтонга кирди. Узоқбой ака билан мен қўтон оғзини қўриқлайдиган, Худойберди ака сиртмоқ отадиган бўлди. Биринчи уринишдаёқ арқон жийроннинг тумшуғига илинди.

Унинг қоча олмаслигига ишонч ҳосил қилгач, қўтоннинг оғзини бўшатиб, ичкарига кирдим. Йиллар давомида тутқунлик нималигини билмай келаётган қари биялар ташқари отилди. Чўнтагимдаги қанднинг иккитасини олиб, беҳ-беҳлаб жийронга яқин бора-вердим. У тумшуғини сиртмоқ қияётганиданми ёки маълум муддатлик озодликдан сўнг пешонасига тушган тутқунликданми, пишқириб бошини адл кўтарганча ўзини ҳар томонга отарди. От тилсиз бўлса-да, хотираси мустаҳкам бўлади. Жийрон атрофга олазарак боқиб, сўнг менга қаради. У мени таниган эди. Бошини қуйи солганча, аввалига ҳадиксираб кафтимни ҳидлаб кўрди. Кейин қандларни катрлатиб ея бошлади. Унинг қанд ейишига маҳлиё бўлиб туриб қолибман. Худойберди аканинг имосини мендан олдин жонивор сезиб қўйди, шекилли, кутилмаганда олд оёқларини ҳаволатиб, кучли силкинди. Ва тумшуғидаги омонат сиртмоқдан халос бўлиб, уюр ортидан даранинг орқа томонига елиб кетди.

Худойберди аканинг маслаҳати билан бу гал жийронни ёввойи айғирлардан бири билан олиштирадиган бўлдик. Йилқичининг айтишича, олишувда енгилган отни тутиш осон бўлар экан. Қоратош қоясининг ёнбағрида кетаётганимизда тасодифан қўшни хўжаликнинг йилқичиларини учратиб қолдик. Улар мақсадимизни билгач ёрдам берадиган бўлишди. Жийронни узоқ йиллардан бери катта уюрлардан бирида сардорлик қилаётган Қашқа лақабли айғирга рўбарў қилишга келишдик. Маслаҳатга кўра, Қашқанинг галасини ҳайдаб келиб, жийронни Бойниёз текислигига олиб боришимиз керак эди. Бир марта тутқинликка тушган от ҳадиксираб қолади. Жийронни текисликка туширишимиз анча қийин кечди. Бир амаллаб галани сайҳонликка ҳайдадик. Шунда Қоратош қоясининг қибла томонидан олтмиш чоғли байталлари билан Қашқанинг уюри кўринди. У галасини гир айланиб, қоядан оқиб тушган майда тошларни шақрлатиб, пастликка учиб келаётган эди. Жийроннинг уюрини кўрди шекилли, галасини олдига солиб, сойни ларзага келтириб кишнаганча тобора тезлаша бошлади. Худойберди ака Қашқанинг важоҳати ёмонлигини, кутилмаганда бизга ҳам ташланиши мумкинлигини айтиб, қоядаги ўнгирга чиқишни маслаҳат солди. Сайҳонликдан анча баландда жойлашган ўнгирда туриб Қашқани кузата бошладим. У сой бошида тўхтади. Икки оёқда тик туриб, ёллари ҳурпайиб жаҳл билан кишнади. Айғирнинг орқа оёқлари букиладиган жойигача оппоқ, манглайидан лабларининг учигача қашқаси бор, ранги кўмирдай қора, ўмровлари кенг, ёллари узун, думи ерга тегай-тегай деб турар, кўринишидан баджаҳл от эди. Ҳали табиатни уйғота олмаган февраль қуёши кўкка сапчиётган тулпорнинг кўмирдай қора рангига кўкимтир жило берарди. Йилқичиларнинг айтишича, Қашқа жуда ўжар, итдек қаҳрли экан. Шу сабабли унинг уюридаги қулунлар талафот кўрмай катта бўлишаётган экан.

IV

Кенгликларда сузиб юрган ажиб ва муаттар ҳаво баҳор яқинлигидан дарак берар эди. Жамики борлиққа сокинлик бахшида этаётган майин шабада айни чоғда ор, номус ва ҳукмронлик учун жангга шайланган тулпорларнинг думи ва ёлларини чилтор қиллаларидай сийпалаб ўтаётган эди. Умри мана шу тоғу тошлар билан ҳамнафас кечган, унинг зилол сувларини ичиб, ҳар баҳор такрор чиқадиган ковракларини чайнаб катта бўлган Қашқанинг уларни ўзгага бериб қўйгиси йўқ эди. Қулунлигидан то шу бугунга қадар неча-неча олишувларни бошидан ўтказиб, азамат айғирларнинг тумшуғини ерга ишқаб келган кекса айғир нотаниш йилқининг бемалол кишнаши-ю ўзига тегишли бўлган ҳудудларда бўй беришини сира ҳам ҳазм қилолмасди. У қаршисида турган ёш ва эндигина кучга кирган оловранг жийронни танимас, шу бугунга қадар бундай овоз соҳибини кўрмаган эди. Чунки ер депсиниб, ўзининг нималарга қодирлигини кўрсатиб қўймоқчи бўлаётган норғул айғирнинг ўзгача хислатлари бордек эди. Ҳукмронлик учун олиб борган муттасил олишувлари натижаси ўлароқ, у жангга биринчи бўлиб ташланмади. Даставвал ёш айғирнинг ҳамласини кута бошлади.

Яқин кунлардан бери ўзини бутунлай эркин сеза бошлаган, икки бедов айғирнинг додини бериб, йигирмага яқин биялар ичида ўйноқлаб юрган жийрон учун бу олишув ҳеч қандай аҳамиятга эга эмасдек кўринарди. Чунки у танасига сиғмаётган ғайритабиий кучни қаерга сарфлашни билмас, ўзига тенг рақибни кутаётган эди. Назарида қартайиб қолганлигига қарамай даралари ларзага солиб кишнаётган қора айғирни бир ҳамланинг ўзидаёқ даф этишига ишонарди. Бироқ унинг кўзларидаги муғомбирлик жийронни чўчитаётгандек, тўғрироғи, ўйлаб ҳаракат қилишга ундаётгандек бўлди.

Ҳукмронлик учун талвасага тушган ва ушбу туйғу аждодларидан мерос бўлиб келаётган икки жониворнинг айни дақиқалардаги ўйу кечинмаларини англаш қийин эмас. Зотан, уларнинг жанг олди хатти-ҳаракатларини кузатаётган ҳар бир киши буни осонгина илғаб олиши шубҳасиз.

Аввалига ҳар иккала айғир орқага тисланди. Бошларини адл кўтариб дарани титратгудек кишнашди. Сўнгра орқа оёқда тик туриб, бир-бирига ташлана кетди. Биринчи бўлиб ҳужумга ўтган жийрон олд туёқлари билан ҳамла қилиб, Қашқанинг тумшуғи ва кўзи атрофларига тепа бошлади. Қашқа эса унинг ҳужумидан қочмоқчидек, орқага тисланиб, кутилмаганда бурилиб орқа оёқлари билан рақибининг тумшуғига шундай зарб билан тепдики, жийрон ўтган олишувларида бунақасини кўрмаган эди. Тепкининг зарбидан жийроннинг бурунларидан худди нохуноси ёрилган отникидек қон сизиб чиқа бошлади. Бу бизга Қашқанинг ёввойилиги ва хассос табиатнинг беминнат сабоғини эслатган бўлса, ўзига ҳаддан ташқари ишонган жийроннинг эсини киритиб қўйгандек бўлди. Шундан сўнг жийрон ҳам айёрона жанг қилиш усулига ўтди. Айғирлар аввалига олд оёқлари билан бир-бирини тепкилай кетди. Рақибининг барча ҳаракатини кузатиб олишаётган ҳар икки айғир учун бой берилган ҳар бир фурсат ғанимат эди. Сўнгра улар бир-бирига орқа буриб, орқа оёқлари билан тепкилаша бошлади. Туёқларидан чиқаётган зарб бутун сайҳонликка эшитилиб турарди. Кутилмаганда Қашқа яна бир муғомбирлигини ишга солди: салт бурилиб, жийроннинг ўмровидан тишлади. Ва унга ноқулай бўлган сойнинг эниш томонига суришга ҳаракат қилди. Жийрон ўмровига ботиб турган темир тишлардан озод бўлиш учун бор кучини йиғиб тепаликка чиқишга интилди. Сўнгра қияликдан туриб рақибини пастга сураверди. Туни бўйи ёққан ёмғир ва сўнгги қорларнинг эриши натижасида шилтага айланган ер туёқлар остида баттар эзғиланиб борарди. Сув аралаш тупроқда туёқлари сирпаниб бораётган кекса айғир муқаррар ҳалокатдан қутилиш учун жийроннинг олд ўнг оёғидан тишлаб, пастга торта бошлади. Бу рақибини мағлуб этишнинг сўнгги усули эди. Бироқ ёш айғир ниҳоятда кучли ва бақувват чиқди. Жийрон фурсатни бой бермасдан Қашқанинг бўғизига оғиз солиб, уни пастликка қараб сураверди. Боши бир томонга бурилмай қолган кекса айғир рақибининг оёғини қўйвориб, юқорига интилди. Йўқ, жийрон зилдай танаси, енгиб бўлмас кучи билан Қашқага имкон бермади. Кекса айғир тумшуғи ерга қадалганча сайҳонликка эниб кетаверди. Қарийб уч соатлик олишув ва тақдирнинг аянчли қисмати уни ҳолдан тойдирган эди. У илк бор қариликнинг шафқатсиз аламини татиб кўрди. Вужудини аллақандай титроқ босиб, сўнгги кучларини йиғиб, қияликдан пастга қараб қочди. Пастликка қараб елиб кетаётган кекса айғир Бойниёз текислигининг қуйимичида тўхтади. Кутилмаганда Қоратош чўққисига қараб чопди. Чўққининг энг баланд жойига чиққач, узун-узун кишнаб, тоғнинг орқа томонига ғойиб бўлди.

Айтишларича отлар курашда енгилса куч тўплаб келиб, рақиби билан яна олишар экан. Отларнинг ана шундай кеки бўлади, дейишади. Назаримда, Қашқа ҳам ҳали қайтиб келишини айтиб кишнаган эди. Аммо бунинг учун унда яна имконият бўладими-йўқми, билмадим.

Ўша куни қора терга ботиб, ҳолдан тойган жийронни тутиш унча қийин кечмади. Қашқанинг галаси билан биргаликда Тошқўтонга қамаб осонлик билан тутдик. Олишув оқибатида унинг сонлари худди пичоқ билан тилимлангандек кесилиб кетган, қовоқлари ёрилган, ўмровида эса катта яра ҳосил бўлган эди.

V

Дарвоқе, йиллар ўтиб Ургутдаги бир кўпкарида кўмирдай қора, пешонасида катта қашқаси бор, орқа оёқлари оппоқ тўриқ той энг катта солим — туяга ташлади. У бир қаращдаёқ менга ўша кекса айғирни эслатди. Кечки пайт қўноққа борганда, чавандоздан тўриқ тойнинг эгасини сўрадим. Унинг айтишича, жомбойлик бир киши бир пайтлар тойни Ғўбдин тоғларидан ушлаб кетган ва ҳозирги хўжайинига "Жигули" машинасига алмаштирган экан. Кейинчалик ўша тўриқ той кўпкариларда "06" лақаби билан ўзининг шонли даврларини сурди.

Булунғурлик Иброҳим чавандознинг ҳикоясини Анвар СУЮНОВ қоғозга туширди.

МАДАНИЯТ ВА СПОРТ

Сўз — соз — овоз вобасталигида яраладиган дилнавоз асар-қўшиқ (ашула) ҳар доим харидоргир. Таассуфли жойи шундаки, унинг умри бир марталик ҳам бўлиши мумкин ёки абадиятга муҳрланиб қолиши ҳам мумкин. Яқинда шундай ҳол рўй берди: “зангори экран”да Наврўз байрами муносабати билан бир кошонадан концерт намойиш этилаётган эди. Мухлислар доимий ижрочиларни лоқайд кузатардилар. Бирдан ёмғир томчилагандек рез билан мусиқа бошланди, кейин у сокин давом этувчи навога уланди-да, хонанданинг жозибадор овози янгради.

Дилимнинг армон косаси лим тўладир кечалар...

Бу қўшиқ бутунлай бошқача эди. Бу янги қўшиқ эди. Ҳамма ҳушёр тортди, уни охиригача тинглади. Чинакам санъат ҳаммани сеҳрлаб қўйганди. Қўшиқ ижрочиси Озода ЁРОВА ўша оқшом минглаб қалбларни кашф этди.

УЧРАШУВ

Озода Ёрова:

“Мақом — барҳаёт руҳлар навоси”

– Озодахон, “Кечалар” қўшиғингизнинг муваффақияти нимада, деб биласиз?

– Ўзбекистон халқ артисти Абдуҳошим Исмоилов яратган бу асарни ижро этганимдан ўзим ҳам мамнун бўлдим. Қўшиқ мумтоз услуб билан замонавий оранжировканинг бирлашиб кетишидан яралган, бир сўз билан айтганда, бугунги тингловчиларга ёқадиган оҳанг ўзимизнинг қадимий мусиқамиздан сув ичгани қўшиқнинг муваффақиятини таъминлаган. У соф миллий анъаналаримизнинг замонавий талқинидир. Қолаверса, шеърнинг маъноси менинг руҳиятимга яқин эди, мен сўзларни қалбим, юрагим билан талаффуз қилдим.

– Ҳақиқатан, қўшиқнинг ютуғида биринчи омил – ижрочи. Сиз бир ой ёки бир йилда бу даражага етмагансиз.

– 1996 йилда консерваторияни тугатиб, Паркентдаги мактабларда мусиқадан дарс бердим. Классика, мақом руҳиятим, табиатимга яқин, шу туфайли йўллар мени мақомчилар ансамблига олиб келди. Бу даргоҳда жуда катта мактабни ўтадим. Мақомнинг шундай сеҳри борки, унга ошуфта бўлгандан сўнг кетиб қола олмайсиз. Мақом миллий қўшиқчилигимизнинг энг юқори даражаси. Менинг назаримда, мақом ҳали ўзининг барча имкониятларини намоён эта олгани йўқ, шунинг учун ҳам у куйланмаган қўшиққа ўхшайди. Бироқ кўплаб устозларимиз бу нодир санъатга бор умрларини бағишладилар. Устозим Эсон Лутфуллаев олтита “Сараҳбор”нинг ҳаммасини ижро этаман, деб олдига ҳаётий мақсад қўйган эди, ҳақиқатан, мақсадига етди. “Шошмақом”нинг жами муқаддимасини ўз услубида куйлади. Шунингдек, Фаттоҳхон Мамадалиев, Орифхон Ҳотамов бу борада мактаб яратиб кетишди. Бугун уларнинг ўрни жуда билинаяпти (жойлари жаннатда бўлсин). Мақом ҳали тўла кашф қилинмаган қўшиқ, унда кишини ўйлантириб қўядиган теранлик, ғайратлантирадиган шиддат, эзгу туйғуларни кучайтирадиган маҳзунлик ва латофат мужассам. У халқимизнинг барҳаёт навоси бўлиб, янада юқори даражаларга кўтарилиши лозим.

– Мақомни юракдан севишингизга ишондик. Шу ўринда мулоҳазаларимизни бошқа нуқтада давом эттирсак. Замонавий эстрадага муносабатингиз қандай?

– Эстрадага муносабатим, ҳурматим мақомдан кам эмас. Ҳозир бу жанрда изланишлар кетяпти. Ана шу изланишлар бизнинг тарихий илдизларимизга таянса, яхши асарлар яратиларди. Қадим-қадимдан халқ томошалари, сайилларида ҳузурбахш наволар янграган, улар мақомлар даражасида беназир бўлган. Бугун қайси санъаткор шу ҳақиқатни тан олаётган бўлса, у муваффақиятга эришаяпти.

– Тўғри. Яхши асарлар қаторида ҳиссиз, туссиз, бетайин хиргойилар пайдо бўлиб қолаяпти. Уларнинг тўқсон тўққиз фоизи қизнинг йигитдан ёки йигитнинг қиздан шикоятидан иборат. Бир аёл сифатида ва санъаткор сифатида бундай “асар”лар сизга қандай таъсир этади?

– Кўпчилик қатори менинг ҳам ғашимни келтиради. Қўшиқчиликда муҳаббат талқини энг юқори даражада бўлиши лозим, қолаверса, бу санъатнинг ўзи муҳаббатдан туғилган. Севги-муҳаббат қўшиқлари бу сеҳрли оламнинг англанмаган қирраларини кашф қилиб, изтиробда юрган дилларга таскин бериши лозим. *“Беқасам тўнлар кийиб бунча мани куйдирасиз”* – мана шу мисранинг ўзи тугал бир қўшиқ! Ундан ҳаё, нафосат, дард, соғинч уфуриб турибди. Чин ошиқнинг ҳолати *“Юзингни бир кўрай десам, қўлингни пардалар қилдинг”* деган сатрда қандай ифодаланган. Ҳозирги кўплаб қўшиқларда туйғулар шунчалар дағал ифодаланадики, уларни тинглаб, ўша хонандага раҳминг келиб кетади. Гўё кимдир адашиб гулзорга кириб қолган, у гулларни аёвсиз пайҳон қилаётгандек туюлади.

– Қўшиқ мавзуларининг торайиб кетаётгани ҳам ташвишли...

– Негадир аксарият қўшиқ деганда икки жинснинг «оҳу войи»ни тушуниб қолганга ўхшайди. Ёши 40 дан ўтиб қолган хонандаларнинг одам ўсмир ёшида кечираётган туйғуларни қўшиқ қилиб куйлаши жуда эриш туюлади. Ҳолбуки, қўшиқда инсон кечириши мумкин бўлган ҳар қандай кечинма оҳангга солиб куйланиши мумкин: имтиҳон арафасидаги талаба, йўлга чиққан ўғил ёки ҳар бир касб эгасининг ўз ички туғёни бор-ку, нега шуларни қўшиқ қилиб бўлмайди? Ўзим шундай қўшиқлар яратилишига ишонаман, уларни жон-жон деб куйлашга тайёрман.

– Демак, мухлислар сиздан янги дилбар қўшиқлар кутиб қолади. Бу йўлда омад ёр бўлсин.

Ҳамид СОДИҚОВ суҳбатлашди.

КУЛКУЛ АФАНДИНИНГ ҒАЗАЛСИМОНЛАРИ

ДОИМГИДЕК ЗЎР ҒАЗАЛ

Қайданам э қушбурун қиз тузоғингда шақал бўлдим,
Мамайкўрғон каби зулминг лашкарига қамал бўлдим.

Таксига пул бўлиб исроф совчилар сўлжайиб қайтгач,
Тахт суякни оғиздан олдириб итдек ўсал бўлдим.

Юрибман энди тентакваш, унутдим қайданам, кимман,
Бемакону беметирка, беисм, бемучал бўлдим.

Бўлиб кўз ёшларим уммон сузодирман кема янглиғ,
Йиғилса мен кабилар бу флотга адмирал бўлдим.

Яшардим шод ғўдайганча ўз-ўзимга бўлиб ҳайкал,
Оёғинг остида аспалга қоришдим, шағал бўлдим.

Кулкулий мен эдим одам дилдаги сирларим асраб,
Ўзимни шу қағозга беаёв чаплаб ғазал бўлдим.

ТИЛИМ-ТИЛИМ ЗЎР ҒАЗАЛ

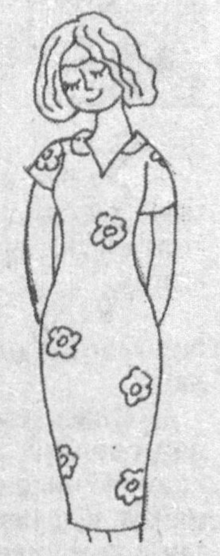

Емрилса сўз бойлиги — тоғ қирчаланур,
Тил бузила борса элат парчаланур.

“Иноқ”, “Тотув” унут бўлиб, фақат “Аҳил” —
Қолса агар жингала соч калчаланур.

Арабий Ҳақ сўзидир, сев, форсийни уқ,
Лек жўясиз қўлласа, гап ғалчаланур.

Ўз тилимиз — ўз еримиз узра чинор,
Оврўпача чатишса мўл, арчаланур.

Ўзбекникин жангчи тили дерлар азал,
Бой берса кўрс эркаклигин, маржаланур.

Асра тилинг, Кулкул, яна ёт тилни бил,
Шунда жаҳонга қулоғинг дарчаланур.

ҲАЗИЛКАШ ЗЎР ҒАЗАЛ

Кўп қават уйда яшарға кимники тоқати бўлғай,
Оносин елкалаб ҳажга боргандек жаннати бўлғай.

Бошланур илк азоб-қийноқ оёқ ювмай ҳали сўфи,
Сутчи қизда опера хонандасин санъати бўлғай.

Иш-ўқишға чопса ҳамма, зина “так-так”, “тарақ-туқ”, “гурс!”,
Ит югурғон пиёнино товшининг ғурбати бўлғай.

Тунда кимдир ўқир оят, сўкар қай маст қувиб ёрин,
Чапда аза, ўнгда қизтўй, сўғин жанг навбати бўлғай.

Остки қўшнинг турбани “данг-данг” қилур кўпроқ йўталсанг,
Усткининг гоҳ тепангдан сув қуярга мандати бўлғай.

Ишда роҳат қилиб Кулкул, безиллаб уйга қайтмоқдин,
Қулаҳмаддек ер остиға кирурға рағбати бўлғай.

КЕЧИНМАЛИ ЗЎР ҒАЗАЛ

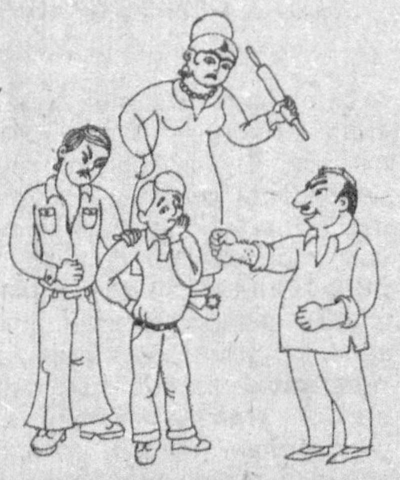

Деманг ким у сени бежиз қийнади,
Бисмиллосиз туғилган қиз қийнади.

Қўлимдан ушлади дебдур чақимчи,
Уч акоси қувиб ғиз-ғиз қийнади.

Отоси мушт уриб шилди жағимни,
Оноси жағга босиб туз қийнади.

Опоси бўчкада музқаймоқ сотур,
Тўкиб ичга бир ҳовуч муз қийнади.

Тағосидан сўраб борсам ҳимоят,
Қуйдириб ғишт ёзу то куз қийнади.

Ройиши бор ўзга қиз топ, Кулкулий,
Аз-азал шоирни беюз қийнади.

КЎРКЎРОНА ЗЎР ҒАЗАЛ

Оғрир оёғим дарди ишқ тиззада марказлашиб,
Ёзмасам бўлмас қўйиб ошпазлигим, шеърпазлашиб.

Пулла, эй газмолсотар, газчўпда ўлчаб газмолинг,
Мен сотай дил газзагини мисралар газ-газлашиб.

Ғам чекиб эл ишқида ўкранса ёт шоир агар,
Сизга мен ҳўнграй сулувлар жабридан бир ваъзлашиб.

Жаззава тутганча ёр юрса тушибон жазда рақс,
Жазманин жони бу ёқда жиззадир жаз-жазлашиб.

Чўлдаги юлғун мисол сўлдим уни суйган сайин,
Суймасам юргай эдим мен ҳам қорин гумбазлашиб.

Кулкул афанди севдики, хўшшайма ёр, сен ҳам сев,
Севмасанг расво бўлодир шеърларим пирказлашиб.

Нашрга тайёрловчи: Анвар ОБИДЖОН

СПОРТ

Бугун Осиё чемпионлари лигасининг 4-тур учрашувлари бўлиб ўтади. Унда Тошкентнинг “Қурувчи” клуби МҲСК стадионида Суриянинг “Ал Иттиҳод” клубини қабул қилса, пойтахтнинг яна бир жамоаси “Пахтакор” эса сафарда Ироқнинг “Арбил” жамоасига қарши тўп суради.

ШАЦКИХНИНГ НАВБАТДАГИ ГОЛИ

Юрий Сёмин бошчилигидаги Киевнинг “Динамо” жамоаси Украина чемпионатининг навбатдаги турида “Нефтяник” жамоаси меҳмони бўлиб, йирик 0:3 ҳисобида ғалаба қозонди. Биринчи бўлимда дарвозалар дахлсизлиги сақлаб қолинган эди. Бироқ танаффусдан кейин киевликлардан Милевский рақиб дарвозасини 49 ва 79-дақиқаларда ишғол этган бўлса, терма жамоамиз сардори Максим Шацких ҳам 55-дақиқада гол киритди.

БЕРНАРД ХОПКИНС МАҒЛУБ БЎЛДИ

WBC, WBA ва WBO йўналишларининг иккинчи ўрта вазндаги 36 ёшли чемпиони Жо Кальзаге америкалик ўрта вазндаги мутлақ жаҳон чемпиони 43 ёшли боксчи Бернард Хопкинсга қарши рингга чиқиб очколар ҳисобида ғалабага эришди. Учрашув Лас-Вегас шаҳрида бўлиб ўтди. Жангнинг дастлабки раундларида америкалик спортчи Жо Кальзагени анча довдиратиб қўйган бўлса-да кейинчалик у ўзини ўнглаб олишга эришди. Қолаверса, ўнинчи раундда Жо берган зарбадан сўнг Бернард Хопкинс накоутга учради. Шу боис ҳакамлар америкалик боксчига ўзига келиб олиши учун беш дақиқа вақт берди. Лекин Бернард Хопкинснинг жангни охиригача етказа олмаслиги маълум бўлди.

Орадан яна беш дақиқа ўтгандан сўнг учрашув реферилари Жо Кальзаге очколар (116:111, 115:112,114:113) ҳисобида ғолиб бўлганлигини расман эълон қилди.

Олишувни бевосита кузатиб борган америкалик боксчи, жаҳон чемпиони Рой Жонс учрашувдан сўнг Кальзагенинг промоутери Фрэнк Уоррен билан бирданига иккита жанг учун шартнома имзолади.

КИРИЛЕНКОНИНГ ОМАДЛИ ЮРИШИ

Теннис бўйича Португалияда ўтказилган Эшторел турнирида россиялик теннисчи Мария Кириленко бир пайтнинг ўзида икки марта чемпионликни қўлга киритди. Россиялик спортчи жуфтлик ва якка баҳсларда ўзининг тенгсиз эканлигини исботлади. Шанба куни жуфтлик баҳсларида италиялик ракетка устаси Флавия Пеннетт билан биргаликда боснrealik Мервана Югич-Салкич ва турк қизи Ипек Сеноглу жуфтлигига қарши кортга чиқиб, рақибларини – 6:4, 6:4 ҳисобида мағлубиятга учратди. Якка тартибдаги учрашувларнинг финал баҳсида эса россиялик спортчи таниқли теннисчи Ивети Бенешовни доғда қолдирди. Умумий натижа 6:4, 6:2 кўринишда бўлди.

Азим РЎЗИЕВ тайёрлади.

РАССОМ ХАНДАСИ

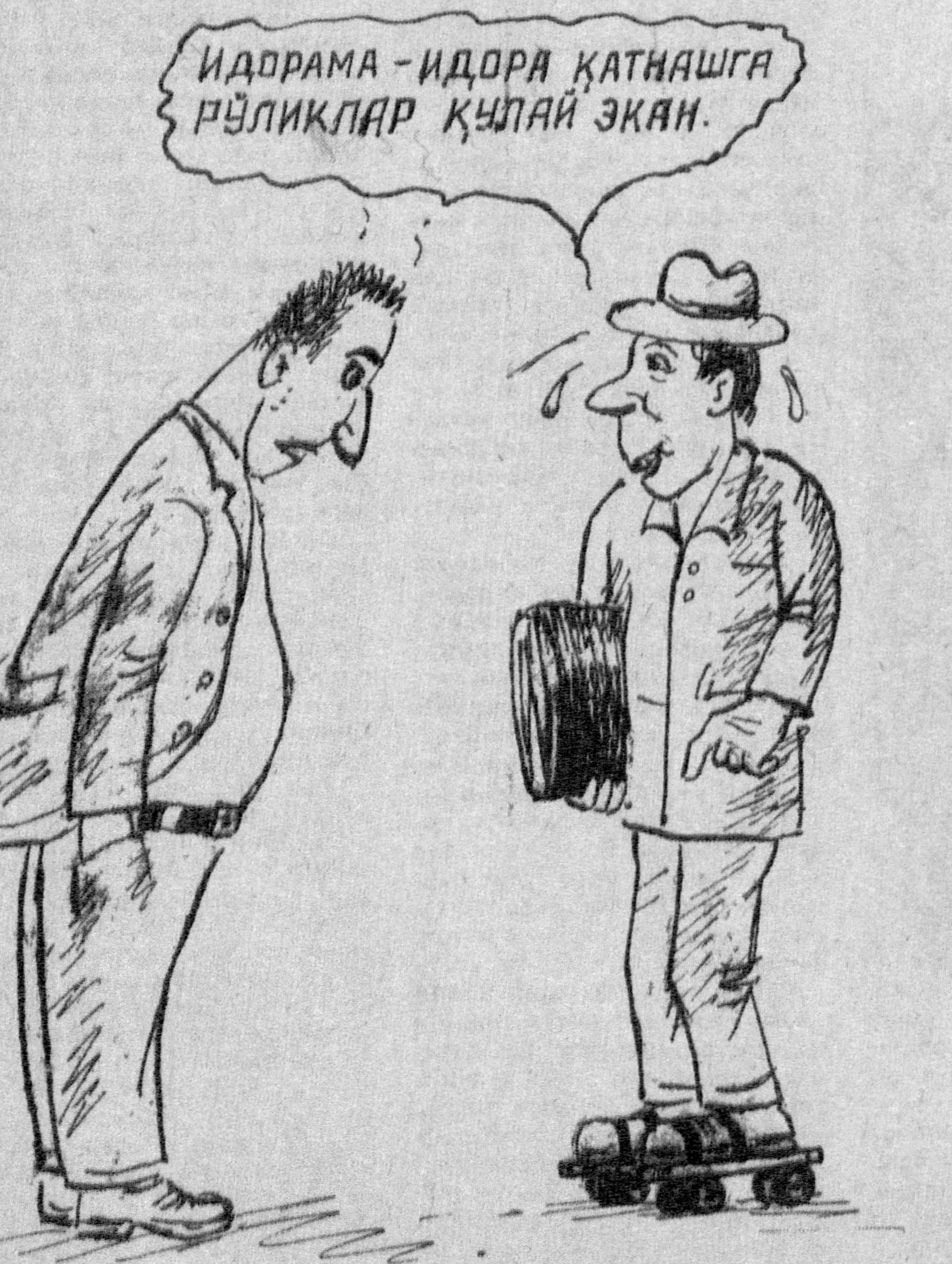

А.Ҳакимов чизган сурат.

АВВАЛИ

Изҳори ҳақиқат учун

8-нчи сентябрда шаҳар думаси сайловиға бошқа аҳбобларин қаторида ман ҳам 15-нчи сайловгоҳға қумисийа аъзоси эдим. Алҳамдулло бизнинг 15-нчи сайловгоҳ кўп тинчлик ила ўтди.

Лекин Қоробой оқсоқол гузарининг домла имоми бўхтончи ёхуд мутаассиб мулла Муродқули афанди мани кўрсатиб: “Мана шул одам жадидчидур, хотунларнинг кўзларини очиб кўрамиз дейдур. Мундай одамни урмоқ лозим!” деганида одамлар манға ҳужум қилмоқчи эди. Олдинда турган кишилар: “Йўқ бу сўз ёлғон” деб қайтарган эдилар.

Хотунлар тўғрисида ҳеч бир сўз одоға келмаган ҳолда мундай бўхтон ила мани урдурмоқчи бўлган муллалардан ҳеч бир сайлов қитъаси ҳоли бўлмаган учун мунча фасодлар туради деб изҳори ҳақиқат учун ушбу сатрларни ёздим.

Мулло Акобир
“Хуррият”, 19 сентябр 1917 йил.

Хунук ва хато ёзувлар

Ҳукумат ишларини ерлилаштириш масаласи юзага чиққандан кейин вивескалар (бошқа ёзувлар ҳақида алоҳида тўхталамиз) ҳақида кун сайин бошқармамизға хатлар келиб турадур. Каттакон русча ҳарфлар билан ёзилғон вивескалар тепасида кўз бўёв қилиб “ўзбекча” деб майда-майда ёзилғон ёзувларни кўрамиз. Бу ёзувларнинг нақадар хунук, нақадар ўқиб бўлмаслиғини ҳар ким кўрган. Аммо уларнинг маъносини тушуниб бўлмайдир. Мисол учун 2-3 таржимани келтирамиз:

1) “Регина” нумерига ёзилғон бу ёзув: хорижий ишлар кумиссарлиғини Ўрта Озёғдаги вакиллиги”. 2) Чўчқа қазиси ўрниға — севинини қўлбаса; 3) Иштаб туркистанский фронт. Бунга ўхшаш юзлаб хунук ва чоток ҳам хато ёзувлар ҳақида мисоллар келтурмак мумкин. Мана булар кимлар учун ёзилғон? Ерлилашдирмак ҳукумат бошқармаларини ерли, ишчи ва деҳқонларға ёқинлашдурмоқ нияти билан ёзилғон бўлса қуриб кетсин. Ўзбек тили, ўзбек ёзувини бу қадар ҳақорат қилиш нима деган гап?

“Иштирокиюн”, 9 феврал 1917 йил.

ТАСАННО

— Касбингиз нима?

— Ёзувчи, шоир, рассом, бастакор ва олимман.

— Истеъдодингизга тасанно. Бу илмларни эгаллашнинг ўзи бўлмагандир, ахир?

— Албатта, «Осон жойда ош борми?» дейишган машойихлар.

— Офарин. Қанақа асарлар яратгансиз?

— Энди бошламоқчи бўлиб юрибман.

ХАЛАҚИТ

— Ичкиликдан шохингиз чиқармиди, шунча ичдингиз бўлди-да. — деди хотин эрига.

— Шохим энди чиқа бошлаганда шунақа гапларинг билан халақит беряпсан, ҳар гал янгидан бошлашга тўғри келяпти, — тушунтирди эр.

КЎЗ ЎНГИДА

— Ҳаётинг хавф остида қолганда, бутун умринг кўз олдингдан ўтар экан, — деди бир киши.

— Ишонмайман, — деди унинг таниши.

— Наҳотки мен сени алдаётган бўлсам?

— Гапинг рост бўлганда, мендан олган қарзинг ҳам кўз ўнгингдан ўтган бўларди.

КАМРОҚ

— Вой бошим, ёрилиб кетай деяпти, — деди эр саҳарда уйғонаркан.

КУЛГИ

— Ажаб бўпти, камроқ ичинг, — деди хотин.

Кечки пайт эр уйга келганда:

— Эрталаб таъзирингизни еган эдингиз-ку, нега яна ичиб келдингиз? — сўради хотин.

— Камроқ ичдим, ўзинг шунақа деган эдинг, — жавоб берди эр.

ЧИПТА БАҲОСИ

«Майсазорни пайҳон қилганлардан беш минг сўм жарима ундириб олинади» деган ёзувни кўрсатиб, хўжайин Афандига:

— Шу гапни юмшоқроқ қилиб айтса бўлмасмикин? — деди.

— Бўлади, — деб жавоб берди Афанди.

— Қани, нима дейиш мумкин?

— «Майсазорда ҳордиқ чиқаришнинг чипта баҳоси беш минг сўм» деймиз, ҳеч бир зоғ яқинлашмайди, — жавоб берди Афанди.

ТАДБИРКОР

— Эрим — менинг бойлигим, — деди бир хотин дугонасига.

— Унинг учун қанча солиқ тўлайсиз? — сўради бойлик қимматини билишни хоҳлаган тадбиркор дугонаси.

Толиб ҚАНОАТ

HURRIYAT
O'zingni angla!
Mustaqil gazeta

Муассис: Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмаси

Газета Ўзбекистон Республикаси Матбуот ва ахборот агентлигида 034-рақам билан рўйхатга олинган. Бичими — А-2.

Индекс: якка обуначилар ва ташкилотлар учун — 233

Бош муҳаррир: Абдурасул ЖУМАҚУЛ

Таҳрир ҳайъати: Хуршид ДЎСТМУҲАММАД, Азамат ЗИЁ, Наим КАРИМОВ, Тўлан НИЗОМ, Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Ҳаким САТТОРИЙ (масъул котиб), Шерзод ҒУЛОМОВ

Таҳририятга юборилган хат ва мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Таҳририят манзили: Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.

Телефонлар: 236-53-92, 236-53-31, 236-53-38, 236-75-15
Реклама ва маркетинг бўлими: 236-56-38 Тел-факс: 233-36-02.

ВИЛОЯТ МУХБИРЛАРИ:

Бухоро — 8-365-715-30-57
Самарқанд — 8-366-233-62-12
Сирдарё — 8-367-374-81-53
Сурхондарё — 8-376-335-10-22
Тошкент — 8-370-76-21-934
Фарғона — 8-373-225-80-58
Хоразм — 8-362-226-20-80
Қашқадарё — 8-375-221-78-50
Қорақалпоғистон — 8-361-55-428-97

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида босилди. Манзил: Буюк Турон кўчаси, 41-уй.

Навбатчи: Фаррух ЖАББОРОВ

Топшириш вақти — 21.00
Топширилди — 23.00

® — тижорат белгиси.

Буюртма — Г-354 Адади: 7033 1 2 3 4 5 7 8